

ადგილობრივ დონეზე ახალგაზრდობის საჭიროებებისა და გამოწვევების კვლევა

მუნიციპალურ და რეგიონულ დონეზე

დუშეთის მუნიციპალიტეტი და მცხეთა-მთიანეთის რეგიონი

მომზადებულია კვლევისა და საკონსულტაციო კომპანია „ეისითის“ მიერ
ფრიდრიხ ებერტის ფონდის სამხრეთ კავკასიის ოფისისთვის

აგვისტო, 2021
თბილისი

სარჩევი

შესავალი.....	3
ძირითადი მიგნებები.....	4
მეთოდოლოგია	8
1. ახალგაზრდობის პოლიტიკის მოკლე მიმოხილვა.....	9
2. კვლევის შედეგები.....	12
შესავალი.....	12
2.1. მუნიციპალური პოლიტიკა	13
2.2. ახალგაზრდული პროგრამები და სერვისები.....	15
2.3. განათლება და დასაქმება.....	23
2.4. პოლიტიკური ჩართულობა და აქტივიზმი	29
2.5. ღირებულებები და უფლებები.....	36
2.6. პრობლემები და მისწრაფებები	41
2.7. დასვენება და ცხოვრების წესი	47
დისკუსია და რეკომენდაციები.....	53

შესავალი

ახალგაზრდობა საზოგადოების მნიშვნელოვან ნაწილს წარმოადგენს, რომელსაც შეუძლია არსებითი წვლილი შეიტანოს ქვეყნის როგორც სოციალურ, ასევე ეკონომიკურ განვითარებაში. ამ კონტექსტში მნიშვნელოვანია სახელმწიფომ შექმნას გარემო, რომელიც პასუხობს ახალგაზრდების გამოწვევებს, იძლევა ახალგაზრდული პოლიტიკის ეფექტიანი განხორციელების შესაძლებლობას ახალგაზრდებისათვის და ახალგაზრდებთან ერთად. ახალგაზრდული პოლიტიკა უნდა ემყარებოდეს ადამიანის უფლებების, მოქალაქისა თუ გენდერული თანასწორობის პრინციპებს.

ახალგაზრდული პოლიტიკის განვითარების სამართლებრივი ბაზა შექმნილია „საქართველოს ახალგაზრდობის კონცეფციის 2020-2030“-ის ფარგლებში. საქართველოს პარლამენტმა განსაზღვრა კონცეფციის პრიორიტეტები, რომელთა განხორციელებაც მთავრობამ უნდა დაიწყოს. არსებობს მოლოდინი, რომ ადგილობრივი მუნიციპალიტეტები ხელს შეუწყობენ ახალგაზრდობის კონცეფციის სტრატეგიული მიმართულებების განხორციელებას და განავითარებენ ახალგაზრდულ პოლიტიკას ადგილობრივ დონეზე. აღნიშნულისთვის არსებითია, რომ პოლიტიკა პასუხობდეს ახალგაზრდების გამოწვევებს და მათ საჭიროებებს, რაც, თავის მხრივ, შეუძლებელია ადგილობრივ დონეზე მათი აქტიური ჩართულობის გარეშე. მნიშვნელოვანია, რომ სწორედ ადგილობრივი მუნიციპალიტეტები უჭერდნენ მხარს ახალგაზრდებს მათ საჭიროებებზე მორგებული სერვისების შექმნაში, ისევე როგორც მხარს უნდა უჭერდნენ მათ აქტიურ მონაწილეობას ადგილობრივ ცხოვრებაში.

ამ თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია ყველა მუნიციპალიტეტში ფუნქციონირებადი ახალგაზრდული პოლიტიკის არსებობა, რომელიც ცოდნასა და კვლევის შედეგებს უნდა ეფუძნებოდეს.

სწორედ ამ მიზნით, „ახალგაზრდობის სააგენტომ“ შეიმუშავა მუნიციპალური ახალგაზრდული პოლიტიკის განვითარების პროგრამა, რომელიც მიზნად ისახავს კვლევაზე დაფუძნებული ახალგაზრდული პოლიტიკის დოკუმენტების შექმნის მხარდაჭერას. ის ყურადღებას გაამახვილებს უფლებების საკითხებზე, სტანდარტების შემუშავებაზე ახალგაზრდული პოლიტიკისთვის, შესაძლებლობათა ზრდასა და მათ რეგულარულ მონიტორინგზე. „ახალგაზრდობის სააგენტო“ მუნიციპალური ახალგაზრდობის პოლიტიკის განვითარების მიმართულებით დაგეგმილი რეფორმის ფარგლებში გეგმავს ეტაპობრივად მოიცვას საქართველოს მუნიციპალიტეტები და ურთიერთგაგების მემორანდუმის ფარგლებში დაგეგმავს შესაბამის აქტივობებს.

საკითხები, რომელთაც კვლევა ფარავს მრავალმხრივია და სხვადასხვა სერვისზე ხელმისაწვდომობის, პროცესებში ჩართულობის მაჩვენებლისა თუ ჩაურთველობის მიზეზების, სარისკო ქცევების გავრცელებისა თუ ღირებულებების შესახებ იძლევა გამოწვევებისა თუ საჭიროებების უფრო სიღრმისეულ ანალიზს, როგორც თავად ახალგაზრდების, ასევე მნიშვნელოვანი მოთამაშეების - ადგილობრივი თვითმმართველობებისა და მესამე სექტორის წარმომადგენელთა პერსპექტივიდან.

ძირითადი მიგნებები

- ❑ ახალგაზრდებისთვის დაგეგმილი და განხორციელებული აქტივობები იშვიათ ხასიათს ატარებს, ბენეფიციართა რაოდენობა კი მწირია. იშვიათი აქტივობებიც უმეტესად მუნიციპალურ ცენტრებში იგეგმება, რის შესახებაც ახალგაზრდების ფართო წრე არ არის ინფორმირებული, განსაკუთრებით, სოფლის ტიპის დასახლებებში.
- ❑ რეგიონში ახალგაზრდების ყველაზე დიდი ნაწილი ფინანსურად მშობლებზეა დამოკიდებული (62%).
- ❑ ახალგაზრდებს მეტ-ნაკლებად აქვთ წვდომა ისეთ სერვისებზე, როგორებიცაა ბიბლიოთეკა/სამკითხველო კლუბი, სპორტული წრე/წრეები და სახელოვნებო/კულტურის წრეები, რომლებზეც ხელმისაწვდომობაზე ათიდან ხუთი და მეტი გამოკითხული მიუთითებს რეგიონში. უცხო ენის შემსწავლელ კურსებზე ხელმისაწვდომობა აქვს გამოკითხულთა 23%-ს მთელ მცხეთა-მთიანეთში, დუშეთის მუნიციპალიტეტში კი ეს მაჩვენებელი 28%-ია.
- ❑ შეკრებებისთვის სივრცეებზე ხელმისაწვდომობა ათიდან მხოლოდ ერთ გამოკითხულს აქვს რეგიონშიც (12%) და დუშეთის მუნიციპალიტეტშიც (15%). სხვა სერვისებზე ხელმისაწვდომობა კი დაბალია ან თითქმის არ არსებობს როგორც დუშეთის მუნიციპალიტეტში, ასევე მთელ რეგიონში.
- ❑ საკუთარ დასახლებაში შემდეგ სერვისებზე ხელმისაწვდომობა ყველაზე მნიშვნელოვანი გამოკითხულთა უმრავლესობისთვის, როგორც დუშეთის მუნიციპალიტეტში, ასევე ზოგადად მთელ მცხეთა-მთიანეთში: უცხო ენების შემსწავლელი კურსები (44% და 40%, შესაბამისად); სპორტული წრე/წრეები (44% და 38%, შესაბამისად), შეკრებებისთვის სივრცეებზე ხელმისაწვდომობა (38% და 35%, შესაბამისად). ასევე, ახალგაზრდული საქმიანობის სერვისებზე ხელმისაწვდომობას მეტი გამოკითხული მიიჩნევს მნიშვნელოვნად დუშეთის მუნიციპალიტეტში (41%), ვიდრე დანარჩენი მცხეთა-მთიანეთი (31%).
- ❑ ახალგაზრდებისთვის სერიოზულ გამოწვევად გართობისა და დასვენების ადგილებზე (კინო, თეატრი, სხვ) შეზღუდული/არარსებული ხელმისაწვდომობა იკვეთება როგორც დუშეთის მუნიციპალიტეტში (6.4 ქულა), ასევე დანარჩენ მცხეთა-მთიანეთსა (6.2 ქულა) და მთელ რეგიონში (6.2 ქულა).
- ❑ დასაქმება ერთ-ერთი ყველაზე სერიოზული გამოწვევაა (დუშეთის მუნიციპალიტეტი - 52%, დანარჩენი რეგიონი - 41%, მცხეთა-მთიანეთის რეგიონი - 44%). ამასთან, მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში 58% თვლის, რომ ახალგაზრდებისთვის მათსავე მუნიციპალიტეტში დასაქმება რთულია/ძალიან რთულია. დუშეთის მუნიციპალიტეტში ამ მოსაზრებას გამოკითხულთა 65% იზიარებს.
- ❑ დასაქმებისთვის ორ მთავარ ფაქტორად მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში შესაბამისი განათლება (50%) და მოტივაცია (50%) გამოიკვეთა. შესაბამისი სანაცნობო წრეა მნიშვნელოვანი ფაქტორი 41%-ისთვის. დუშეთის მუნიციპალიტეტში დასაქმებისთვის ყველაზე მნიშვნელოვან ფაქტორად შესაბამისი განათლება (49%) დასახელდა. ათიდან ოთხმა გამოკითხულმა კი მოტივაციისა (40%) და შესაბამისი სანაცნობო წრის (36%) მნიშვნელობაზე მიუთითა.

- ❑ რაც შეეხება დასაქმებასთან არსებულ გამოწვევებთან გამკლავებას, ამისთვის ყველაზე მნიშვნელოვან ფაქტორად, მთელ რეგიონში, სამუშაო ადგილების არსებობა და პროფესიული უნარ-ჩვევების ფლობა მიიჩნია გამოკითხულთა უმრავლესობამ.
- ❑ პროფესიული უნარ-ჩვევების დახვეწაში მხარდაჭერასთან ერთად, ახალგაზრდების დასაქმებისთვის მნიშვნელოვნად ითვლება სტაჟირების პროგრამებზე ხელმისაწვდომობა/სამუშაო გამოცდილების დაგროვება, რაზეც დუშეთის მუნიციპალიტეტში რესპონდენტთა 48%, დანარჩენ მცხეთა-მთიანეთში კი - 64% მიუთითებს.
- ❑ მართალია, ცხოვრების ჯანსაღი წესი ფასდება, როგორც მნიშვნელოვანი, მაგრამ სპორტით/ფიზიკური აქტივობით დაკავებულობის მაჩვენებელი არ არის მაღალი, რამდენადაც ათიდან შვიდი გამოკითხული არ არის სპორტით/ფიზიკური აქტივობით დაკავებული როგორც დუშეთის მუნიციპალიტეტში (67%), ასევე მთელ რეგიონში (67%).
- ❑ მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში ახალგაზრდების 40% მიიჩნევს, რომ მათნაირი ახალგაზრდები ახდენენ/დიდ გავლენას ახდენენ ადგილობრივ დონეზე გადაწყვეტილების მიღების პროცესზე, 27% კი საპირისპირო მოსაზრებას იზიარებს (ვერ ახდენენ/საერთოდ ვერ ახდენენ გავლენას). დუშეთის მუნიციპალიტეტში გამოკითხულთა თითქმის თანაბარი რაოდენობა მიუთითებს იმაზე, რომ მათნაირი ახალგაზრდები ახდენენ გავლენას ადგილობრივ დონეზე გადაწყვეტილების მიღების პროცესზე (31%) და იმაზე, რომ ვერ ახდენენ გავლენას აღნიშნულზე (28%).
- ❑ მცხეთა-მთიანეთში გამოკითხულთა 41% აცხადებს, რომ ახალგაზრდებისთვის დაგეგმილი/განხორციელებული აქტივობების ინიციატორები, ძირითადად, მუნიციპალიტეტის წარმომადგენელნი არიან, 26%-ის შეფასებით კი, ძირითადად, ინიციატორები თავად ახალგაზრდები არიან. დუშეთის მუნიციპალიტეტში გამოკითხულთა თითქმის იდენტური რაოდენობა მიუთითებს მუნიციპალიტეტის წარმომადგენლებსა (33%) და თავად ახალგაზრდებზე (30%), როგორც ინიციატორებზე.
- ➔ მიუხედავად იმისა, რომ ახალგაზრდების აქტიურ ჩართულობას სხვადასხვა პროცესში გამოკითხულთა უმრავლესობა მნიშვნელოვნად/მაღიან მნიშვნელოვნად მიიჩნევს, როგორც მთლიანად მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში (77%), ასევე დუშეთის მუნიციპალიტეტში (80%), უშუალოდ პროცესებში მონაწილეობას რეგიონში ნაკლებად აქვს ადგილი. კერძოდ, მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში გამოკითხულთა უმრავლესობას არ მიუღია მონაწილეობა არცერთ სამოქალაქო აქტივობაში ბოლო 1-2 წლის განმავლობაში (72%). დუშეთის მუნიციპალიტეტში კი ასეთი რესპონდენტების წილი 82%-ია.
- ❑ დაბალია ახალგაზრდების პოლიტიკური ჩართულობისა და სამოქალაქო აქტივიზმის მაჩვენებელი. სხვადასხვა სამოქალაქო აქტივობაში მონაწილეობა ბოლო 1-2 წლის მანძილზე არ მიუღია გამოკითხულთა 72%-ს მთელ რეგიონში. აღსანიშნავია, რომ ამგვარი გამოცდილების არარსებობას დუშეთის მუნიციპალიტეტში 82%, დანარჩენ მცხეთა-მთიანეთში კი - 69% ადასტურებს. ყველგან აღნიშნულის მთავარ მიზეზად ახალგაზრდების უმრავლესობა ასახელებს, რომ არ ჰქონდა მონაწილეობის სურვილი.

- ❑ თუ დუშეთის მუნიციპალიტეტში ჩატარებული თვისებრივი კვლევის შედეგებს გავითვალისწინებთ, დაბალი სამოქალაქო აქტივიზმის მიზეზი ნიჰილიზმია. კერძოდ, დამოკიდებულება, რომ არაფერი შეიცვლება და გადაწყვეტილების მიმღები პირები მაინც არ გაითვალისწინებენ ახალგაზრდების ინტერესებს. ამასთან, სამოქალაქო აქტივობებში მონაწილეობის დაბალი მაჩვენებელი იმასაც უკავშირდება, რომ რაღაცის მოთხოვნა არ არის სოციალურად სასურველი ქცევა. შესაბამისად, სხვადასხვა სამოქალაქო აქტივობაში მონაწილეობის სურვილის არქონა ამ მიზეზებითაც შეიძლება აიხსნას.
- ❑ უფრო მაღალია მონაწილეობა მოხალისეობრივ აქტივობებში, რისი გამოცდილებაც ბოლო 1-2 წლის გათვალისწინებით ყოველ მეორე გამოკითხულს აქვს დუშეთის მუნიციპალიტეტშიც (54%) და დანარჩენ მცხეთა-მთიანეთის რეგიონშიც (50%). ყველაზე ხშირი მოხალისეობრივი აქტივობა გამწვანების აქციაში მონაწილეობას უკავშირდება ყველგან.
- ❑ მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში ახალგაზრდების დიდი ნაწილი დაინტერესებულია პოლიტიკით (63%) და ყველაზე მეტს ზოგადად საქართველოს პოლიტიკა აინტერესებს (43%). მათი წილი, ვისაც საერთოდ არ აინტერესებს პოლიტიკა 48%-ია დუშეთის მუნიციპალიტეტში, დანარჩენ რეგიონში კი ნაკლები - 34%.
- ❑ ბოლო არჩევნებში (საპარლამენტო არჩევნები 2020) მონაწილეობა მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში კვლევის მონაწილეთა 55%-მა მიიღო, მეხუთედს კი არ მიუღია მონაწილეობა მიუხედავად სრულწლოვანებისა (19%). დუშეთის მუნიციპალიტეტში ბოლო არჩევნებში მონაწილეობა მიიღო ახალგაზრდების 50%-მა, მეხუთედს კი არ მიუღია მასში მონაწილეობა, მიუხედავად სრულწლოვანებისა (21%).
- ❑ ათიდან ექვსი ახალგაზრდა არ არის ინფორმირებული იმის თაობაზე, რომ არსებობს ახალგაზრდული მუნიციპალური პროგრამები და სერვისები როგორც დუშეთის მუნიციპალიტეტში (62%), ასევე მთელ რეგიონში (56%). ახალგაზრდობისთვის მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში მონაწილეობის გამოცდილება კი არ აქვს ათიდან ცხრა გამოკითხულს რეგიონში.
- ❑ მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში რესპონდენტების უმრავლესობა მიიჩნევს, რომ მათი უფლებები დაცულია (68%), მესამედის შეფასებით კი, მათი უფლებები ნაწილობრივაა დაცული (28%). დაახლოებით მსგავსია შეფასებები დუშეთის მუნიციპალიტეტშიც (უფლებები დაცულია - 65%, ნაწილობრივაა დაცული - 31%). რაც შეეხება უფლებას, რომელიც არ არის დაცული/ნაწილობრივაა დაცული, მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში გამოკითხულთა მეოთხედს უჭირს დაასახელოს კონკრეტული უფლება (24%), 27% კი გამოხატვის თავისუფლებაზე მიუთითებს.
- ❑ გამოკითხული ახალგაზრდების უმრავლესობა მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში აცხადებს, რომ სხვადასხვა ნიშნით დისკრიმინაციის გამოცდილება არ ჰქონია. ყველაზე მეტმა რესპონდენტმა კი იმაზე მიუთითა, რომ ერთხელ მაინც ჰქონია მის მიმართ ეკონომიკური მდგომარეობის (13%), განათლების დონის (10%), პოლიტიკური შეხედულებისა (10%) და საცხოვრებელი ადგილის (8%) გამო დისკრიმინაციას ადგილი.
- ❑ შიდა მიგრაციის განზრახვა არ აქვს/ამ ეტაპზე არ აქვს კვლევის მონაწილე ახალგაზრდების დიდ ნაწილს, როგორც მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში (65%), ასევე დუშეთის მუნიციპალიტეტში (67%).

კიდევ უფრო მაღალია გარე მიგრაციის სურვილის არმქონეთა რიცხვი როგორც ზოგადად რეგიონში (81%), ასევე დუშეთის მუნიციპალიტეტში (74%).

- ❑ ცხოვრების ამ ეტაპზე, ყველა ფაქტორის გათვალისწინებით, ახალგაზრდები საშუალოზე უფრო კმაყოფილები არიან თავიანთი ცხოვრებით (მცხეთა-მთიანეთის რეგიონი - საშუალოდ 5 ქულა მაქსიმალური 7 ქულიდან; დუშეთის მუნიციპალიტეტი - 4.9 ქულა).
- ❑ 10 წლის პერსპექტივაში ქვეყნის, მუნიციპალიტეტისა თუ საკუთარი სოციო-ეკონომიკური მდგომარეობის შეფასება, როგორც რეგიონის, ასევე დუშეთის მუნიციპალიტეტის შემთხვევაში პოზიტიურია. ათიდან სულ მცირე ოთხ და მეტ ადამიანს აქვს განცდა, რომ 10 წლის შემდეგ სოციო-ეკონომიკური მდგომარეობა როგორც ქვეყანაში, ასევე საკუთარ მუნიციპალიტეტსა თუ პირადად მათი, უკეთესი იქნება, ვიდრე ახლაა. ყველაზე მაღალია საკუთარი სოციო-ეკონომიკური მდგომარეობის დადებითი შეფასება.

მეთოდოლოგია

კვლევის მიზანია შეისწავლოს ახალგაზრდობის უფლებები, საჭიროებები, გამოწვევები და ინტერესები ადგილობრივ დონეზე.

აღნიშნულის შესასწავლად განისაზღვრა კვლევის შემდეგი ამოცანები:

- ➔ ახალგაზრდობის საჭიროებებისა და გამოწვევების იდენტიფიცირება;
- ➔ ახალგაზრდობის ინტერესების, მოტივაციისა და მოლოდინების იდენტიფიცირება;
- ➔ გამოწვევების იდენტიფიცირება, რომლებიც არსებობს ადამიანის უფლებების რეალიზების თვალსაზრისით;
- ➔ იმ შესაძლებლობების იდენტიფიცირება, რომელთა გაფართოებაც გაამჯობესებდა სხვადასხვა აქტორის მიერ ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებას.

კვლევის სამიზნე დუშეთის მუნიციპალიტეტი და მთლიანად მცხეთა-მთიანეთის რეგიონი.

პროექტის მიზნებისა და ამოცანების გათვალისწინებით, შემუშავდა კვლევის მიდგომა, რომელიც ითვალისწინებს (1) რაოდენობრივი და (2) თვისებრივი კვლევის ჩატარებას.

რაოდენობრივი კვლევის ფარგლებში გამოყენებულია სტრუქტურირებული ინტერვიუს მეთოდი.

კვლევის ფარგლებში გამოიკითხნენ 14-29 წლის ახალგაზრდები მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში. შერჩევის ჩარჩოდ გამოყენებულია საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურიდან მიღებული ინფორმაცია. კვლევისთვის ახალგაზრდობის შერჩევა მოხდა შემთხვევითი პრინციპით, წინასწარ სტრატეგიკაციაზე დაყრდნობით. სულ რეგიონში გამოიკითხა 300 ახალგაზრდა (დუშეთის მუნიციპალიტეტი - 150, დანარჩენი რეგიონი - 150). კვლევის ცდომილებამ შეადგინა 5.6%. მონაცემები გაანალიზდა შემდეგ კრიტერიუმებში: რეგიონი და სამიზნე მუნიციპალიტეტი; სქესი; ასაკი, ქალაქი-სოფელი.

რესპონდენტების ინტერვიუება განხორციელდა მონაცემების შეგროვების ელექტრონული მეთოდის, ე.წ. CAPI-ს გამოყენებით (Computer Assisting Personal Interview). COVID 19-ის გავრცელების გათვალისწინებით, ინტერვიუების ჩატარება მოხდა უსაფრთხოების წინასწარ შემუშავებული წესების დაცვით.

საველე სამუშაოების გაკონტროლება მოხდა შემდეგი ტიპის პროცედურების მიხედვით: (1) სატელეფონო კონტროლი – 30% და (2) ანკეტების დეტალური რევიზია - 100%.

ვინაიდან ინტერვიუები ჩატარდა CAPI-ს (Computer Assisting Personal Interview) გამოყენებით, მონაცემების ხარისხის კონტროლის მექანიზმად ასევე გამოყენებული იყო ჩატარებული ინტერვიუს ქრონომეტრაჟი და მის თითოეულ ნაწილზე დახარჯული დრო.

საველე სამუშაოების დასრულების შემდეგ მოხდა მიღებული შედეგების წმენდა სპეციალურ სტატისტიკურ პროგრამაში (SPSS 23.0). მონაცემთა ბაზის დამუშავების ბოლო ეტაპზე განხორციელდა მონაცემების სტატისტიკური შეწონვა კვლევის გენერალურ ერთობლიობაზე მისი განზოგადების მიზნით და მონაცემები გაანალიზდა თვისებრივი კვლევის შედეგებთან ერთად.

თვისებრივი კვლევის ფარგლებში გამოყენებული იყო ფოკუსური ჯგუფის და სიღრმისეული ინტერვიუების ტექნიკები. სულ ჩატარდა 6 დისკუსია - 2 თითოეული ასაკობრივი ჯგუფისთვის. რესპონდენტების შერჩევისას გათვალისწინებული იყო შემდეგი კრიტერიუმები: ასაკი (14-17, 18-23, 24-29 წლის ჯგუფები); სქესი; დასახლების ტიპი (ქალაქი/სოფელი); განათლება; სამუშაო გამოცდილება.

რაც შეეხება სიღრმისეულ ინტერვიუებს, სამიზნე მუნიციპალიტეტში ჩატარდა 3 ინტერვიუ ძირითად ინფორმანტებთან.¹ რესპონდენტებად შერჩეულები იყვნენ;

- მუნიციპალიტეტის წარმომადგენელი, რომელიც ახალგაზრდობის საკითხებზე პასუხისმგებელი;
- არასამთავრობო ორგანიზაციის წარმომადგენელი, რომელიც რეგიონში ახალგაზრდობის საკითხებზე მუშაობს;
- სამოქალაქო აქტივისტი (აქტიური ახალგაზრდა, ე.წ. აზრთა ლიდერი), რომლისთვისაც ახალგაზრდობის პრობლემები აქტუალურია.

Covid 19-ის გავრცელების გამო სიღრმისეული ინტერვიუები და ფოკუსური დისკუსიები ჩატარდა ონლაინ, რესპონდენტისთვის მისაღებ დროსა და ონლაინ პლატფორმის გამოყენებით.

კვლევის რაოდენობრივი და თვისებრივი კომპონენტების შედეგად მიღებული მონაცემები გაანალიზდა ჯამურად. კვლევის შედეგები გამოყენებული იქნება დაინტერესებული მხარეების მიერ სამომავლო აქტივობების დასაგეგმად.

1. ახალგაზრდობის პოლიტიკის მოკლე მიმოხილვა

ქვეთავში მოცემულია საქართველოში ახალგაზრდობის პოლიტიკის განხორციელებისთვის ამჟამად არსებული პოლიტიკის დოკუმენტები და მათი პრიორიტეტები.

საქართველოს სახელმწიფო ახალგაზრდობის პოლიტიკა ძირითადად განსაზღვრულია და ხორციელდება 2014 წლის 28 მარტს საქართველოს მთავრობის #553 განკარგულებით მიღებული „საქართველოს ახალგაზრდული პოლიტიკის დოკუმენტის“² მიხედვით. დოკუმენტი უწყებათაშორისი საკოორდინაციო საბჭოს ჩართულობითაა შემუშავებული და მასში მონაწილეობდა ყველა სამინისტროს წარმომადგენელი, პარლამენტის წევრები და გაეროს მოსახლეობის ფონდის საქართველოს ოფისის წარმომადგენლები. ამ დოკუმენტის შექმნით, საქართველოს მთავრობამ ქვეყნის გრძელვადიან განვითარებაში ახალგაზრდების განსაკუთრებული როლი და მნიშვნელობა გამოკვეთა.

¹ ძირითადი ინფორმანტი - პირი, რომელიც სიღრმისეული ინტერვიუსთვის მიზნობრივადაა შერჩეული და წარმომადგენს კვლევის საკითხთან დაკავშირებით ყველაზე გაცნობიერებული ადამიანების ჯგუფს.

² საქართველოს სახელმწიფო ახალგაზრდული პოლიტიკა. <http://msy.gov.ge/files/veko/2014%20weli/marti/.pdf>

2020 წლის 17 ივლისს საქართველოს პარლამენტმა დადგენილებით „2020-2030 წლებისთვის საქართველოს ახალგაზრდული პოლიტიკის კონცეფცია“³ დაამტკიცა. როგორც დოკუმენტშია აღნიშნული, 2014 წლის ახალგაზრდული პოლიტიკის დოკუმენტის შექმნით საფუძველი ჩაეყარა სფეროში სახელმწიფოს სისტემურ მიდგომას. თუმცა, მიუხედავად პროგრესისა, ახალგაზრდების წინაშე კვლავ მწვავედ დგას არაერთი გამოწვევა. სწორედ მათზე რეაგირებისა და ახალგაზრდების განვითარების ხელშეწყობის მიზნით, პრობლემების მყისიერად გადაჭრისთვის, აგრეთვე სათანადო სახელმწიფო რესურსის 14–29 წლის მოზარდებისა და ახალგაზრდების ადამიანურ კაპიტალში ინვესტირებისთვის მოხდა „2020–2030 წლებისთვის საქართველოს ახალგაზრდული პოლიტიკის კონცეფციის“ შემუშავება და დამტკიცება.⁴

კონცეფცია სამ მთავარ მიზანს ემსახურება:

- ახალგაზრდების ჯანმრთელობის დაცვისთვის, სოციალურ-ეკონომიკური კეთილდღეობისთვის, მრავალმხრივი განვითარებისა და თვითრეალიზებისთვის ხელსაყრელი პირობების შექმნას;
- საზოგადოებრივ ცხოვრებასა და დემოკრატიულ პროცესებში ახალგაზრდების სრულფასოვანი მონაწილეობისთვის შესაბამისი პირობების შექმნის უზრუნველყოფას;
- ცენტრალურ და მუნიციპალიტეტების დონეებზე სახელმწიფო ახალგაზრდული პოლიტიკის მართვის სისტემის სრულყოფას.

ამ მიზნების მისაღწევად კონცეფციის მიხედვით განსაზღვრულია 5 სტრატეგიული პრიორიტეტი და 22 მოსალოდნელი შედეგი, რომელთა შესრულებაზეც პასუხისმგებელნი საქართველოს ცენტრალური და ადგილობრივი ხელისუფლებები არიან. კონცეფციით შემდეგი პრიორიტეტებია განსაზღვრული:

1. საზოგადოებრივ ცხოვრებასა და დემოკრატიულ პროცესებში ახალგაზრდების აქტიური მონაწილეობა;
2. ახალგაზრდების განვითარებისა და მათი პოტენციალის რეალიზების ხელშეწყობა;
3. ახალგაზრდების ჯანმრთელობა და კეთილდღეობა;
4. ახალგაზრდების ეკონომიკური გაძლიერება;
5. ცენტრალურ და მუნიციპალიტეტების დონეებზე სახელმწიფო ახალგაზრდული პოლიტიკის მართვის სრულყოფა.

როგორც დოკუმენტშია აღნიშნული, კონცეფციით განსაზღვრული სტრატეგიული პრიორიტეტების განხორციელება საქართველოს ცენტრალურ ხელისუფლებას და ადგილობრივ ხელისუფლებას ევალება. ახალგაზრდობის სააგენტო კი კონცეფციით გათვალისწინებული შედეგების მისაღწევად უზრუნველყოფს ახალგაზრდული პოლიტიკის დოკუმენტების (სტრატეგია, სამოქმედო გეგმა) შემუშავებას. ამასთან, ახალგაზრდობის სააგენტო, მისი კომპეტენციის ფარგლებში, შეიმუშავებს შესაბამის პროგრამებს, უზრუნველყოფს დაინტერესებული მხარეების შესაძლებლობების გაზრდას და ხელს შეუწყობს მუნიციპალიტეტების დონეზე ახალგაზრდული პოლიტიკის განვითარებას.

³ <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4936402?publication=0&fbclid=IwAR0TFIUPBjQQ6P-sBkRHcHkI7oK5tgLKLJKpxYWJY3WTk2H8Bj4SDwCdyY>

⁴ იქვე

სსიპ „ახალგაზრდობის სააგენტო“, სახელმწიფო ახალგაზრდული პოლიტიკის სტრატეგიის შემუშავების, განხორციელებისა და კოორდინაციის მიზნით, 2019 წელს შეიქმნა. სააგენტოს სამწლიანი რეფორმის ფარგლებში შემდეგი მიმართულებებით რეფორმების⁵ განხორციელებაა გათვალისწინებული და ყველა ამ მიმართულებით მუშაობა დაწყებულია:

- ➔ ახალგაზრდობის სტრატეგია 2025 შემუშავება;
- ➔ ახალგაზრდული მუშაკის პროფესიის დანერგვა და მხარდაჭერა;
- ➔ მუნიციპალური ახალგაზრდული პოლიტიკის განვითარება;
- ➔ ჰობი-განათლების სისტემის განახლება;
- ➔ ახალგაზრდებში მოხალისეობრივი კულტურის განვითარება;
- ➔ ახალგაზრდული ბანაკების სტანდარტებისა და სერტიფიცირების სისტემის შემუშავება;
- ➔ მონაწილეობრივი ახალგაზრდული პოლიტიკის დანერგვა;
- ➔ ახალგაზრდული ორგანიზაციების გაძლიერება;
- ➔ ახალგაზრდებში სამეწარმეო კულტურის განვითარების ხელშეწყობა;
- ➔ ახალგაზრდების ინფორმირებისა და კონსულტირების სისტემის განვითარება.

ახალგაზრდობის პოლიტიკის სამიზნე ჯგუფს 14-29 წლის პირები წარმოადგენენ. პოლიტიკის დოკუმენტის იმპლემენტაცია კი ინტეგრირებული (სექტორული) ახალგაზრდული პოლიტიკისა და ახალგაზრდული საქმიანობის მიმართულებით ხორციელდება. ინტეგრირებული/სექტორული ახალგაზრდული პოლიტიკა გულისხმობს ყველა სფეროსა და პოლიტიკის მიმართულებას, რომლებიც მნიშვნელოვანია ახალგაზრდებისთვის (სოციალური სფერო, დასაქმება, ჯანდაცვა, კულტურა, ტურიზმი და სხვა პოლიტიკები). ახალგაზრდული საქმიანობა კი მოიცავს საგანმანათლებლო აქტივობებს ახალგაზრდებისათვის და ახალგაზრდების ჩართულობით. ის ეფუძნება არაფორმალური განათლების პროცესს.

ახალგაზრდობის საჭიროებებისა და გამოწვევების კვლევა მუნიციპალურ და რეგიონულ დონეზე უპასუხებს კითხვებს, რომლებიც მნიშვნელოვანია, პირველ რიგში, მუნიციპალური ახალგაზრდობის პოლიტიკის განვითარებისა და მონაწილეობრივი ახალგაზრდული პოლიტიკის განვითარების ხელშეწყობისთვის. კვლევის შედეგები და მუნიციპალური ახალგაზრდობის პოლიტიკის სტანდარტი, რომლის შემუშავებაზეც ამჟამად მუშაობს ახალგაზრდობის სააგენტო, ადგილობრივ დონეზე ახალგაზრდების ინტერესებზე მაქსიმალურად ორიენტირებული პოლიტიკის განხორციელებას შეუწყობს ხელს.

⁵ <https://youthagency.gov.ge/%e1%83%a0%e1%83%94%e1%83%a4%e1%83%9d%e1%83%a0%e1%83%9b%e1%83%90/>

2. კვლევის შედეგები

შესავალი

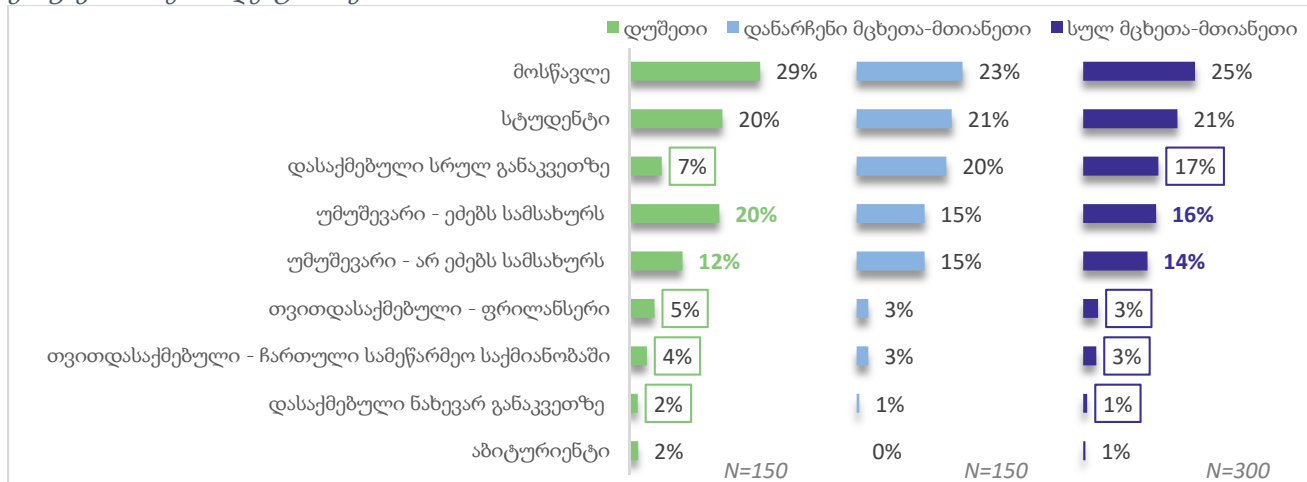
2021 წლის მონაცემებით, მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში მოსახლეობის რიცხოვნობა 93.4 ათას ადამიანს შეადგენს, რომლის 76% სოფლის ტიპის დასახლებებში ცხოვრობს. 14-29 ახალგაზრდების რიცხოვნობა რეგიონში 19.9 ათასია, რაც რეგიონის მოსახლეობის 21.3-ს წარმოადგენს.

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის ბოლო, 2020 წლის მონაცემებით, რეგიონში უმუშევრობის დონე 18.3%-ს, დასაქმების დონე კი - 39.5%-ს შეადგენს. სტატისტიკური მონაცემები იმასთან დაკავშირებით, თუ რა წილია ახალგაზრდების უმუშევრობისა თუ დასაქმების მიხედვით, არ არის ხელმისაწვდომი.

რაც შეეხება უშუალოდ კვლევის მონაწილეებს, გამოკითხულთა 46% ქალი, 54% კი - კაცია. მათი ყველაზე დიდი წილი 24-29 წლისაა (42%). ასევე ყველაზე დიდი წილის, გამოკითხულთა მესამედის განათლების მიღწეული დონე სრულ საშუალო განათლებას გულისხმობს (31%).

კვლევის მონაწილეთა მეოთხედი მოსწავლე (25%), მეხუთედი სტუდენტი (21%), 30% კი - უმუშევარია. მათი თითქმის თანაბარი რაოდენობა ეძებს (16%) და არ ეძებს (14%) სამსახურს. რაც შეეხება დასაქმებას, სულ დასაქმებულია რეგიონში გამოკითხულთა 24%. ამასთან, 17% სრულ განაკვეთზე მუშაობს და მხოლოდ 1% - ნახევარ განაკვეთზე. ფრილანსერია 3%, სამეწარმეო საქმიანობაში ჩართულ თვითდასაქმებულთა წილი კი - 3%-ია.

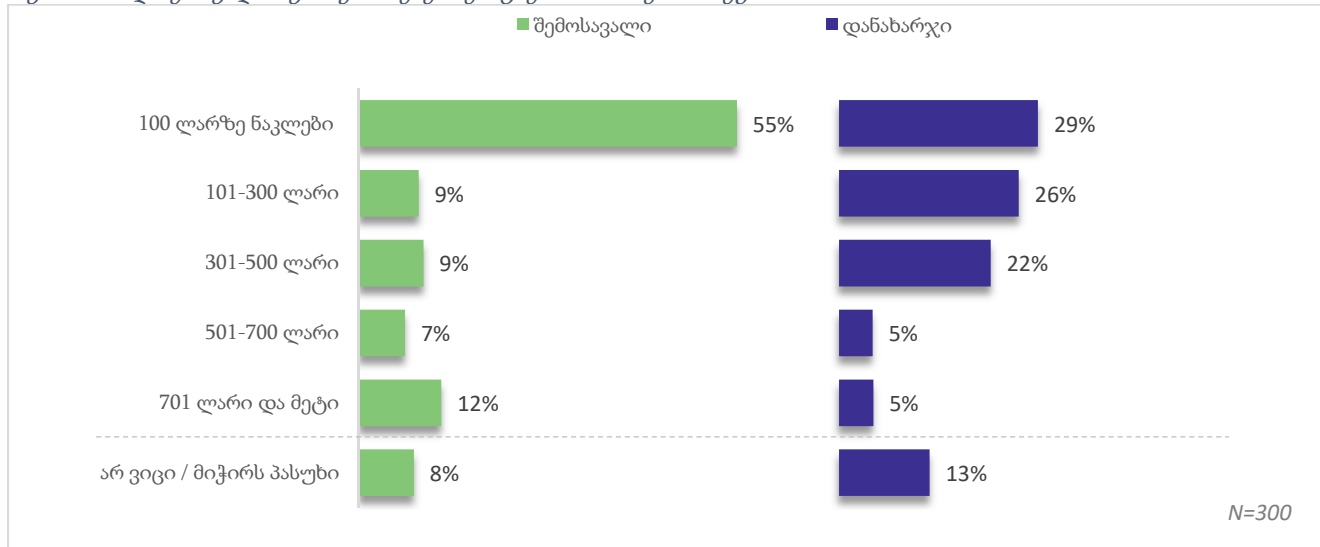
გრაფიკი # 1. რესპონდენტთა საქმიანობა

გამოკითხული ახალგაზრდების 99% ეთნიკურად ქართველი, 1% კი - ეთნიკურად სომეხია. რესპონდენტების უმრავლესობა არ არის დაქორწინებული (75%) და მეხუთედია დაქორწინებული (სახელმწიფო და/ან რელიგიური რეგისტრაცია - 20%). რესპონდენტების უმრავლესობას არ აქვს არც სოციალურად დაუცველის და არც იძულებით გადაადგილებული პირის სტატუსი (80%), ათიდან თითო რესპონდენტი კი სოციალურად დაუცველი და იძულებით გადაადგილებული პირია (შესაბამისად, 10% და 9%).

გამოკითხულთა ნახევარზე მეტის შემოსავალი თვეში 100 ლარზე ნაკლებია (55%) და ასევე 100 ლარზე ნაკლებია ათიდან სამი რესპონდენტის დანახარჯი სხვადასხვა საჭიროებაზე თვის მანძილზე (29%). დანახარჯების ყველაზე დიდი წილი მობილურზე/ინტერნეტზე (51%), ასევე ტანსაცმელსა და ფეხსაცმელზე მოდის (42%). რაც შეეხება იმას, თუ ვისზე არიან ფინანსურად ახალგაზრდები დამოკიდებულნი, ყველაზე დიდი ნაწილი ახალგაზრდებისა მშობლებზეა დამოკიდებული (62%).

გრაფიკი # 2. რესპონდენტთა პირადი ყოველთვიური შემოსავალი (ყველა შემოსავლის გათვალისწინებით) და დანახარჯი თვის მანძილზე სხვადასხვა საჭიროებებზე მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში

2.1. მუნიციპალური პოლიტიკა

ქალაქ დუშეთის მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდულ საკითხებს მერიის განათლების, კულტურის, სპორტისა და ახალგაზრდობის საქმეთა სამსახური კურირებს, სადაც 5 ადამიანია დასაქმებული. უშუალოდ ახალგაზრდულ საკითხებზე კი ერთი თანამშრომელი მუშაობს.

ახალგაზრდობის პოლიტიკის ფარგლებში 2019 წელს დუშეთის მუნიციპალიტეტში ჩატარებული აქტივობები სულ სამ ღონისძიებას მოიცავს. ესენია:

- საზაფხულო-სათავედასავლო ბანაკი „ახალგაზრდული დღეები“, რომლის ფარგლებშიც არაგვის ხეობაში მდებარე სათავედასავლო ცენტრში გამართულ სპორტულ-შემეცნებით და საგანმანათლებლო ღონისძიებებში სტუდენტები მონაწილეობდნენ;
- წარმატებულ, შემოქმედ ადამიანებთან შეხვედრა;
- კერძო კოლეჯებში არსებული კულტურული მემკვიდრეობის ამსახველი მასალის ფოტოგამოფენა.

სულ ამ აქტივობებისთვის გამოყოფილმა ბიუჯეტმა 4 500 ლარი, ბენეფიციართა რაოდენობამ კი - 150 ახალგაზრდა შეადგინა. ქალაქ დუშეთის მუნიციპალიტეტის მერიის ინფორმაციით, 2020 წელს, პანდემიის გამო ახალგაზრდობისთვის განკუთვნილი აქტივობები შეიზღუდა ან გაუქმდა.

შესაბამისად, ინფორმაცია რაიმე ტიპის აქტივობაზე, რომელიც ახალგაზრდებისთვის ჩატარდა, არ არსებობს. რაც შეეხება 2021 წელს, მერიის ინფორმაციით, სხვადასხვა ახალგაზრდული აქტივობებისთვის განკუთვნილი ბიუჯეტი 10 000 ლარია.

ის, რომ დუშეთის მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდებისთვის აქტივობები თითქმის არ იგეგმება, დაადასტურა *თვისებრივმა კვლევამაც*. ფოკუსური დისკუსიების მონაწილე ახალგაზრდებს გაუჭირდათ აქტივობების გახსენება, რომლებიც მათთვის ეწყობა მუნიციპალიტეტში გარდა იშვიათი გამონაკლისებისა, რაზეც შესაბამის ქვეთავში იქნება საუბარი.

ახალგაზრდობის პოლიტიკის განხორციელების მთავარ ბარიერად *ფინანსური რესურსების სიმწირე* დასახელდა ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლის მიერ. ამასთან, პრობლემად იდენტიფიცირდა ისიც, რომ მუნიციპალიტეტში *თავად ახალგაზრდები არ არიან ინფორმირებულები ზოგადად ახალგაზრდობის პოლიტიკის არსებობის შესახებ*. აღინიშნა, რომ ამ მიმართულებით მუნიციპალიტეტი მუშაობს, რის მაგალითადაც რამდენიმე ათეულ ახალგაზრდასთან გამართული შეხვედრები იყო მოყვანილი. ისიც ითქვა, რომ ამ შეხვედრების საფუძველზე რამდენიმე პროექტის იდეა გაჩნდა (მაგ: პროექტი „რეპორტიორი“), რომლის განხორციელებასაც გეგმავს მუნიციპალიტეტი.

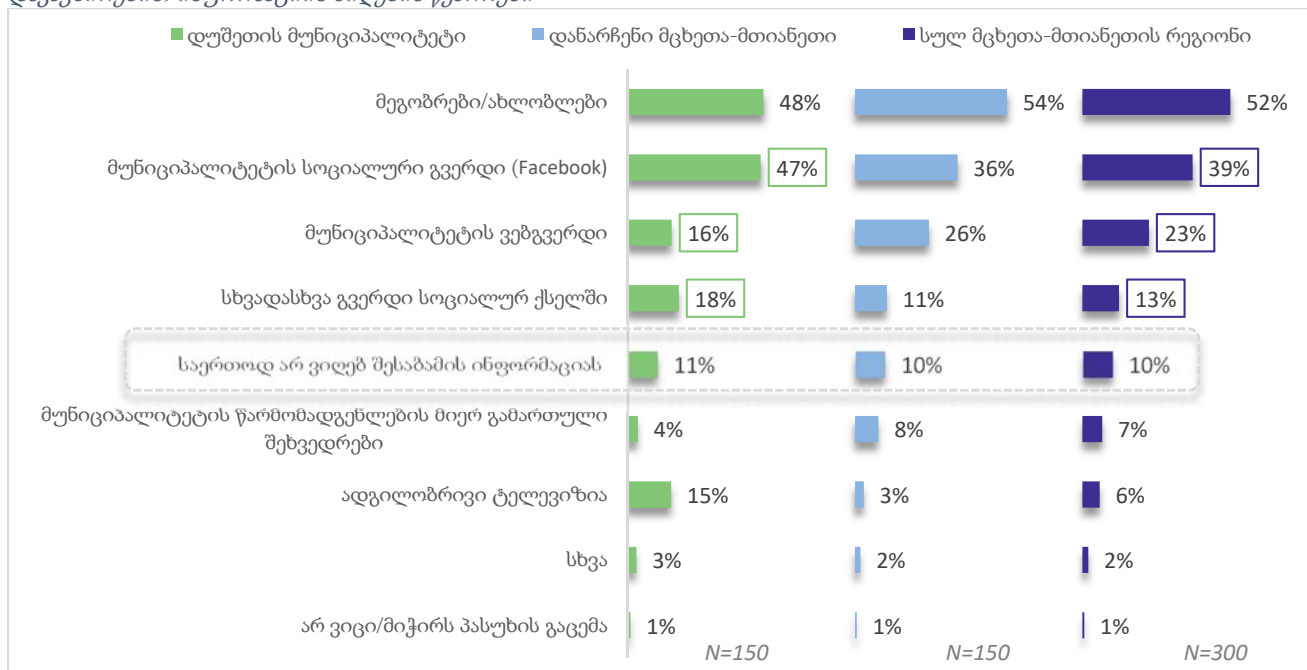
ახალგაზრდობის პოლიტიკის განხორციელების კონტექსტში დადებითად შეფასდა ახალგაზრდობის სააგენტოსთან თანამშრომლობის მემორანდუმის გაფორმება. კვლევის მონაწილე ძირითადი ინფორმანტის აზრით, არსებობს მოლოდინი, რომ ამ მემორანდუმის ფარგლებში საინტერესო პროექტების განხორციელება იქნება შესაძლებელი. განსაკუთრებით აღინიშნა ახალგაზრდული მუშაკის პროფესიის მნიშვნელობა და ამ მიმართულებით ახალგაზრდებისთვის არაფორმალური განათლების სერვისების შეთავაზების პერსპექტივა. მთავარი მხარდაჭერა, რომელსაც ისურვებდა ადგილობრივი თვითმმართველობა ახალგაზრდობის სააგენტოსგან არაფორმალური განათლების მიმართულებას უკავშირდება, რისთვისაც არსებითად შეფასდა ახალგაზრდული ცენტრის შექმნა. სწორედ აღნიშნულსა და, ასევე, ახალგაზრდული მუშაკის მომზადებაში სააგენტოს მხარდაჭერა ჩაითვალა მნიშვნელოვნად. ხაზგასმული იყო ასევე სხვადასხვა ტრენინგის ორგანიზების თვალსაზრისით მხარდაჭერის მნიშვნელობა. განსაკუთრებით გამოიყო ახალგაზრდებისთვის პროექტების წერის ტრენინგის აუცილებლობა, რამაც გრძელვადიან პერსპექტივაში ხელი უნდა შეუწყოს ახალგაზრდულ ორგანიზაციებსა თუ ცალკეულ ახალგაზრდებს მოახდინონ იდეების გენერირება და მათი პროექტებად ჩამოყალიბება.

ახალგაზრდობის პოლიტიკის განხორციელებაში არა მხოლოდ ადგილობრივი თვითმმართველობის, არამედ მესამე სექტორის ჩართულობის მნიშვნელობაზე გამახვილდა ყურადღება ამავე სექტორის წარმომადგენელ ძირითად ინფორმანტთან. მისი შეფასებით, დუშეთის მუნიციპალიტეტში, ქვეყნის მსგავსად, სამოქალაქო სექტორი „ძალიან სუსტია“. გარდა ცალკეული ორგანიზაციებისა, რომლებიც მნიშვნელოვან პროექტებზე მუშაობენ, კვლევის მონაწილის აზრით, პროცესებში იშვიათადაა ჩართული სამოქალაქო სექტორის ფართო სპექტრი, რაც აუცილებელია, მათ შორის, ახალგაზრდობის სფეროს განვითარებისთვის. ამ თვალსაზრისით, ახალგაზრდობის საკითხებზე მომუშავე ორგანიზაციების ორი მიმართულებით მხარდაჭერის აუცილებლობაზე გამახვილდა ყურადღება. კერძოდ, მნიშვნელოვნად შეფასდა მხარდაჭერა ფინანსური რესურსებითა და ასევე, ფინანსური რესურსების მოპოვებისა და ათვისებისთვის აუცილებელი ცოდნებითა და უნარებით. სწორედ ამ თვალსაზრისით ახალგაზრდობის სააგენტოს მხარდაჭერა დასახელდა სასურველად მესამე სექტორის წარმომადგენლის მიერ.

2.2. ახალგაზრდული პროგრამები და სერვისები

კვლევის მონაწილეებმა ახალგაზრდულ პროგრამებსა და სერვისებთან დაკავშირებით სხვადასხვა საკითხი შეაფასეს. როგორც აღმოჩნდა, **მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში** რესპონდენტების ნახევარი ინფორმაციას მუნიციპალიტეტში მიმდინარე მოვლენებთან (მუნიციპალური პროგრამები, სერვისები, სიახლეები) დაკავშირებით იღებს **მეგობრებისგან/ახლობლებისგან** (52%). აღნიშნულ ინფორმაციას გამოკითხულთა 75% იღებს **სხვადასხვა ინტერნეტრესურსიდან**. კერძოდ, 39% ასახელებს **მუნიციპალიტეტის ფეისბუქგვერდს სოციალურ ქსელში** ინფორმაციის წყაროდ, 23% **მუნიციპალიტეტის ვებგვერდს**, 13% კი - **სხვადასხვა გვერდს სოციალურ ქსელში**. **დუშეთის მუნიციპალიტეტში** მუნიციპალური პროგრამების, სერვისებისა თუ სიახლეების შესახებ ინფორმაციის მიღების წყარო უმრავლესობისთვის **ინტერნეტრესურსებია** (81%). მათგან ყველაზე მეტი გამოკითხული უშუალოდ მუნიციპალიტეტის **სოციალურ გვერდს ასახელებს (ფეისბუქი)** (47%). აღსანიშნავია, რომ მუნიციპალიტეტში მიმდინარე მოვლენებთან დაკავშირებით ინფორმაციას საერთოდ არ იღებს ათიდან მხოლოდ ერთი გამოკითხული (მცხეთა-მთიანეთი - 10%, დუშეთი - 11%).

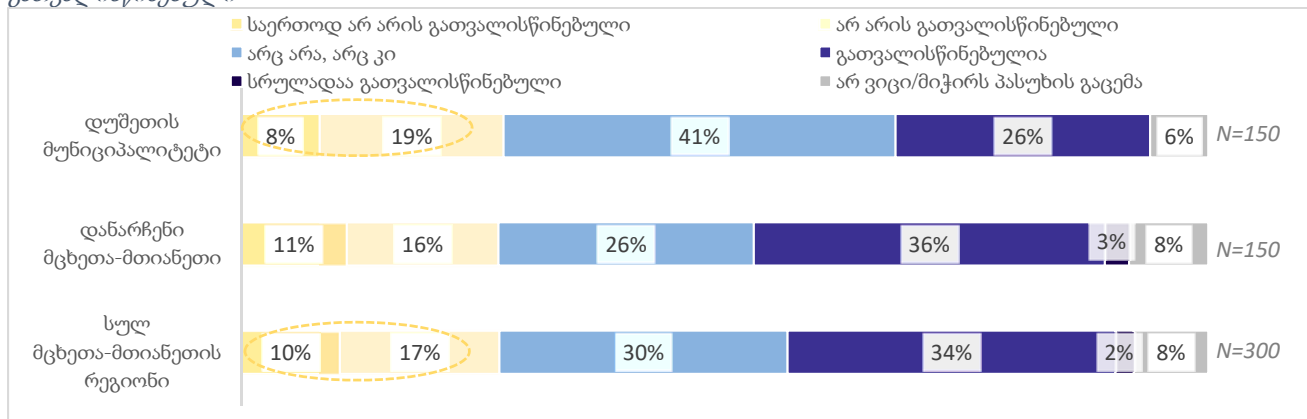
გრაფიკი # 3. საკუთარ მუნიციპალიტეტში მიმდინარე მოვლენებთან (მუნიციპალური პროგრამები, სერვისები, სიახლეები) დაკავშირებით ინფორმაციის მიღების წყაროები

რეგიონში მეგობრები/ახლობლებია მუნიციპალიტეტში მიმდინარე მოვლენებთან დაკავშირებით ინფორმაციის მიღების მთავარი წყარო ყველა ჯრილში. თუმცა, კვლევამ გარკვეული განსხვავება გამოავლინა ინტერნეტრესურსებთან, როგორც ინფორმაციის წყაროს გამოყენებასთან დაკავშირებით ასაკის ჯრილში. ასე მაგალითად, ყველაზე მეტმა ახალგაზრდამ 18-23 წლის ასაკობრივ ჯგუფში განაცხადა იმის თაობაზე, რომ ინფორმაციის წყარო მათთვის მუნიციპალიტეტის ფეისბუქგვერდია (14-17 წელი - 28%, 18-23 წელი - 55%, 24-29 წელი - 30%). ასევე, ინფორმაციის იგივე წყაროს მეტი ახალგაზრდა იყენებს **ქალაქში** (45%), ვიდრე **სოფლის ტიპის დასახლებებში** (37%).

მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში რესპონდენტების 30%-ის აზრით, ახალგაზრდების ინტერესები მუნიციპალიტეტის საქმიანობაში თან გათვალისწინებულია, თან არა. ამასთან, 36% ამბობს, რომ ახალგაზრდების ინტერესები გათვალისწინებულია/სრულად გათვალისწინებულია, 27% კი პირიქით, მიიჩნევს, რომ საერთოდ არ არის/არ არის გათვალისწინებული. **დუშეთის მუნიციპალიტეტში** იდენტურია მათი წილი, ვინც ფიქრობს, რომ მათი მსგავსი ახალგაზრდების ინტერესები მუნიციპალიტეტის საქმიანობაში გათვალისწინებული არ არის/საერთოდ არ არის (27%) და მათი, ვინც ამბობს, რომ გათვალისწინებულია/სრულადაა გათვალისწინებული (26%).

გრაფიკი # 4. შეფასება, თუ რამდენადაა მუნიციპალიტეტის საქმიანობაში ახალგაზრდების ინტერესები გათვალისწინებული

დუშეთის მუნიციპალიტეტში დაგეგმილ და განხორციელებულ აქტივობებზე საუბრისას თვისებრივი კვლევის მონაწილე ახალგაზრდებს რაც გაახსენდათ არის სპორტული და კულტურული ღონისძიებები, რომლებიც ძირითადად კონკრეტულ დღესასწაულებთანაა (მაგ: ახალი წელი, ზაფხუთა დაცვის საერთაშორისო დღე, დუშეთობა) დაკავშირებული. ხაზგასმული იყო, რომ უმეტესად აქტივობები განკუთვნილია უმცროსი/სკოლის ასაკის ახალგაზრდებისთვის, ლოკაციას კი მუნიციპალური ცენტრი წარმოადგენს, რაც პრობლემად ფასდება. როგორც დისკუსიებზე ახალგაზრდებმა აღნიშნეს, მხოლოდ მუნიციპალურ ცენტრში აქტივობების ორგანიზებით სოფლის ტიპის დასახლებები რჩება ყურადღების მიღმა. ამას ემატება ასევე ინფორმირების თვალსაზრისით არსებული გამოწვევებიც. აღინიშნა, რომ თუნდაც იმ აქტივობებზე, რომლებიც მუნიციპალურ ცენტრში იშვიათად, მაგრამ იგეგმება, მუნიციპალიტეტის ახალგაზრდობის დიდი ნაწილი არ არის ინფორმირებული. მეტიც, რაც უფრო შორსაა დასახლება ცენტრიდან, მით უფრო მცირდება ინფორმაციის ჩაღწევის ალბათობაც. ამ კონტექსტში აღინიშნა, რომ აქ პრობლემაა ის, რომ აქტივობების ინიციატორები (უმეტესად ადგილობრივი თვითმმართველობა) ნაკლებად ზრუნავს ახალგაზრდების ინფორმირებაზე. თუმცა, ასევე გასათვალისწინებელია ინტერნეტზე ხელმისაწვდომობის პრობლემა, რაც სოფლის ტიპის დასახლებებისთვის აქტუალურად გამოიკვეთა.

იმასთან დაკავშირებით, თუ რამდენადაა მუნიციპალიტეტის საქმიანობაში ახალგაზრდების ინტერესები გათვალისწინებული, ხედვები ნაკლებად პოზიტიური იყო. ფოკუსური დისკუსიების მონაწილეთა შეფასებით, გარდა იმისა, რომ აქტივობები იშვიათად ტარდება, ისინი ასევე არის ერთფეროვანი. ერთ-ერთი მთავარი არგუმენტის თანახმად, სპორტული აქტივობები, რაც აინტერესებთ ახალგაზრდებს და მათში ჩართვის ალბათობა მაღალია, არ იგეგმება ან იგეგმება იშვიათად და ფარავს სპორტის მხოლოდ კონკრეტულ სახეობას. ნაცვლად მრავალფეროვანი

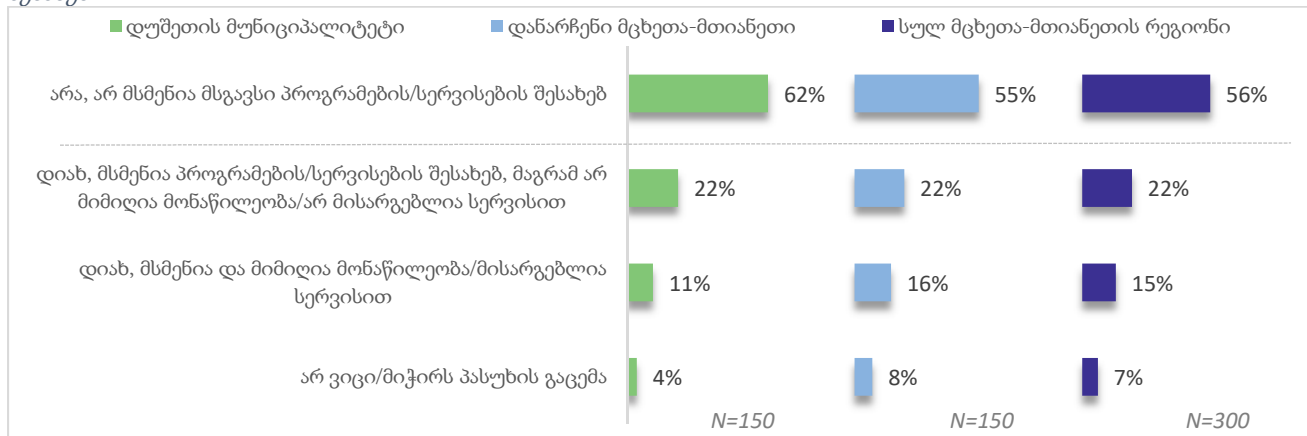
დონისძიებების დაგეგმვისა, ახალგაზრდებისთვის და ისიც უმეტესად სკოლის ასაკისთვის, იგეგმება ინტელექტუალურ-საგანმანათლებლო აქტივობები. თუმცა, იმის გამო, რომ სხვა არჩევანი არ არსებობს, ახალგაზრდები იღებენ მათში მონაწილეობას, რაც არ გულისხმობს იმას, რომ დაგეგმილი აქტივობები პასუხობს მათ მოთხოვნებს. ამასთან, ხაზგასმული იყო, რომ ხშირად აქტივობების დაგეგმვა ფორმალურ ხასიათს ატარებს და მათ ადგილობრივი თვითმმართველობა „მხოლოდ მოვალეობის გამო გეგმავს“. შესაბამისად, ისინი არაა ახალგაზრდების რეალურ ინტერესებზე მორგებული და, შესაბამისად, ჩართულობაც დაბალია.

„სპორტული [აქტივობები] ნაკლებად იგეგმება ჩვენთან, ჩვენთან მარტო სათხილამურო კონკურსებია, ისიც ზამთარში მხოლოდ და ჩემ მეგობრებს უწევთ, რომ ჩაერთონ საგანმანათლებლო კონკურსებში, იმიტომ რომ სხვა გზა და შანსი აღარ არის. სადღაც ხომ უნდა ჩაერთო, რომ გახდე კომუნიკაბელური და ხალხთან ურთიერთობა გეკონდეს?...“ დუშეთის მუნიციპალიტეტის მუნიციპალიტეტი, სოფლის ტიპის დასახლება, მდედრობითი, 14-17 წლის ასაკობრივი კატეგორიის წარმომადგენელი

„[აქტივობები] უბრალოდ არის ფორმალური. უნდა აჩვენონ, რომ ფულს დებენ და რაღაც აქტივობაა, მეტი არაფერი. ასეთი შთაბეჭდილება მრჩება...“ დუშეთის მუნიციპალიტეტის მუნიციპალიტეტი, სოფლის ტიპის დასახლება, მამრობითი, 18-23 წლის ასაკობრივი კატეგორიის წარმომადგენელი

მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში გამოკითხული რესპონდენტების უმეტესობას არ სმენია ახალგაზრდული მუნიციპალური პროგრამების/სერვისების შესახებ (56%). დაახლოებით მსგავსია განაწილება როგორც სამიხნე მუნიციპალიტეტში, ასევე დანარჩენ რეგიონში. მათი წილი კი, ვისაც სმენია და თან მონაწილეობა მიუღია ან უსარგებლია სერვისით რეგიონში 15%-ს შეადგენს.

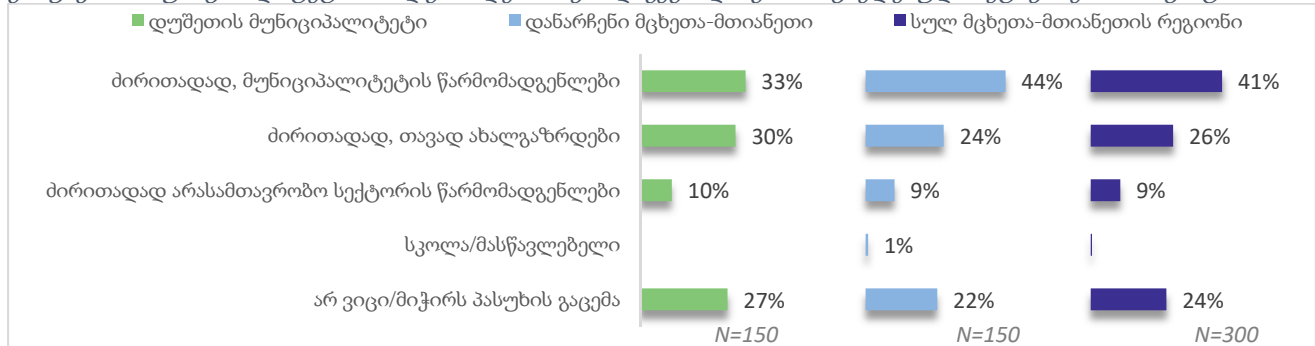
გრაფიკი # 5. ინფორმირება საკუთარ მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდული მუნიციპალური პროგრამების/სერვისების შესახებ

იმ რესპონდენტიდან, ვისაც სმენია საკუთარ მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდული მუნიციპალური პროგრამების/სერვისების შესახებ ყველაზე მეტი ასახელებს ახალგაზრდულ ბანაკებსა და საზაფხულო სკოლებს. ასევე დასახელდა მოხალისეობრივი საქმიანობის, მასობრივი სპორტისა და ჯანსაღი ცხოვრების წესის პოპულარიზაციისა და სპორტული საკლუბო გუნდების მხარდაჭერის პროგრამები.

მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში ათი რესპონდენტიდან ოთხი ამბობს, რომ ახალგაზრდებისთვის დაგეგმილი/განხორციელებული აქტივობების ინიციატორები მათ მუნიციპალიტეტში, ძირითადად, *მუნიციპალიტეტის წარმომადგენელი* არიან (41%), მეოთხედი კი მიიჩნევს, რომ ძირითადად, *თავად ახალგაზრდები* არიან აღნიშნულის ინიციატორები (26%). **დუშეთის მუნიციპალიტეტში** ათიდან სამსამი გამოკითხული მიუთითებს *მუნიციპალიტეტის წარმომადგენლებსა* (33%) და *თავად ახალგაზრდებზე* (30%), როგორც ინიციატორებზე.

გრაფიკი # 6. მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდებისთვის დაგეგმილი/განხორციელებული აქტივობების ინიციატორი

თვისებრივმა კვლევამ გამოავლინა, რომ ახალგაზრდებისთვის დაგეგმილი თუ განხორციელებული აქტივობების ინიციატორები ახალგაზრდები იშვიათად არიან. როგორც დისკუსიების მონაწილე ახალგაზრდებთან, ასევე ძირითად ინფორმანტებთან გამოჩნდა, ძირითადად აქტივობების ორგანიზატორებს ადგილობრივი თვითმმართველობა და სკოლა წარმოადგენენ. ერთ-ერთი ახსნა აქტივობათა ერთფეროვნების სწორედ ის იყო, რომ ადგილობრივი თვითმმართველობის შემთხვევაში, ერთი და იგივე სამსახური, შესაბამისად, ადამიანები არიან ინიციატორები, რომლებიც საკუთარი ხედვის მიხედვით გეგმავენ ღონისძიებებს და ამ ჩამონათვალში რაიმე ცვლილება არ შეაქვთ. იგივეა რეალობა სკოლების შემთხვევაშიც, სადაც აქტივობები ასევე ერთფეროვანია (მაგ: გარემოსდაცვითი აქტივობა - გამწვანების აქცია).

ის ფაქტი, რომ ახალგაზრდები იშვიათად არიან აქტივობათა ინიციატორები იმით აიხსნა, რომ *ახალგაზრდებს არ აქვთ უფროსებისგან ხელშეწყობა*. ამ უფროსებში ერთ-ერთ ჯგუფად მშობლები მოიაზრებიან. აღნიშნულზე ყურადღება სკოლის ასაკის ახალგაზრდებმა გაამახვილეს. მათი შეფასებით, შესაძლებელია, ახალგაზრდების წახალისებისა თუ მხარდაჭერის არარსებობა მშობლების მხრიდან ერთ კონკრეტულ აქტივობას უკავშირდებოდეს, მაგრამ ამგვარი პრეცედენტის არსებობა შემდეგ უკვე აღარ უჩენს ახალგაზრდებს სურვილს გააგრძელონ აქტიურობა და გამოვიდნენ ინიციატივებით. აქვე ისიც აღსანიშნავია, რომ თავად სკოლის მიერ დაორგანიზებულ ღონისძიებებზეც გადაწყვეტილებას ადმინისტრაცია და მასწავლებლები იღებენ. ახალგაზრდების ინიციატივები არ არის წახალისებული, შესაბამისად, არც აქტიურობა შეინიშნება. ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლის შეფასებით კი, არის მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდების ჯგუფი, რომელთაც ჰქონიათ საინტერესო იდეები და მიუმართავთ კიდევ მათთვის, მაგრამ მუნიციპალიტეტს ვერ გაუწევია დახმარება მწირი ფინანსური რესურსიდან გამომდინარე. აქ ძირითადმა ინფორმანტმა ბიუროკრატიული პროცედურების არსებობასაც გაუსვა ხაზი, როგორც ფაქტორს, რომელიც აბრკოლებს ახალგაზრდებს და უკარგავს მოტივაციას გააუღეროს ინიციატივა თუ წარადგინოს პროექტი.

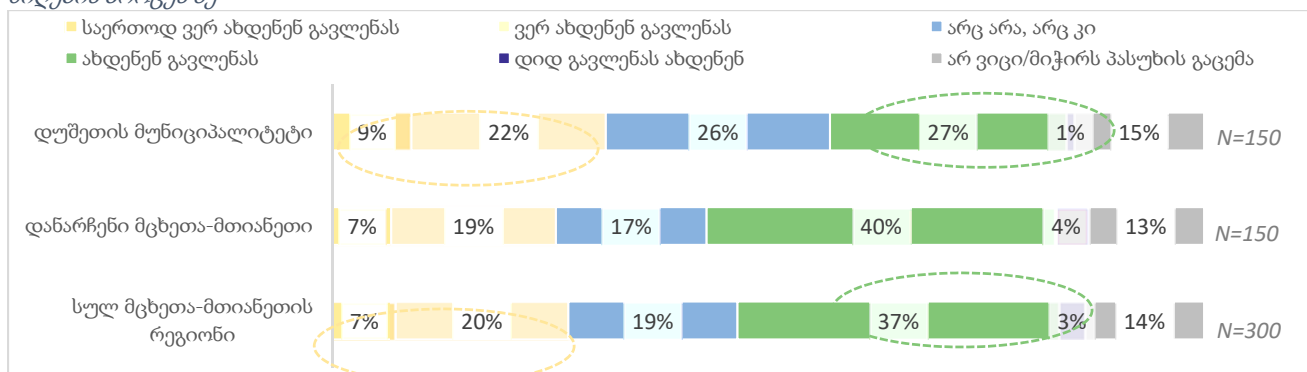
„თვითნებურად აკეთებენ [სკოლა აორგანიზებს აქტივობებს]; ჩვენ ვინ გვკითხავს?!“ **დუშეთის მუნიციპალიტეტის მუნიციპალიტეტი, ქალაქის ტიპის დასახლება, მდებარეობით, 14-17 წლის ასაკობრივი კატეგორიის წარმომადგენელი**

„აქვთ სურვილი, არის ჯგუფი, რომ განახორციელონ თავიანთი პროგრამა ჩვენს მუნიციპალიტეტში, მაგრამ, სამწუხაროდ, ხშირ შემთხვევაში უხერხულია ვთქვა, მაგრამ ვერ დავხმარებვართ იმიტომ, რომ ბიუჯეტი გვაქვს ძალიან მცირე და უნდა წარვადგინოთ ბიუჯეტი ნოემბერში საკრებულოზე და ეს ღონისძიებები გათვალისწინებული არ არის. მაშინ უნდა მოხდეს ცვლილება და ა.შ.“
ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენელი

რაც შეეხება ახალგაზრდული ორგანიზაციის/გაერთიანების წევრობას, კვლევის რესპონდენტების აბსოლუტური უმრავლესობა არ არის და არასდროს ყოფილა მათი წევრი, როგორც ზოგადად მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში (94%), ასევე დუშეთის მუნიციპალიტეტში (94%). იმ რესპონდენტებიდან კი (6% - სულ 19 ახალგაზრდა), ვინც არიან ან იყვნენ ახალგაზრდული ორგანიზაციის/გაერთიანების წევრები, უმეტესობა აცხადებს, რომ საქველმოქმედო აქციების/ღონისძიებებისა და ახალგაზრდული ბანაკების ორგანიზება იყო ის ძირითადი საქმიანობა, რასაც ეწეოდა/ეწევა მათი ახალგაზრდული ორგანიზაცია/გაერთიანება. ასევე დასახელდა ტრენინგების/ვორქშოპების ორგანიზება და მოხალისეობრივი საქმიანობის ხელშეწყობა.

მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში გამოკითხულთა 40%-ის აზრით, მათნაირი ახალგაზრდები ახდენენ/დიდ გავლენას ახდენენ ადგილობრივ დონეზე გადაწყვეტილების მიღების პროცესზე, 27%-ის შეფასებით კი, ვერ ახდენენ/საერთოდ ვერ ახდენენ გავლენას აღნიშნულზე. **დუშეთის მუნიციპალიტეტში** 31% მიუთითებს იმავეზე. ათიდან სამი რესპონდენტი კი ამბობს, რომ მათნაირი ახალგაზრდები ახდენენ/დიდ გავლენას ახდენენ ადგილობრივ დონეზე გადაწყვეტილების მიღების პროცესზე (28%).

გრაფიკი # 7. შეფასება, თუ რამდენად ახდენენ ახალგაზრდები გავლენას ადგილობრივ დონეზე გადაწყვეტილების მიღების პროცესზე

საკუთარ გამოცდილებაზე საუბრისას კი აღმოჩნდა, რომ უმუშაოდ კვლევის რესპონდენტების აბსოლუტურ უმრავლესობას როგორც მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში (89%), ასევე დუშეთის მუნიციპალიტეტში (86%), ბოლო 1-2 წლის გათვალისწინებით, არ მიუღია მონაწილეობა ახალგაზრდობისათვის მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. ხოლო იმ რესპონდენტებიდან (12% - სულ 37 ახალგაზრდა), ვისაც მიუღია მონაწილეობა აღნიშნულში, 14

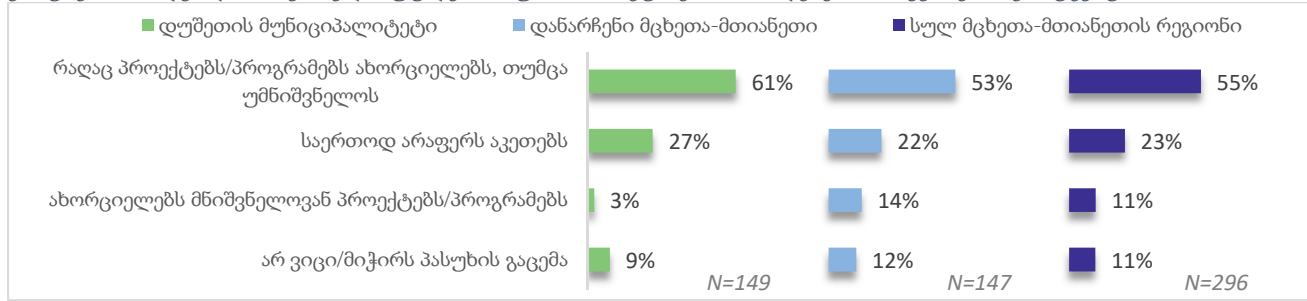
მონაწილეობდა საკითხის/საკითხების განხილვაში, 11 კი - უბრალოდ ესწრებოდა შეხვედრას/შეხვედრებს. იმ რესპონდენტებიდან, ვისაც არ მიუღია მონაწილეობა მუნიციპალიტეტის ახალგაზრდობისათვის მნიშვნელოვანი საკითხების განხილვაში/გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, ნახევარი პასუხობს, რომ მათ არ სმენიათ მსგავსი შესაძლებლობის თაობაზე (54%). დუშეთის მუნიციპალიტეტში მსგავსი პასუხი დააფიქსირა ახალგაზრდების 51%-მა.

მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში გამოკითხული რესპონდენტების უმრავლესობის აზრით, უმთავრესი გამოწვევა/პრობლემა, რომლის მოგვარებაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ახალგაზრდობისთვის მათ მუნიციპალიტეტში არის *დასაქმების ხელშეწყობა* (44%). ათიდან სამი რესპონდენტი მიუთითებს *პროფესიული გადამზადების კურსებზე ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფაზე* (28%), ათიდან ორი კი - *ახალგაზრდობისათვის შეკრების, დასვენებისა თუ სხვადასხვა ღონისძიების მოსაწყობად საჭირო სივრცეებზე* (23%), *სპორტულ ინფრასტრუქტურაზე* (22%) და *სპორტულ წრეებზე ხელმისაწვდომობაზე* (18%). რაც შეეხება **დუშეთის მუნიციპალიტეტს**, იქ ყოველი მეორე რესპონდენტის აზრით მთავარი გამოწვევა ახალგაზრდობისთვის, რომელიც უნდა მოგვარდეს *დასაქმების ხელშეწყობაა* (52%). ამასთან, ორ მთავარ გამოწვევად ასევე დასახელდა *პროფესიული გადამზადების კურსებსა* (24%) და *სპორტულ წრეებზე ხელმისაწვდომობის* (24%) უზრუნველყოფა.

გრაფიკი # 8. უმთავრესი გამოწვევები/პრობლემები, რომელთა მოგვარებაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია საკუთარ მუნიციპალიტეტში მცხოვრები ახალგაზრდობისთვის

გრაფიკი # 9. ადგილობრივი ხელისუფლების მუშაობის შეფასება პრობლემების მოგვარების კონტექსტში

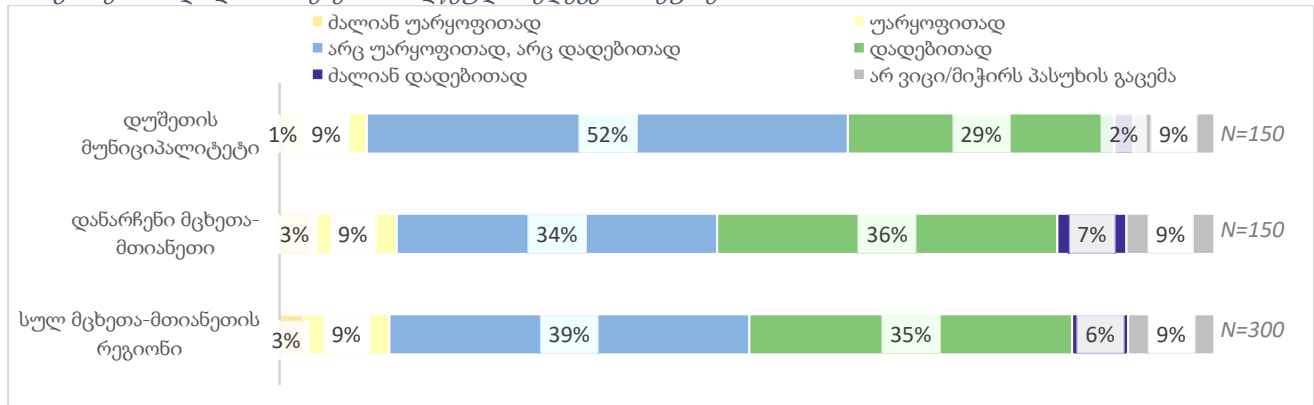

ადგილობრივი თვითმმართველობის როლსა და პასუხისმგებლობებთან დაკავშირებით თვისებრივი კვლევის მონაწილეთა შეფასებით, ისინი ნაკლებად ინტერესდებიან ახალგაზრდების საჭიროებებით. როგორც მანამდე აღინიშნა, მერია ხელმძღვანელობს საკუთარი დღის წესრიგით, რომელშიც არის აქტივობების ჩამონათვალი (მაგ: პოეზიის საღამო, დუშეთობა, სხვა), რომლებიც წლიდან წლამდე ნაკლებად იცვლება და მოვალეობის მოხდის მიზნით, მხოლოდ ეს აქტივობები იგეგმება. იგივეზე გაამახვილა ყურადღება კვლევის მონაწილე ძირითადად ინფორმანტმაც მესამე სექტორიდან, რომელმაც ასევე აქტივობათა დაგეგმვა-განხორციელების მხოლოდ „ფორმალურ ხასიათზე“ მიუთითა, რაც რეალურად არ პასუხობს ახალგაზრდების ინტერესებს.

ამასთან, თვისებრივი კვლევის ფარგლებში გაზგასმული იყო, რომ ახალგაზრდების საჭიროებების შესწავლის მექანიზმების არარსებობა და ერთფეროვანი აქტივობების დაგეგმვა-განხორციელება სერიოზული პრობლემაა. ამასთან, გამოწვევაა ისიც, რომ ადგილობრივი თვითმმართველობა არ ზრუნავს თუნდაც ამ აქტივობების შესახებ ახალგაზრდების დიდი ჯგუფის ინფორმირებაზე. როგორც მანამდე აღინიშნა, ეს პრობლემა განსაკუთრებით მწვავეა სოფლის ტიპის დასახლებებში მცხოვრებთათვის. სწორედ ამიტომ, ერთ-ერთი მოსაზრებით, მნიშვნელოვანია თავად თვითმმართველობიდან მოდიოდეს ინიციატივა, რომელიც აქტივობებში სოფლის ტიპის დასახლებებიდან ახალგაზრდების აუცილებლად ჩართვას გულისხმობს („როცა იგეგმება დუშეთის მუნიციპალიტეტში რაღაც ღონისძიებები, [ადგილობრივი თვითმმართველობის მხრიდან] უნდა იყოს იმის მოთხოვნა, რომ დაესწრონ ის სოფლები, რომლებიც არიან დუშეთის მუნიციპალიტეტის რეგიონში...“). არგუმენტის თანახმად, ეს, გაზრდიდა ახალგაზრდების ჩართულობას აქტივობებში. აქ ხაზგასასმელია, რომ ჩართულობა მოაზრებულია როგორც უბრალოდ მონაწილეობა, დასწრება და არა ინიციატივით გამოსვლა თუ ახალი იდეების გენერირება.

მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში ათიდან ოთხი გამოკითხული აცხადებს, რომ ისინი ეროვნულ და ადგილობრივ დონეებზე ახალგაზრდული მიმართულებით განხორციელებული პროგრამებითა და ღონისძიებებით მიღწეულ შედეგებს აფასებენ არც უარყოფითად და არც დადებითად (39%), 41%-ის შეფასება კი დადებითი/მაღიან დადებითია. **დუშეთის მუნიციპალიტეტში** გამოკითხულთა ნახევარი აღნიშნულს ნეიტრალურად აფასებს (52%). კვლევის მონაწილე ძირითად ინფორმანტ ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენელთანაც აღნიშნული პოზიტიურად ფასდება.

გრაფიკი # 10. ეროვნულ და ადგილობრივ დონეებზე ახალგაზრდული მიმართულებით განხორციელებული პროგრამებითა და ღონისძიებებით მიღწეული შედეგების შეფასება

მიუხედავად ახალგაზრდული მიმართულებით განხორციელებული პროგრამებითა თუ ღონისძიებებით მიღწეული შედეგების ნეიტრალური და დადებითი შეფასებისა, ხაზგასასმელია, რომ რეგიონში, ასევე სამიზნე მუნიციპალიტეტში, ახალგაზრდების დიდი უმრავლესობა არ არის ინფორმირებული ახალგაზრდული პროგრამებისა და სერვისების შესახებ. ასევე დიდი ნაწილი არ მონაწილეობს გადაწყვეტილების მიღების პროცესში და მეტიც, მათ მნიშვნელოვან ნაწილს არც სმენია მსგავსი შესაძლებლობის თაობაზე. არ ხდება ახალგაზრდების საჭიროებების შესწავლა, რომელთათვისაც ყველაზე სერიოზულ გამოწვევას დასაქმება, პროფესიული გადამზადების კურსებსა და სპორტულ წრეებზე დაბალი ხელმისაწვდომობა წარმოადგენს.

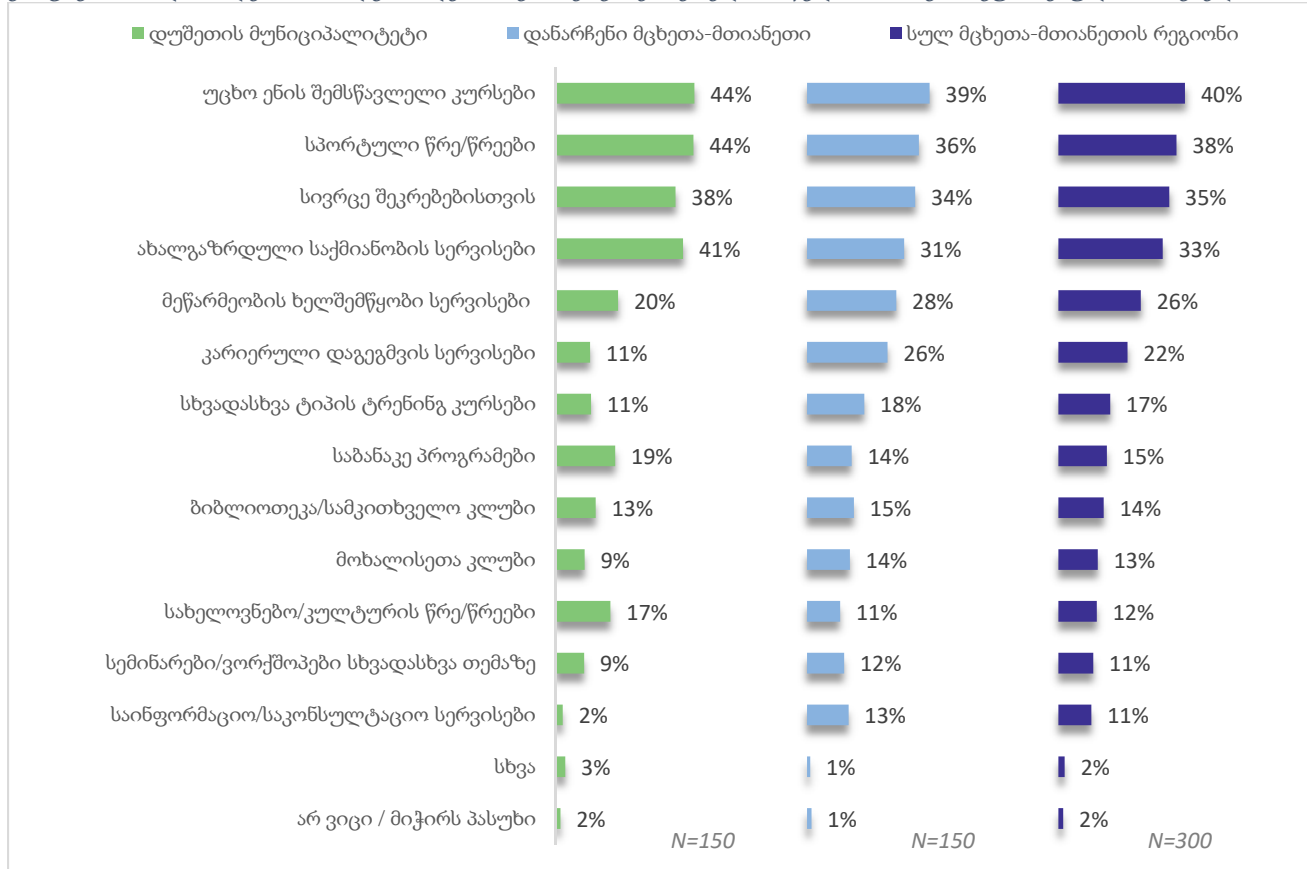
2.3. განათლება და დასაქმება

განათლება

მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში გამოკითხული რესპონდენტების უმრავლესობა თვლის, რომ ახალგაზრდებისთვის *ხარისხიანი სასკოლო განათლება ხელმისაწვდომია/სავსებით ხელმისაწვდომია* (72%). **დუშეთის მუნიციპალიტეტსა** და დანარჩენ მცხეთა-მთიანეთის რეგიონშიც მსგავსი შეფასება ათიდან დაახლოებით შვიდ გამოკითხულს აქვს (შესაბამისად, 70% და 73%).

იმ სერვისების შეფასებისას, რომლებზეც დასახლებაში ხელმისაწვდომობა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ახალგაზრდებისთვის **მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში** გამოკითხულთა უმრავლესობამ *უცხო ენების შემსწავლელ კურსებსა* (40%) და *სპორტულ წრეებზე* (38%) ხელმისაწვდომობა მიიჩნია. ასევე მნიშვნელოვნად მიიჩნევა *შეკრებებისთვის საჭირო სივრცესა* (35%) და *ახალგაზრდული საქმიანობის სერვისებზე* (33%) ხელმისაწვდომობის არსებობა. **დუშეთის მუნიციპალიტეტში** სამი ყველაზე მეტად დასახელებული სერვისი, რომელზე ხელმისაწვდომობასაც არსებითად მიიჩნევენ ახალგაზრდები ასევე *უცხო ენის შემსწავლელ კურსებზე* (44%), *სპორტულ წრეებზე* (44%) და *ახალგაზრდული საქმიანობის სერვისებზე* (41%) ხელმისაწვდომობაა.

გრაფიკი # 11. დასახლებაში ახალგაზრდებისთვის სერვისებზე ხელმისაწვდომობის განსაკუთრებული მნიშვნელობა

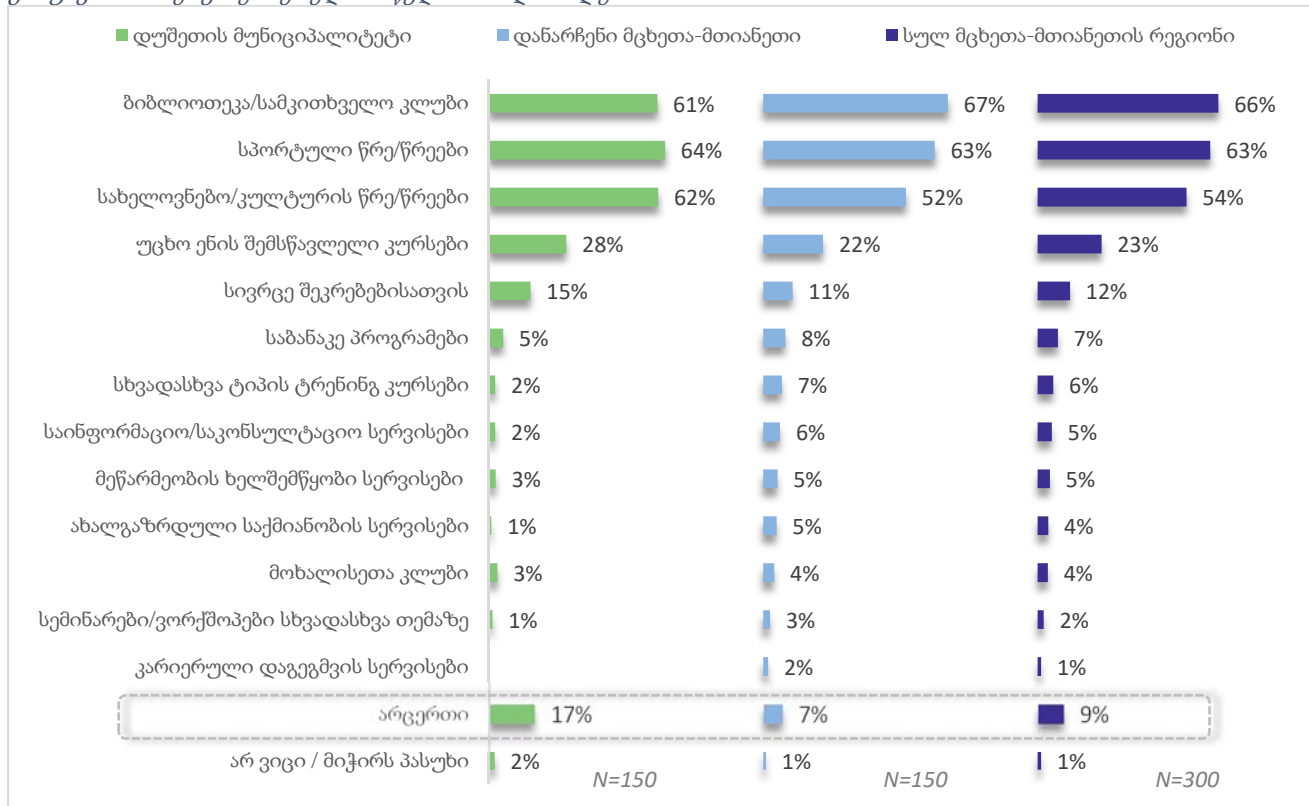
აღსანიშნავია, რომ მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში გამოკითხული *ქალების* უმრავლესობა თვლის, რომ ახალგაზრდებისთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ხელმისაწვდომობა უცხო ენების შემსწავლელ კურსებზე (49%), მაშინ როდესაც *კაცების* უმრავლესობა სპორტულ წრეებზე ხელმისაწვდომობას მიიჩნევს ყველაზე მნიშვნელოვნად (49%). *ქალაქის* ტიპის დასახლებაში რესპონდენტების ყველაზე დიდი ნაწილი შეკრებებისთვის სივრცეს (46%) და ახალგაზრდული საქმიანობის სერვისებს (43%) ხელმისაწვდომობის არსებობას ასახელებს მნიშვნელოვნად. *სოფლის* ტიპის დასახლებებში კი გამოკითხულთა ყველაზე დიდი ნაწილი სპორტულ წრეებსა (42%) და უცხო ენის შემსწავლელ კურსებზე (41%) ხელმისაწვდომობას აფასებს მნიშვნელოვნად.

რაც შეეხება ასაკის ჯრილს, სპორტულ წრეებზე ხელმისაწვდომობა სახელდება ყველაზე მნიშვნელოვნად 14-17 და 18-23 წლის ახალგაზრდებისთვის (52% და 42%, შესაბამისად). 24-29 წლის ახალგაზრდების ყველაზე დიდი ნაწილი კი სპორტულ წრეებსა (36%) და მეწარმეობისთვის ხელშეწყობ სერვისებზე (35%) ხელმისაწვდომობას მიიჩნევს მნიშვნელოვნად.

სერვისებთან დაკავშირებით, რომლებზეც ამჟამად აქვთ ხელმისაწვდომობა ახალგაზრდებს დასახლებაში, აღმოჩნდა, რომ როგორც მთლიანად რეგიონში, ასევე სამიზნე მუნიციპალიტეტსა და დანარჩენ რეგიონშიც სამი სერვისი, რომელზე ხელმისაწვდომობაც ყველაზე მეტმა გამოკითხულმა აღნიშნა არის ბიბლიოთეკა/სამკითხველო კლუბი, სპორტული წრე/წრეები და სახელოვნებო კულტურის წრე/წრეები. ასევე უცხო ენის შემსწავლელი კურსები ხელმისაწვდომია გამოკითხული ახალგაზრდების მეოთხედისთვის რეგიონში (23%). დუშეთის მუნიციპალიტეტში იმავეზე

რესპონდენტთა 28% მიუთითებს, აღსანიშნავია, რომ ჩამოთვლილთაგან არცერთი სერვისი დასახლებაში არ არის ხელმისაწვდომი დუშეთის მუნიციპალიტეტში გამოკითხულთა 17%-სთვის. სოფლებში გამოკითხული ახალგაზრდების 12% აცხადებს, რომ მათთან დასახლებაში არცერთი სერვისი არ არის ხელმისაწვდომი, მაშინ როდესაც იგივეზე ქალაქში თითქმის არავინ მიუთითებს (1%). როგორც ქალაქში, ისე სოფლად ყველაზე მაღალია ხელმისაწვდომობა სპორტულ წრეებზე (შესაბამისად, 97% და 53%), სახელოვნებო წრეებსა (შესაბამისად, 87% და 45%) და ბიბლიოთეკებზე/სამკითხველო კლუბებზე (შესაბამისად, 83% და 61%).

გრაფიკი # 12. სერვისებზე ხელმისაწვდომობა დასახლებაში

მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში რესპონდენტთა ნახევარი ამბობს, რომ ბოლო 1-2 წლის გათვალისწინებით არ უსარგებლია არცერთი აქტივობითა თუ სერვისით (48%). მსგავსია შედეგი როგორც დუშეთის მუნიციპალიტეტში (50%), ისე დანარჩენ რეგიონში (48%). ათიდან სამმა გამოკითხულმა ისარგებლა სპორტული წრეებით მთელი მცხეთა-მთიანეთის რეგიონის მასშტაბით, დუშეთის მუნიციპალიტეტში კი, ათიდან ორმა. ასევე გამოკითხულთა მეოთხედმა ისარგებლა ბიბლიოთეკით/სამკითხველო კლუბით (მცხეთა-მთიანეთი - 23%, დუშეთი - 23%). იმ რესპონდენტებიდან, ვინც დაადასტურა, რომ ისარგებლა რომელიმე აქტივობითა თუ სერვისით, უმრავლესობამ მათსავე დასახლებაში ან მათი მუნიციპალიტეტის სხვა დასახლებაში ისარგებლა ამა თუ იმ სერვისითა თუ აქტივობით. ხოლო იმ რესპონდენტებიდან, ვისაც არ უსარგებლია არცერთი აქტივობით, 34%-მა განაცხადა, რომ არ ჰქონდა დრო ამისთვის, 28%-ს კი არ ჰქონდა სურვილი. დუშეთის მუნიციპალიტეტში გამოკითხულთა 28% მიუთითებს დროის არქონაზე, 26% კი - სურვილის არქონაზე.

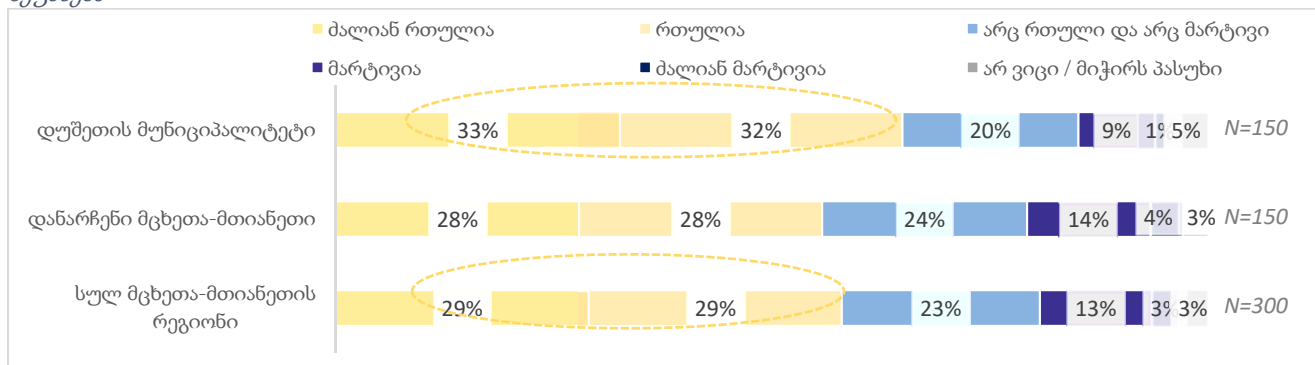
დასაქმება

მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში კვლევის რესპონდენტთა წილი, ვინც დასაქმებულია სრულ ან ნახევარ განაკვეთზე, 18%-ს შეადგენს, რომელთაგან წერილობითი კონტრაქტი დამსაქმებელთან გაფორმებული აქვს უმრავლესობას (71%). ამ 18%-ის 61%-ს კონტრაქტი 1 წელზე მეტი ვადით, 10%-ს კი - 1 წელზე ნაკლები ვადით აქვს გაფორმებული. დასაქმებულთა 35% მუშაობს საკუთარი პროფესიით. რაც შეეხება სამსახურით/საქმიანობით კმაყოფილებას, ის შეაფასეს როგორც სრულ ან ნახევარ განაკვეთზე დასაქმებულებმა, ასევე თვითდასაქმებულებმა, რომლებიც სამეწარმეო საქმიანობაში არიან ჩართულები და მათაც, ვინც ფრილანსერია. სულ მათი წილი გამოკითხულთა 24%-ია, რომელთა უმრავლესობაც კმაყოფილია/ძალიან კმაყოფილია საკუთარი სამსახურით/საქმიანობით (75%).

მათი რიცხვი, ვინც გამოკითხულთაგან ფიქრობს სამეწარმეო/ბიზნესსაქმიანობის დაწყებას და/ან თვითდასაქმებას რეგიონში 83 რესპონდენტს შეადგენს, რომელთაგან ყველაზე მეტმა მიუთითა, რომ ფიქრობს მსგავსი აქტივობის დაწყებას სოფლის მეურნეობის, ტურიზმისა და საცალო ვაჭრობის მიმართულებით.

მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში გამოკითხულთა ნახევარზე მეტი თვლის, რომ ახალგაზრდებისთვის მათსავე მუნიციპალიტეტში დასაქმება რთულია/ძალიან რთულია (58%). **დუშეთის მუნიციპალიტეტის** შემთხვევაში აღნიშნული მაჩვენებელი 65%-ს უტოლდება.

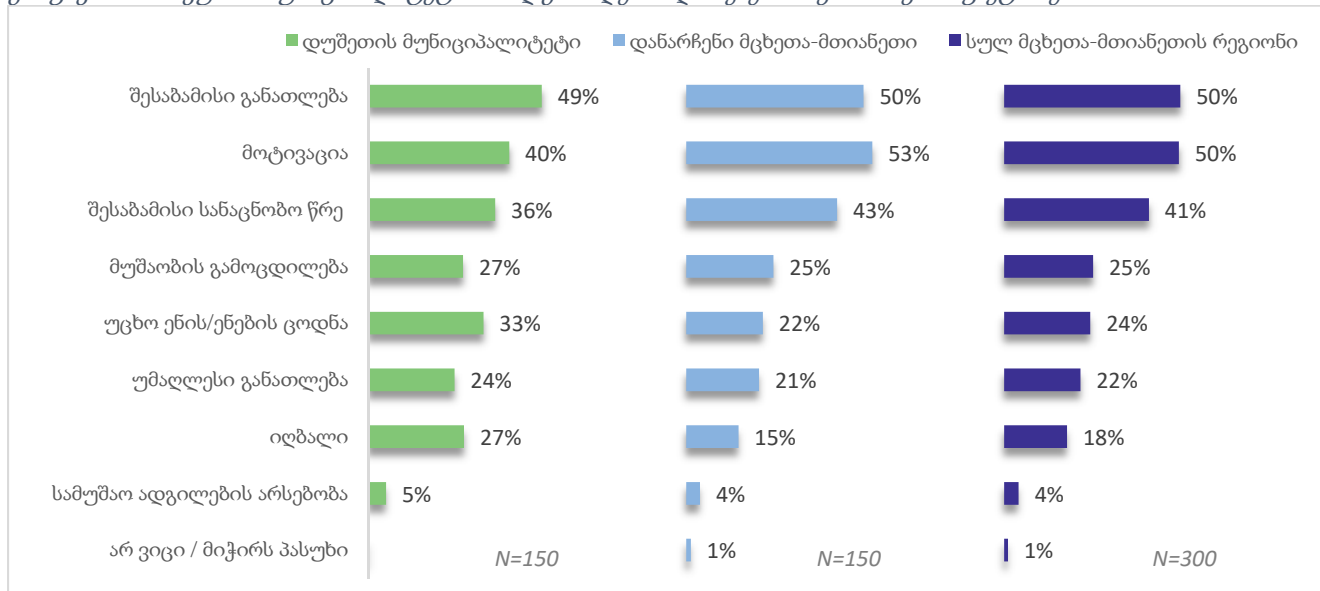
გრაფიკი # 13. რესპონდენტთა მიერ მათსავე მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდებისთვის დასაქმების შესაძლებლობის შეფასება

რაოდენობრივი კვლევის შედეგად გამოიკვეთა, რომ ახალგაზრდების დასაქმებისთვის ორ მთავარ ფაქტორად **მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში** გამოკითხულების უმრავლესობა *შესაბამისი განათლებას* (50%) და *მოტივაციას* (50%) მიიჩნევს. შესაბამისი *სანაცნობო წრე* მნიშვნელოვანი ფაქტორი ათიდან ოთხი გამოკითხულისთვის (41%). **დუშეთის მუნიციპალიტეტის** შემთხვევაშიც მეორდება აღნიშნული ფაქტორების, როგორც ყველაზე მნიშვნელოვანის, შეფასება იმ მუნიციპალიტეტში დასაქმებისთვის, სადაც რესპონდენტები ცხოვრობენ. აქ *შესაბამისი განათლება* 49%-მა მიიჩნია მნიშვნელოვანად, *მოტივაცია* კი - 40%-მა. რაც შეეხება შესაბამის *სანაცნობო წრეს*, ის მნიშვნელოვან ფაქტორად რესპონდენტთა 36%-მა დაასახელა.

ასაკის ჯგუფში აღსანიშნავია, რომ 14-17 წლის ახალგაზრდები დასაქმებისთვის მთავარ ფაქტორად მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში შესაბამისი განათლებას მიიჩნევენ (64%), 18-23 წლის ახალგაზრდები - მოტივაცია (54%). რაც შეეხება უფროსი თაობის ახალგაზრდებს, აქ ორი ფაქტორი - მოტივაცია (49%) და შესაბამისი სანაცნობო წრე (49%) დასახელდა რესპონდენტთა იდენტური რაოდენობის მიერ მნიშვნელოვნად. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ სანაცნობო წრის მნიშვნელოვნების შეფასება იზრდება ასაკის მატებასთან ერთად (14-17 წელი - 29%, 18-23 წელი - 39%).

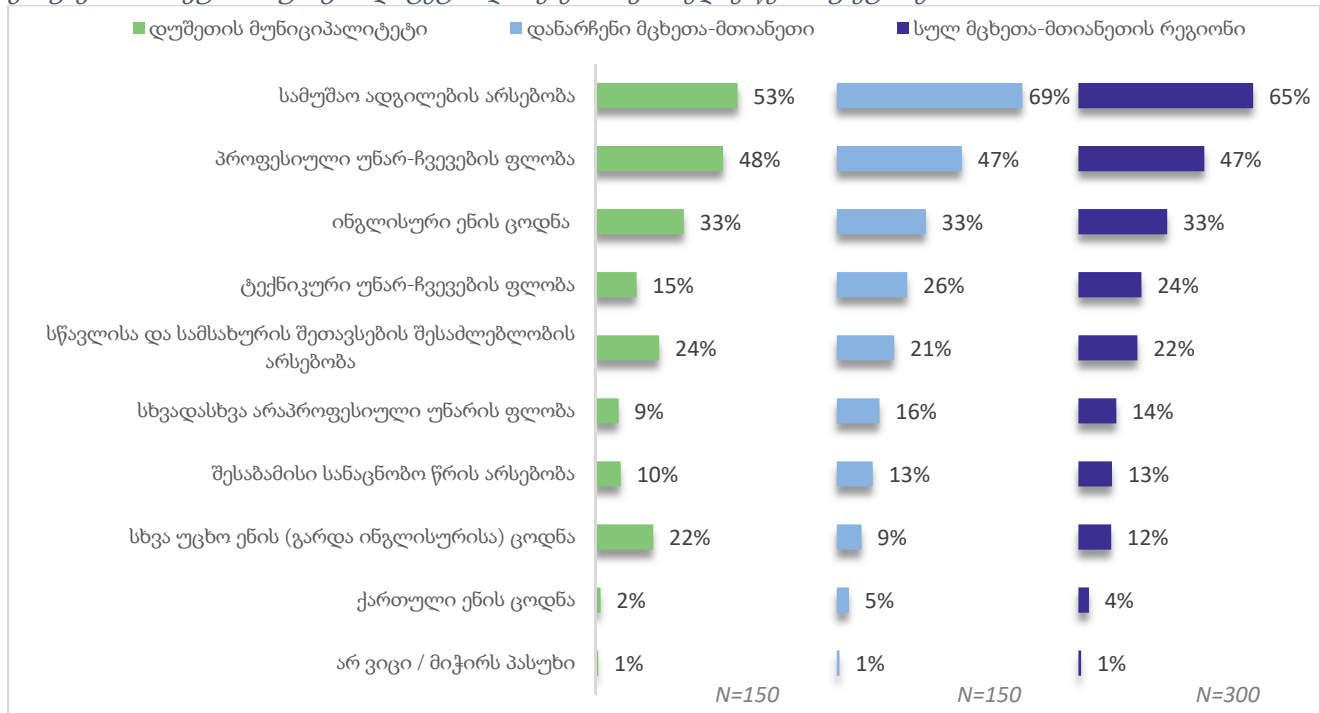
გრაფიკი # 14. საკუთარ მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდების დასაქმებისთვის მთავარი ფაქტორები

მთავარი ფაქტორი, რაც ხელს შეუწყობდა ახალგაზრდებს საკუთარ მუნიციპალიტეტში დასაქმებაში **მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში**, რესპონდენტთა უმრავლესობის აზრით, **სამუშაო ადგილების არსებობაა** (65%). ასევე, რესპონდენტთა დაახლოებით ნახევარი ისეთი ფაქტორის მნიშვნელობაზე მიუთითებს, როგორიცაა **პროფესიული უნარ-ჩვევების ფლობა** (47%). **დუშეთის მუნიციპალიტეტში** შემდეგი ორი ფაქტორის - **სამუშაო ადგილების არსებობა** (53%) და **პროფესიული უნარ-ჩვევების ფლობა** (48%) - მნიშვნელოვნება გამოიკვეთა.

სამუშაო ადგილების არსებობას, როგორც დასაქმებისთვის მნიშვნელოვან ხელშემწყობს, უმრავლესობა ასახელებს ყველა ასაკობრივ ჯგუფში (14-17 - 61%, 18-23 - 70%, 24-29 - 63%). ასაკის ჯგუფში აღსანიშნავია, რომ პროფესიულ უნარ-ჩვევებს, როგორც ხელშემწყობ ფაქტორს, ყველაზე მეტი გამოკითხული 24-29 წლის ასაკობრივ ჯგუფში ასახელებს (53%; 14-17 წელი - 36%, 18-23 წელი - 46%). ინგლისურ ენას კი უფრო მეტი რესპონდენტი 14-17 წლის ასაკობრივ ჯგუფში ასახელებს ხელშემწყობ ფაქტორად (42%), ვიდრე უფროსების ჯგუფებში (18-23 წელი - 30%, 24-29 წელი - 31%).

გრაფიკი # 15. საკუთარ მუნიციპალიტეტში დასაქმებისთვის ხელშემწყობი ფაქტორები

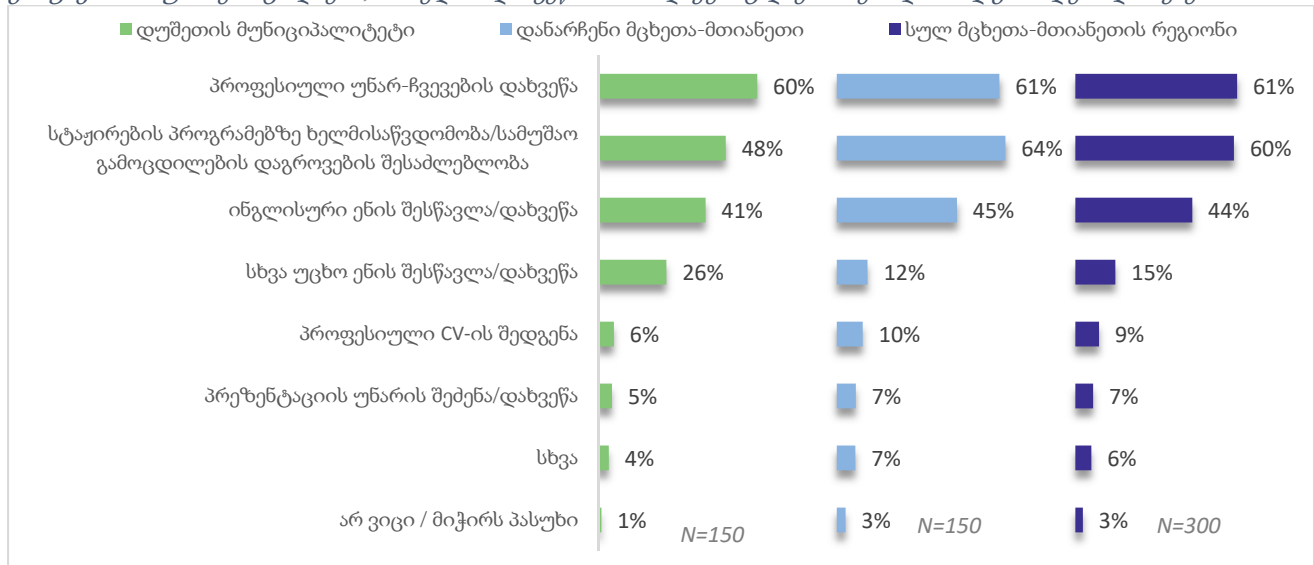

მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში გამოკითხულთა 61% ადასტურებს, რომ ახალგაზრდები მათი დასახლებიდან ყველაზე მარტივად დედაქალაქში საქმედებიან, ყველაზე მარტივად მათსავე მუნიციპალიტეტში დასაქმებაზე კი რესპონდენტთა მეხუთედი მიუთითებს (19%). **დუშეთის მუნიციპალიტეტში** ასევე 61% მიუთითებს დედაქალაქზე, როგორც ლოკაციაზე, სადაც ყველაზე მარტივად საქმედებიან ახალგაზრდები მათი მუნიციპალიტეტიდან. ათიდან ორი გამოკითხული კი, საკუთარ რეგიონში მარტივად დასაქმებაზე უთითებს (19%).

მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში გამოკითხული ახალგაზრდების 90% თვლის, რომ სკოლის ასაკში კარიერული დაგეგმვის სერვისის შეთავაზება მოსწავლეებისთვის, რომელიც მათ გააცნობს სხვადასხვა პროფესიას, ასევე შრომის ბაზარზე არსებულ მოთხოვნებს მნიშვნელოვანია/ძალიან მნიშვნელოვანია. რეგიონის მსგავსად, ათიდან ცხრა გამოკითხული იზიარებს მსგავს ხედვას როგორც სამიზნე მუნიციპალიტეტში (92%), ასევე დანარჩენ რეგიონში (90%).

იმის შეფასებისას, თუ რა უნარების/ცოდნების დახვეწაში მხარდაჭერა დაეხმარებოდა ახალგაზრდებს დასაქმებაში, ორი რამ გამოიკვეთა **მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში**. კერძოდ, ათიდან ექვსი გამოკითხული მიიჩნევს, რომ მხარდაჭერა პროფესიული უნარ-ჩვევების დახვეწაში (61%) და სტაჟირების პროგრამებზე ხელმისაწვდომობა და სამუშაო გამოცდილების დაგროვების შესაძლებლობა (60%) დაეხმარებოდა ახალგაზრდებს დასაქმებაში. აღსანიშნავია ისიც, რომ გამოკითხულთა 44%-ის შემთხვევაში, ინგლისური ენის შესწავლა/დახვეწაში მხარდაჭერა მიიჩნევა მნიშვნელოვანად. **დუშეთის მუნიციპალიტეტშიც** ეს სამი ფაქტორი გამოიკვეთა და მათ შორის, უმრავლესობა გამოკითხულებისა მიიჩნევს, რომ პროფესიული უნარ-ჩვევების დახვეწაში მხარდაჭერაა ის, რაც ახალგაზრდებს დასაქმებაში დაეხმარებოდა (60%).

გრაფიკი # 16. უნარები/ცოდნები, რომელთა დახვეწაში მხარდაჭერაც დაეხმარებოდა ახალგაზრდებს დასაქმებაში

მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში გამოკითხულთა 42% მიიჩნევს, რომ საქართველოში *ხელსაყრელი/სავსებით ხელსაყრელი გარემოა ახალგაზრდული მეწარმეობის, ინოვაციებისა და სტარტაპებისთვის*. ამასთან, 20%-ის შეფასებით ეს გარემო *არ არის/საერთოდ არ არის ხელსაყრელი*. თითქმის მსგავსია შეფასებები **დუშეთის მუნიციპალიტეტში**, სადაც გარემოს *ხელსაყრელად/სავსებით ხელსაყრელად* რესპონდენტთა 36% აფასებს, 24% კი ამბობს, რომ საქართველოში *არ არის/საერთოდ არ არის* ახალგაზრდული მეწარმეობის, ინოვაციებისა და სტარტაპებისთვის ხელსაყრელი გარემო.

თუ განათლებაზე ხელმისაწვდომობის თვალსაზრისით გამოწვევებზე ახალგაზრდები ნაკლებად ამბავილებენ ყურადღებას, დასაქმების შემთხვევაში რეალობა განსხვავებულია. ეს არის ყველაზე დიდი გამოწვევა, რომელიც ახალგაზრდების წინაშე დგას რეგიონშიც და დუშეთის მუნიციპალიტეტშიც. შესაბამისად, სწორედ იმ მიმართულებით მხარდაჭერა, რაც ახალგაზრდებს დასაქმებაში შეუწყობს ხელს, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია. ამ თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია კარიერული დაგეგმვის სერვისის შეთავაზება ახალგაზრდებისთვის უკვე სკოლის ასაკშივე. ასევე, პროფესიული უნარ-ჩვევების შეძენა-დახვეწაში და უცხო ენის, კერძოდ ინგლისური ენის შესწავლა-დახვეწაში მათი მხარდაჭერა.

2.4. პოლიტიკური ჩართულობა და აქტივიზმი

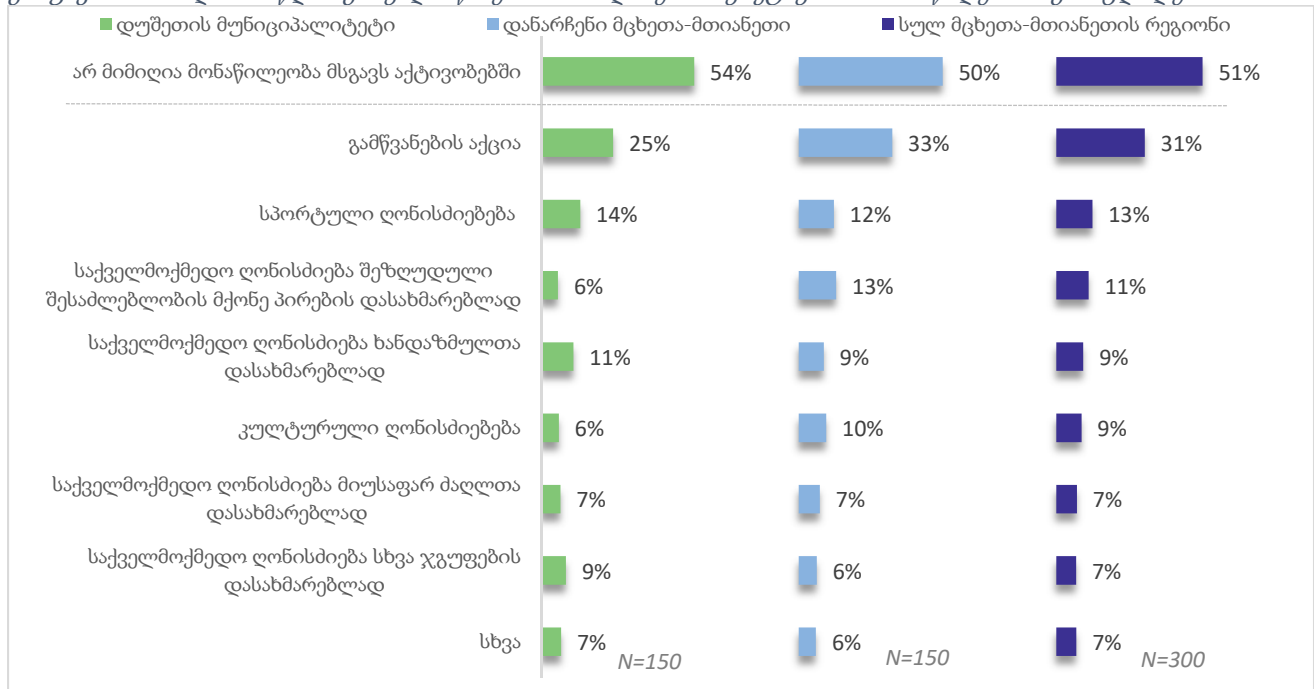
კვლევის ფარგლებში რესპონდენტებმა პოლიტიკურ ჩართულობასა და აქტივიზმთან დაკავშირებული სხვადასხვა საკითხი შეაფასეს. როგორც შედეგები მოწმობს, **მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში** გამოკითხულთა უმრავლესობა მიიჩნევს, რომ ახალგაზრდების მიერ სხვადასხვა *მოხალისეობრივ აქტივობაში მონაწილეობის მიღება მნიშვნელოვანია/ძალიან მნიშვნელოვანია* (94%). **დუშეთის მუნიციპალიტეტშიც** ასეთია უმრავლესობის შეფასება (90%).

კვლევის შედეგები უჩვენებს, რომ **მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში** გამოკითხული ათი რესპონდენტიდან ექვსს, ბოლო 2-3 წლის გათვლისწინებით, *არ მიუღია მონაწილეობა არცერთ*

მოხალისეობრივ პროგრამაში. ამასთან, იმ რესპონდენტთა წილი, ვინც ქვეყნის შიგნით მოხალისეობრივ პროგრამაში მიიღო მონაწილეობა 38%-ს შეადგენს. დაახლოებით მსგავსია რეალობა დუშეთის მუნიციპალიტეტშიც. რაც შეეხება მოხალისეობრივ აქტივობებს, მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში რესპონდენტების ნახევარს არცერთ მოხალისეობრივ აქტივობაში არ მიუღია მონაწილეობა ბოლო 1-2 წლის განმავლობაში (51%). ამასთან, გამწვანების აქციაა ის აქტივობა, რომელშიც ყველაზე მეტმა რესპონდენტმა მიიღო მონაწილეობა (31%). დაახლოებით მსგავსია რეალობა დუშეთის მუნიციპალიტეტშიც (არ მიუღია მონაწილეობა - 54%, გამწვანების აქცია - 25%).

მსგავს აქტივობებში არმონაწილეობის მაჩვენებელი მსგავსია 14-17 და 18-23 წლის ასაკობრივ ჯგუფებში (შესაბამისად, 39% და 38%), თუმცა აღნიშნული გამოკითხულთათვის მნიშვნელოვნად მაღალია 24-29 წლის ასაკობრივ კატეგორიაში, სადაც მონაცემი 69%-ს უტოლდება. გამწვანების აქციაში მონაწილეობა, როგორც ყველაზე გავრცელებული აქტივობა, ასაკის ჭრილში შემდეგნაირად გამოიყურება: 14-17 წლის ასაკობრივი კატეგორიიდან აღნიშნულში მონაწილეობა 36%-ს მიუღია, 18-23 წლის ასაკის ახალგაზრდების - 43%-ს, ხოლო 24-29 წლის ასაკის ახალგაზრდების მხოლოდ 18% იყო აღნიშნულში ჩართული ბოლო 1-2 წლის განმავლობაში.

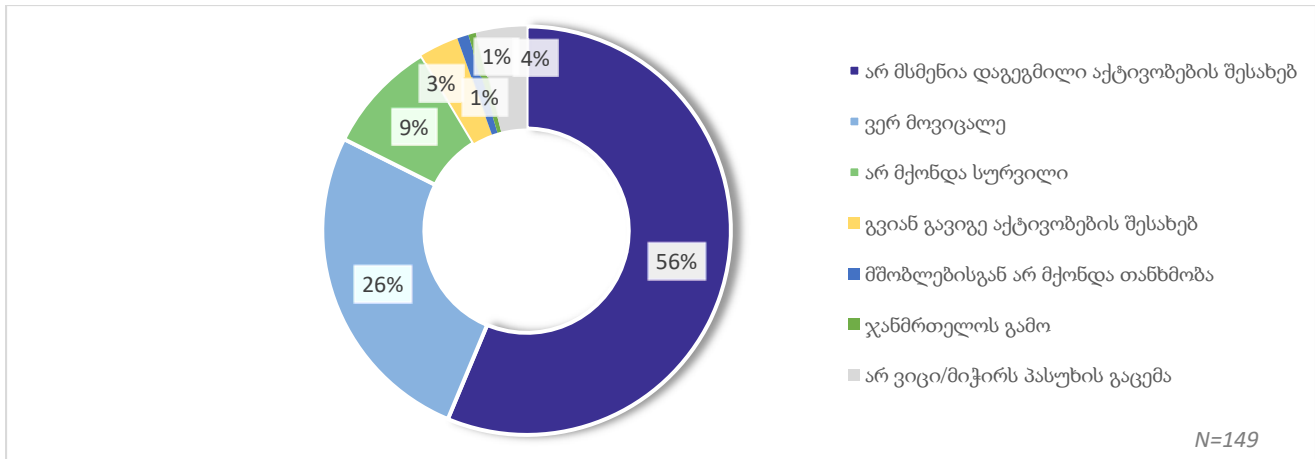
გრაფიკი # 17. ბოლო 1-2 წლის გათვალისწინებით მოხალისეობრივ აქტივობაში მონაწილეობის გამოცდილება

როგორც კვლევის შედეგები უჩვენებს, მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში გამოკითხულთა ნახევარზე მეტი მთავარ მიზეზად, თუ რატომ არ მიიღო მონაწილეობა მოხალისეობრივ აქტივობებში იმას ასახელებს, რომ არ სმენია დაგეგმილი აქტივობების შესახებ (56%), მეოთხედის თქმით კი - ვერ მოიცალეს (26%). მიზეზები მსგავსია სამიზნე მუნიციპალიტეტსა და დანარჩენ რეგიონში.

გრაფიკი # 18. მიზეზები, რატომაც არ მიიღეს ახალგაზრდებმა მონაწილეობა მოხალისეობრივ აქტივობებში მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში

ადგილობრივ დონეზე ახალგაზრდობის საჭიროებებისა და გამოწვევების კვლევა მუნიციპალურ და რეგიონულ დონეზე მცხეთა-მთიანეთის რეგიონი

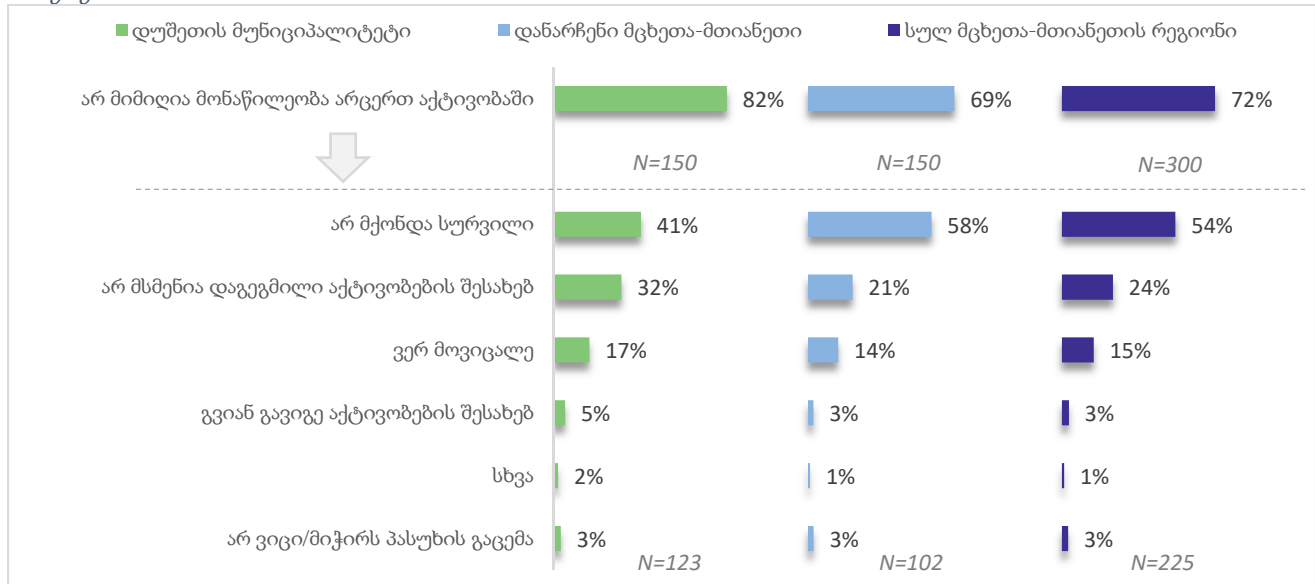
მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში გამოკითხულთა 77%-ის აზრით, *ახალგაზრდების აქტიური ჩართულობა ქვეყნისათვის მნიშვნელოვან სხვადასხვა პროცესში (საკითხების განხილვა, საპროტესტო აქცია, პეტიციის ხელმოწერა და სხვა) მნიშვნელოვანი/მაღლიან მნიშვნელოვანია. დუშეთის მუნიციპალიტეტში* მსგავს ხედვას იზიარებს გამოკითხულთა 80%.

ის, რომ ქვეყნისთვის მნიშვნელოვან სხვადასხვა პროცესში ახალგაზრდების ჩართულობა მნიშვნელოვანია ხაზგასმული იყო *თვისებრივი კვლევის* ფარგლებშიც. დომინანტური მოსაზრების თანახმად, აღნიშნული მნიშვნელოვანია, რადგან ეს ხელს უწყობს ახალგაზრდების განვითარებას. თავის მხრივ, განვითარების ხელშეწყობა კი არის ერთგვარი გარანტი იმისა, რომ ახალგაზრდები დარჩებიან ადგილზე და ნაკლებად იფიქრებენ შიდა თუ გარე მიგრაციაზე. დისკუსიაზე ასევე აღინიშნა, რომ ახალგაზრდების პროცესებში ჩართულობა მნიშვნელოვანია იმის გამოც, რომ ეს არის გადაწყვეტილების მიმღები პირების ყურადღების მიქცევის გზა. ეს უკანასკნელი კი არის ერთგვარი გარანტი იმისა, რომ ახალგაზრდობის საკითხები მეტად აქტუალურად იქცევა და მათი საჭიროებები რეალურად იქნება გათვალისწინებული.

მიუხედავად იმისა, რომ ახალგაზრდების აქტიურ ჩართულობას სხვადასხვა პროცესში გამოკითხულთა უმრავლესობა მნიშვნელოვნად მიიჩნევს, უშუალოდ მონაწილეობას რეგიონში ნაკლებად აქვს ადგილი. როგორც კვლევის შედეგები უჩვენებს, **მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში** გამოკითხულთა უმრავლესობას *არ მიუღია მონაწილეობა არცერთ სამოქალაქო აქტივობაში* ბოლო 1-2 წლის გათვალისწინებით (72%). **დუშეთის მუნიციპალიტეტში** ასეთი რესპონდენტების წილი 82%-ია. რეგიონის მასშტაბით გამოკითხულთა მხოლოდ 13% ამბობს, რომ *დაესწრო სამოქალაქო შეხვედრას/შეხვედრებს* მნიშვნელოვანი საკითხების/პრობლემების განხილვის მიზნით, და აღნიშნულზე ყველაზე მეტმა რესპონდენტმა მიუთითა, რაც იმას ნიშნავს, რომ სხვა აქტივობებში ჩართულობის მაჩვენებელი კიდევ უფრო დაბალია.

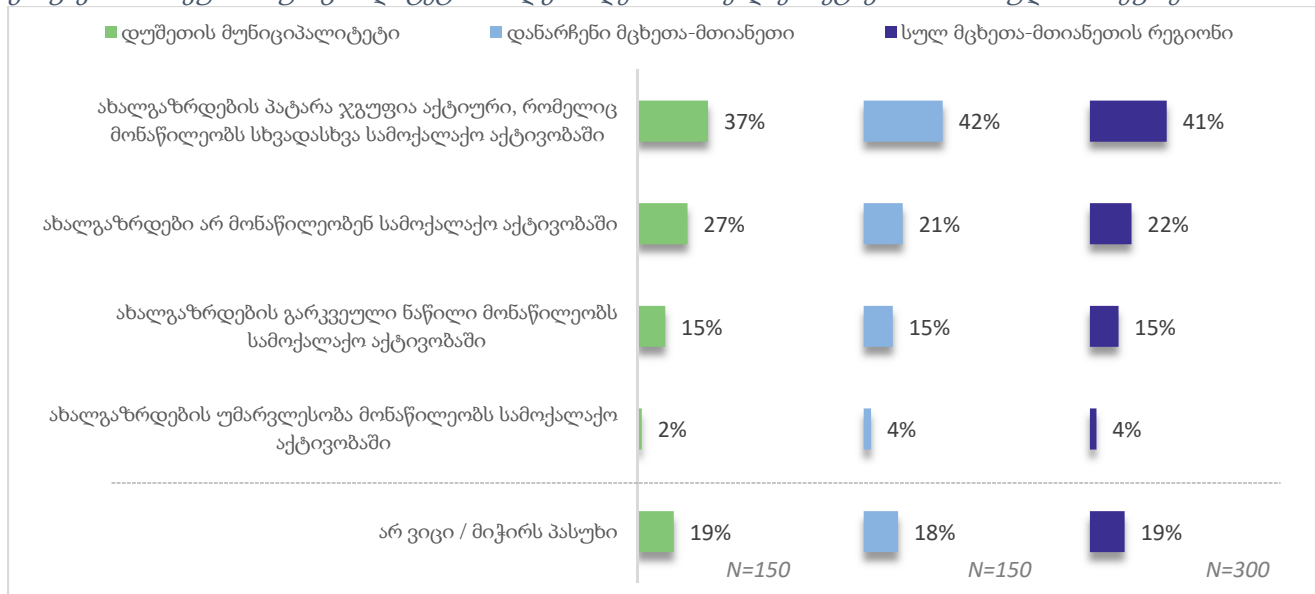
რაც შეეხება მიზეზებს, თუ რატომ არ მიუღიათ არცერთ სამოქალაქო აქტივობაში მონაწილეობა, ყველაზე მეტმა გამოკითხულმა **მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში** მიზეზად *სურვილის არქონა* დაასახელა (54%). 24% კი ამბობს, რომ *არ მსმენია დაგეგმილი აქტივობების შესახებ*. **დუშეთის მუნიციპალიტეტში** *სურვილის არქონა* მიზეზი ყველაზე მეტი რესპონდენტისთვის (41%), სადაც გამოკითხულთა მესამედი აღნიშნულის მიზეზად ასევე იმას ასახელებს, რომ *არ მსმენია დაგეგმილი აქტივობების შესახებ* (32%).

გრაფიკი # 19. სამოქალაქო აქტივობებში ბოლო 1-2 წლის მანძილზე მონაწილეობის გამოცდილება / არმონაწილეობის მიზეზები

მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში ათი გამოკითხულიდან ოთხის აზრით, მათ მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდების პატარა ჯგუფია აქტიური, რომელიც მონაწილეობს სხვადასხვა სამოქალაქო აქტივობაში (41%). მეხუთედის შეფასებით კი, ახალგაზრდები არ მონაწილეობენ სამოქალაქო აქტივობაში (22%). დაახლოებით მსგავსია შეფასებები დუშეთის მუნიციპალიტეტშიც.

გრაფიკი # 20. საკუთარ მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდების სამოქალაქო აქტივობაში ჩართულობის შეფასება

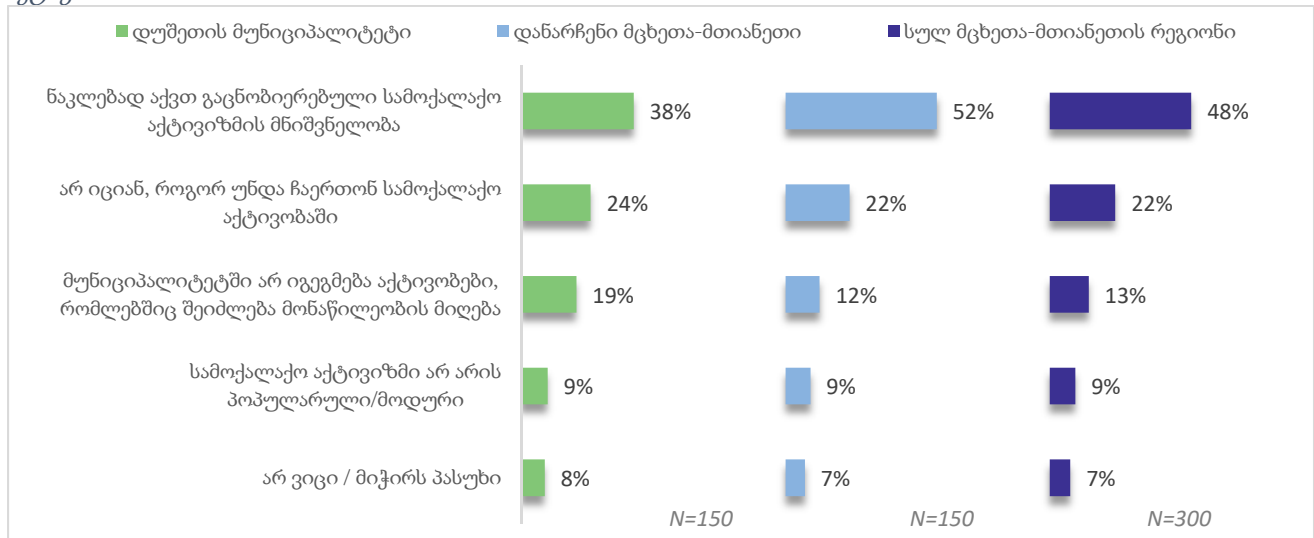

ის, რომ სამოქალაქო აქტივიზმის დაბალ მაჩვენებელთან ერთად, აქტივობებში ახალგაზრდების პატარა ჯგუფია ჩართული, გამოიკვეთა თვისებრივი კვლევის ფარგლებშიც. ხაზგასმული იყო, რომ აქტივობებში უმეტესად ერთი და იგივე ადამიანები მონაწილეობენ.

მიზეზებიდან, თუ რის გამო არ მონაწილეობს თითქმის არავინ ან ახალგაზრდების მხოლოდ მცირე ჯგუფი მონაწილეობს სამოქალაქო აქტივობებში, რაოდენობრივი კვლევის ფარგლებში **მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში** გამოიკვეთა ის, რომ *ახალგაზრდებს ნაკლებად აქვთ გაცნობიერებული სამოქალაქო აქტივიზმის მნიშვნელობა* (48%). ამასთან, მეხუთედი აღნიშნულის მიზეზად მიიჩნევს იმას, რომ ახალგაზრდებმა არ იციან, თუ როგორ ჩაერთონ სამოქალაქო აქტივობაში (22%). **დუშეთის მუნიციპალიტეტში** ათიდან ოთხმა რესპონდენტმა სამოქალაქო აქტივობებში ჩაურთველობის მიზეზად ის დაასახელა, რომ *ახალგაზრდებს ნაკლებად აქვთ გაცნობიერებული სამოქალაქო აქტივიზმის მნიშვნელობა* (38%), მეოთხედის შეფასებით კი მიზეზი იმის არცოდნაა, თუ როგორ ჩაერთონ სამოქალაქო აქტივობაში (24%).

იმ რესპონდენტთა მესამედს, ვინც თვლის, რომ ახალგაზრდების უმრავლესობა მონაწილეობს სხვადასხვა სამოქალაქო აქტივობაში, უჭირს დაასახელოს, თუ რა ტიპის აქტივობაში არიან ისინი ჩართულები (32%). ყველაზე მეტი გამოვითხული კი მიუთითებს მონაწილეობაზე გარემოსდაცვით აქტივობებში (33%), საქველმოქმედო აქციებსა (25%) და ახალგაზრდობისთვის აქტუალური საკითხების განხილვაში (23%).

გრაფიკი # 21. მთავარი მიზეზები, რის გამოც ახალგაზრდების მცირე ჯგუფი / თითქმის არავინ მონაწილეობს სამოქალაქო აქტივობაში

ის, რომ ახალგაზრდების პროცესებში ჩართულობა და სამოქალაქო აქტივიზმი დაბალია განსაკუთრებით იყო ხაზგასმული *თვისებრივი კვლევის* ფარგლებშიც. როგორც დუშეთის მუნიციპალიტეტში დისკუსიების მონაწილე ახალგაზრდებთან აღინიშნა, ამის მთავარ მიზეზს *ინფორმაციის ნაკლებობა* წარმოადგენს. საგულისხმოა, რომ ამ უკანასკნელთან დაკავშირებით ყურადღება ორი მიმართულებით გამახვილდა: ერთი, უშუალოდ აქტივიზმის მნიშვნელოვნებისა და მისი შესაძლო ფორმების შესახებ ინფორმაციის სიმწირეა. აქ ხაზგასასმელია, რომ ამგვარი ინფორმაციის სიმწირე გამოჩნდა უშუალოდ დისკუსიის მონაწილეთა შორისაც. ამის მაგალითად ისიც შეიძლება გამოდგეს, რომ სამოქალაქო აქტივიზმზე საუბრისას ახალგაზრდები ხშირად სხვადასხვა სპორტულ თუ სახელოვნებო წრეზე სიარულს ან ამაზე შეზღუდულ ხელმისაწვდომობას ახსენებდნენ. მეორე, რასაც ინფორმაციის სიმწირის კონტექსტში გაესვა ხაზი, იმ აქტივობების შესახებ ახალგაზრდების არაინფორმირებულობაა, რომლებიც ისედაც იშვიათად ტარდება. როგორც

მანამდეც აღინიშნა, ამ თვალსაზრისით განსაკუთრებული გამოწვევებია სოფლის ტიპის დასახლებებში.

დაბალი ჩართულობის კიდევ ერთი მიზეზად ის დასახელდა, რომ *სამოქალაქო აქტივიზმი არ არის პოპულარული*, რაც მისი მნიშვნელოვნების გაუთვითცნობიერებლობას შეიძლება დაუკავშირდეს, რაზეც რაოდენობრივი კვლევის მონაწილეების ყველაზე დიდი წილი მიუთითებს დუშეთის მუნიციპალიტეტში (38%). როგორც სკოლის ასაკის ახალგაზრდებთან აღინიშნა, სამოქალაქო აქტივიზმი და პროცესებში აქტიური ჩართულობა შეიძლება გახდეს „დაცინვის“ საფუძველი, რის გამოც მათი თანატოლები ერიდებიან აქტივობებში მონაწილეობას, მითუმეტეს, ინიციატივით გამოსვლას.

დაბალი სამოქალაქო აქტივიზმის კიდევ ერთ მიზეზად ნიჰილისტური დამოკიდებულება დასახელდა, რომ არაფერი შეიცვლება და გადაწყვეტილების მიმღები პირები მაინც არ გაითვალისწინებენ ახალგაზრდების ინტერესებს. სწორედ ნიჰილისტური დამოკიდებულებით ახსნეს კვლევის მონაწილეებმა ის ფაქტი, რომ თუნდაც შეხვედრებს ადგილობრივ თვითმმართველობებთან, დეპუტატობის კანდიდატებთან, საკრებულოს წევრებთან და სხვა გადაწყვეტილების მიმღებ პირებთან ახალგაზრდები თითქმის არ ესწრებიან, განსხვავებით უფროსი თაობის წარმომადგენლებისგან. ამ მოსაზრების ავტორების თანახმად, მსგავს შეხვედრებზე უფროსი ასაკის მოქალაქეები აუდერებენ საკუთარ საჭიროებებს, პრობლემებს და რეაგირებაც მათზე ხდება. ნიჰილიზმთან ერთად, როგორც უკვე აღინიშნა, ამ ტიპის აქტივობებში მონაწილეობის დაბალი მაჩვენებელი იმასაც უკავშირდება, რომ რაღაცის მოთხოვნა არ არის სოციალურად სასურველი ქცევა.

ის, რომ ახალგაზრდები ნიჰილისტურად არიან განწყობილნი და არ სჯერათ ადგილობრივი თვითმმართველობის მხარდაჭერის, ამას თავად მუნიციპალიტეტის წარმომადგენელიც აღნიშნავს და მიუთითებს, რომ აუცილებელია ამ მიმართულებით სწორი მუშაობა. ამ კონტექსტში სწორედ ახალგაზრდობის სააგენტოსთან დაგეგმილ პროექტებს მოიაზრებს გარდამტეხად კვლევის მონაწილე და თვლის, რომ იგივე ახალგაზრდული მუშაკის ინსტიტუტის გაჩენით მუნიციპალიტეტში ნიჰილისტური დამოკიდებულებაც შეიცვლება და ახალგაზრდებს მეტი ენთუზიაზმი გაუჩნდებათ პროცესებში ჩასართავად. რაც შეეხება კვლევის მონაწილე არასამთავრობო სექტორის წარმომადგენელს, ისიც ადგილობრივი თვითმმართველობის მიმართ ნიჰილისტურ დამოკიდებულებაზე და აქტიური ახალგაზრდების მხოლოდ ძალიან ვიწრო ჯგუფის არსებობაზე მიუთითებს, რომელთა ნაწილი თავად „წარმომადგენს ხელისუფლებას“.

„გამოიკვეთა, რომ ახალგაზრდები უიმედოდ არიან განწყობილნი და არ ჰგონიათ, რომ შეგვიძლია მათ დავეხმაროთ, რაღაც გავაკეთოთ ჩავრთოთ, ძალიან დაკარგული აქვთ იმედი და სხვაგან ეძებენ, როცა ჩვენ ადგილზე შეგვიძლია.... ძალიან იმედით ვუყურებთ ახალგაზრდობის სააგენტოს და გვგონია, რომ ბევრი კარგი გაკეთდება...“ **ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენელი**

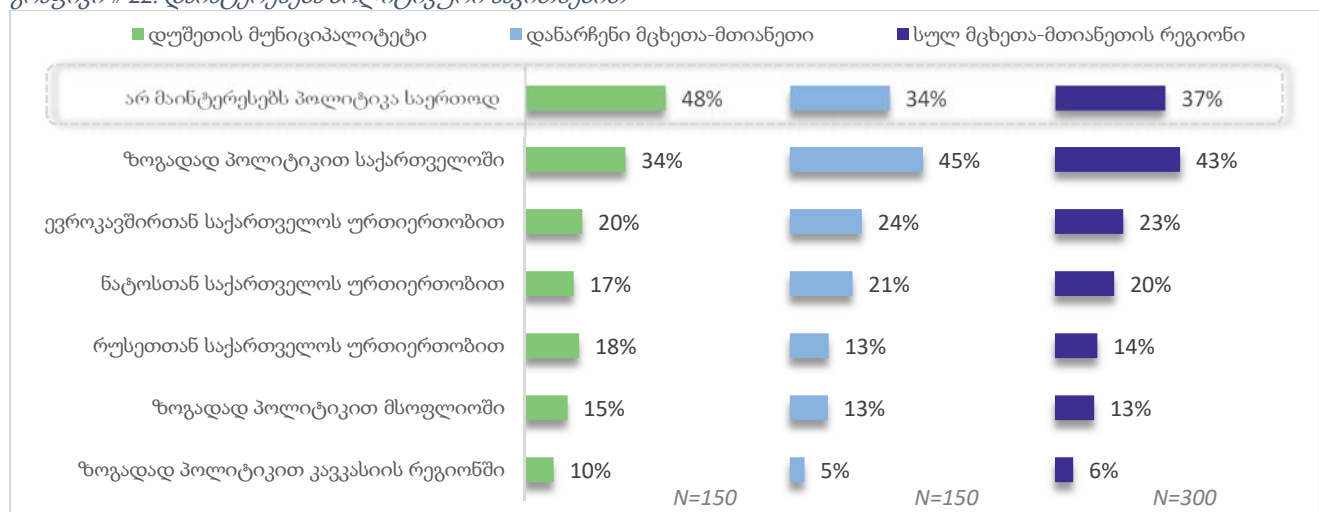
„დღეს ის ადამიანები, რომლებიც მუნიციპალიტეტს მართავენ, იმათთან კომუნიკაციის არანაირი სურვილი არ მაქვს... მე რამდენადაც მქონია ამ ადამიანებთან კომუნიკაცია, შეიძლება ბევრ საკითხზე დაგეთანხმონ, მაგრამ საბოლოო ჯამში, საქმე საქმეზე რომ მიდგება, შედეგი ვერ დგება ხოლმე.“ **არასამთავრობო სექტორის წარმომადგენელი**

ნიპილიზმის არარსებობა და ადგილობრივი თვითმმართველობისადმი მეტი ნდობის გაჩენა რომ მნიშვნელოვანია განსაკუთრებით იყო ხაზგასმული თვისებრივი კვლევის მონაწილეთა მიერ. თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ ახალგაზრდობასთან დაკავშირებული პრობლემების მოგვარებაზე, აქტივობათა დაგეგმვა-განხორციელებაზე და, მათ შორის, ახალგაზრდების ჩართულობის გაზრდაზე მთავარ პასუხისმგებლად კვლევის მონაწილე ახალგაზრდები, პირველ რიგში, ადგილობრივ თვითმმართველობას მოიაზრებენ, მნიშვნელოვანია, რომ ამ უკანასკნელმა ქმედითი ნაბიჯები გადადგას ნიპილისტური განწყობების გასაქარწყლებლად. ამ უკანასკნელში კვლევის მონაწილეები ახალგაზრდების საჭიროებებზე (სპორტული ინფრასტრუქტურის მოწყობა, შეკრებებისა და დასვენებისთვის სივრცეების გაჩენა, სხვა) მორგებული პროექტების რეალურ განხორციელებას გულისხმობენ. რაც შეეხება საკუთარ როლს და პროცესებში ჩართულობას, გაჟღერდა მოსაზრებები, რომ მათაც შეიძლება ჰქონდეთ ინიციატივები, თუმცა, დომინანტური შეხედულების თანახმად, ჩართულობა დაგეგმილ აქტივობებში მონაწილეობას გულისხმობს და არა ინიციატივებს.

რაც შეეხება ახალგაზრდების პოლიტიკით დაინტერესების მნიშვნელოვნებას, **მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში** გამოკითხულთა 54%-ის აზრით, აღნიშნული *მნიშვნელოვანია/ძალიან მნიშვნელოვანია. დუშეთის მუნიციპალიტეტში* რესპონდენტთა 46% იზიარებს იგივე მოსაზრებას და მეოთხედი გამოკითხულებისა თვლის, რომ ახალგაზრდების პოლიტიკით დაინტერესება *არ არის/საერთოდ არაა მნიშვნელოვანი* (24%).

პოლიტიკით უშუალოდ რესპონდენტების დაინტერესებასთან დაკავშირებით კვლევის შედეგები უჩვენებს, რომ **მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში** რესპონდენტთა 37% *არ არის დაინტერესებული პოლიტიკით საერთოდ*. ყველაზე მეტი დაინტერესებულია *ზოგადად პოლიტიკით საქართველოში* (43%). აღსანიშნავია, რომ **დუშეთის მუნიციპალიტეტში** გამოკითხულთა ნახევარი არ არის პოლიტიკით დაინტერესებული საერთოდ (48%), 34%-ია დაინტერესებული *ზოგადად პოლიტიკით საქართველოში*, მეხუთედი - *ევროკავშირთან საქართველოს ურთიერთობით* (20%) და ამდენივე *რუსეთთან* (18%) და *ნატოსთან* (17%) საქართველოს ურთიერთობით.

გრაფიკი # 22. დაინტერესება პოლიტიკური საკითხებით

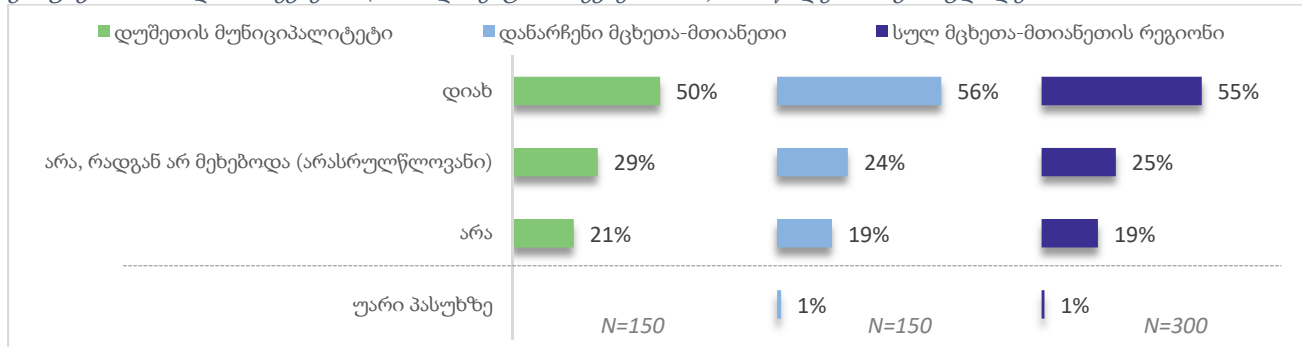

რაც შეეხება იმას, თუ რამდენად ხშირად განიხილავენ ქვეყანაში მიმდინარე სოციალურ, ეკონომიკურ

და პოლიტიკურ საკითხებს გამოკითხულები, მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში თითქმის თანაბარია მათი წილი, ვინც *ხშირად ან ზოგჯერ* (51%) და *იშვიათად ან არასდროს* (49%) აკეთებს ამას. იგივე სურათია დუშეთის მუნიციპალიტეტში.

ბოლო არჩევნებში (საპარლამენტო არჩევნები 2020) მონაწილეობა მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში კვლევის მონაწილეთა 55%-მა მიიღო, მეხუთედს კი არ მიუღია მონაწილეობა მიუხედავად სრულწლოვანებისა (19%). არასრულწლოვანების გამო კი არჩევნებში მონაწილეობა არ მიუღია გამოკითხულთა 25%-ს. დუშეთის მუნიციპალიტეტში ბოლო არჩევნებში მონაწილეობა მიიღო ახალგაზრდების 50%-მა, მეხუთედს კი არ მიუღია მასში მონაწილეობა, მიუხედავად სრულწლოვანებისა (21%).

გრაფიკი # 23. ბოლო არჩევნებში (საპარლამენტო არჩევნები 2020) მონაწილეობის გამოცდილება

კვლევის შედეგები მოწმობს, რომ მიუხედავად სამოქალაქო აქტივიზმისა და პოლიტიკური ჩართულობის, როგორც მნიშვნელოვანის შეფასებისა, უშუალოდ ახალგაზრდების მონაწილეობა პროცესებში დაბალია როგორც რეგიონში, ასევე დუშეთის მუნიციპალიტეტში. მართალია, რესპონდენტთა დიდი ნაწილი აღნიშნულის მიზეზად იმას ასახელებს, რომ არ სმენია სამოქალაქო აქტივიზმის ფარგლებში დაგეგმილი აქტივობების შესახებ, თუმცა, მთავარი მიზეზი მაინც ცნობიერებას უკავშირდება. ამ დასკვნის საფუძველს ის იძლევა, რომ ახალგაზრდების მნიშვნელოვანი ნაწილი ამბობს, რომ არ ჰქონია სურვილი სხვადასხვა აქტივობაში ჩართვის (მცხეთა-მთიანეთის რეგიონი - 54%, დუშეთი - 41%), რაც ისეთი მიზეზებით აიხსნება, როგორებიცაა ნიჰილიზმი, სამოქალაქო აქტივიზმის არაპოპულარულობა და ხშირად, სოციალურად ნაკლებად მისაღებ ქცევად აღქმა. შესაბამისად, ამ მიმართულებით, ისევე როგორც სამოქალაქო აქტივიზმის ფორმების შესახებ ახალგაზრდების ინფორმირების თვალსაზრისით მუშაობის გააქტიურება კრიტიკულად მნიშვნელოვანია.

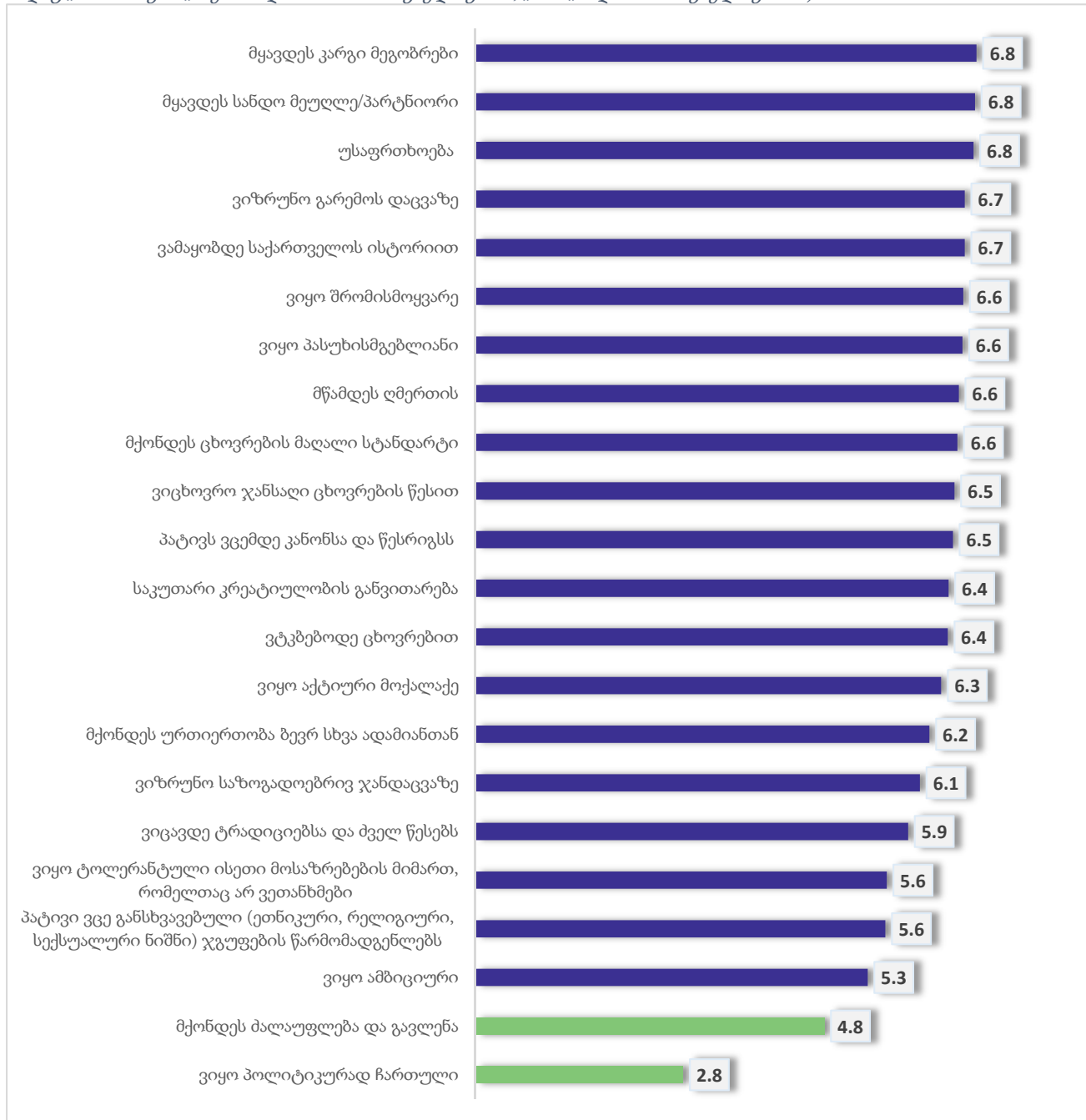
2.5. ღირებულებები და უფლებები

ღირებულებები

კვლევის მონაწილეებმა შეაფასეს სხვადასხვა ღირებულების მნიშვნელოვნება 7-ქულიან სკალაზე, სადაც „1“ ნიშნავდა, რომ ღირებულება მათთვის „საერთოდ არ არის მნიშვნელოვანი“, „7“ კი - „ძალიან მნიშვნელოვანია“. **მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში** შეთავაზებულ ღირებულებათა ჩამონათვალში უმრავლესობა მნიშვნელოვნად ან ძალიან მნიშვნელოვნად ფასდება. სამი ღირებულება, რომელიც ყველაზე მნიშვნელოვნად ფასდება უკავშირდება *კარგი მეგობრების ყოლას, სანდო*

მეუღლის/პარტნიორის ყოლასა და უსაფრთხოებას (თითოეულის შეფასება - 6.8 ქულა). ყველაზე ნაკლებად მნიშვნელოვნად კი ფასდება ისეთი ღირებულებების, როგორებიცაა პოლიტიკური ჩართულობა (ვიყო პოლიტიკურად ჩართული - 2.8 ქულა) და ძალაუფლებისა და გავლენის ქონა (მქონდეს ძალაუფლება და გავლენა - 4.8 ქულა). დაახლოებით მსგავსია შეფასებები როგორც დუშეთის მუნიციპალიტეტში, ასევე დანარჩენ მცხეთა-მთიანეთშიც, რამდენიმე განსახვავებას თუ არ ჩავთვლით. კერძოდ, შემდეგი ღირებულებები უფრო მნიშვნელოვნად დუშეთის მუნიციპალიტეტში ფასდება, ვიდრე დანარჩენ მცხეთა-მთიანეთში: მქონდეს ძალაუფლება და გავლენა (5.4 და 4.5 ქულა, შესაბამისად); ვიყო ამბიციური (6.1 და 5.1 ქულა, შესაბამისად), ვიყო ტოლერანტული ისეთი მოსაზრებების მიმართ, რომელთაც არ ვეთანხმები (6.3 და 5.4 ქულა, შესაბამისად), ვიცავდე ტრადიციებსა და ძველ წესებს (6.3 და 5.8 ქულა, შესაბამისად).

გრაფიკი # 24. ღირებულებების მნიშვნელოვნების შეფასება მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში (შეფასება 7-ქულიან სკალაზე, სადაც „1“ ნიშნავს - „საერთოდ არ არის მნიშვნელოვანი“, „7“ – „ძალიან მნიშვნელოვანია“)

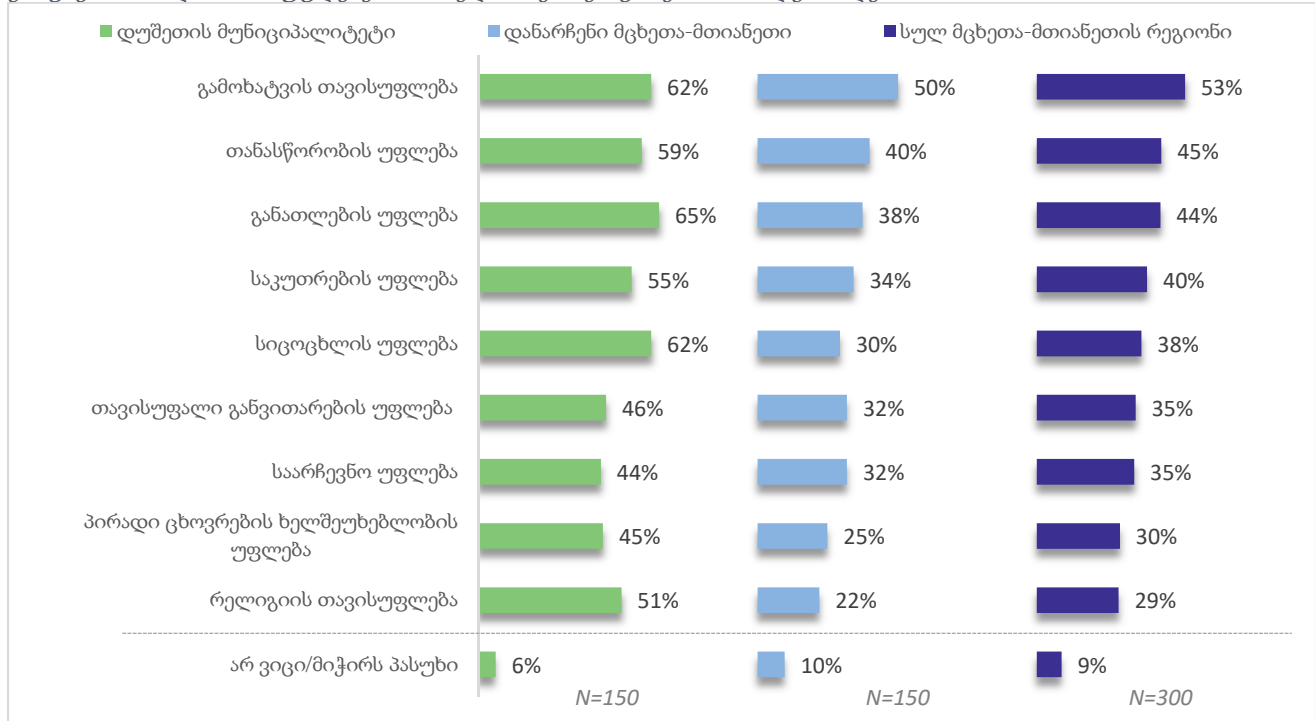

უფლებები

რაც შეეხება უფლებებს, რომელთა შესახებაც სმენიათ ახალგაზრდებს, აღმოჩნდა, რომ **მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში** ყოველ მეორე გამოკითხულს სმენია **გამოხატვის თავისუფლების შესახებ** (53%), ათიდან ოთხს ან მეტს კი **თანასწორობის** (45%), **განათლების** (44%), **საკუთრების** (40%) და **სიცოცხლის** (38%) უფლების თაობაზე. ამასთან 35%-35% მიუთითებს **თავისუფალი განვითარებისა და საარჩევნო**

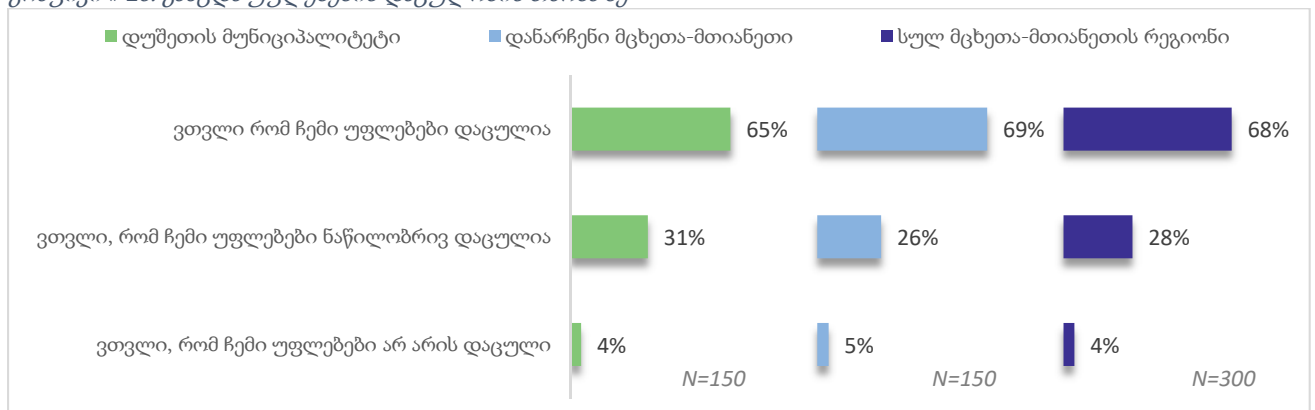
უფლებების შესახებ. ათიდან სამი გამოკითხული პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლებასა (30%) და რელიგიის თავისუფლებას (29%) აღნიშნავს. დუშეთის მუნიციპალიტეტში უფლებები, რომელთა შესახებაც ყველაზე მეტ გამოკითხულს სმენია არის განათლების (65%), გამოხატვის (62%), სიცოცხლისა (62%) და თანასწორობის (59%) უფლების თაობაზე.⁶

გრაფიკი # 25. ადამიანის უფლებები, რომელთა შესახებაც სმენიათ ახალგაზრდებს

მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში რესპონდენტების უმრავლესობა მიიჩნევს, რომ მათი უფლებები დაცულია (68%); ნაწილობრივ უფლებების დაცულობაზე გამოკითხულთა 28% მიუთითებს. დუშეთის მუნიციპალიტეტში გამოკითხულთა 65% თვლის, რომ მათი უფლებები დაცულია, ხოლო 31% მიიჩნევს, რომ მათი უფლებები ნაწილობრივ არის დაცული.

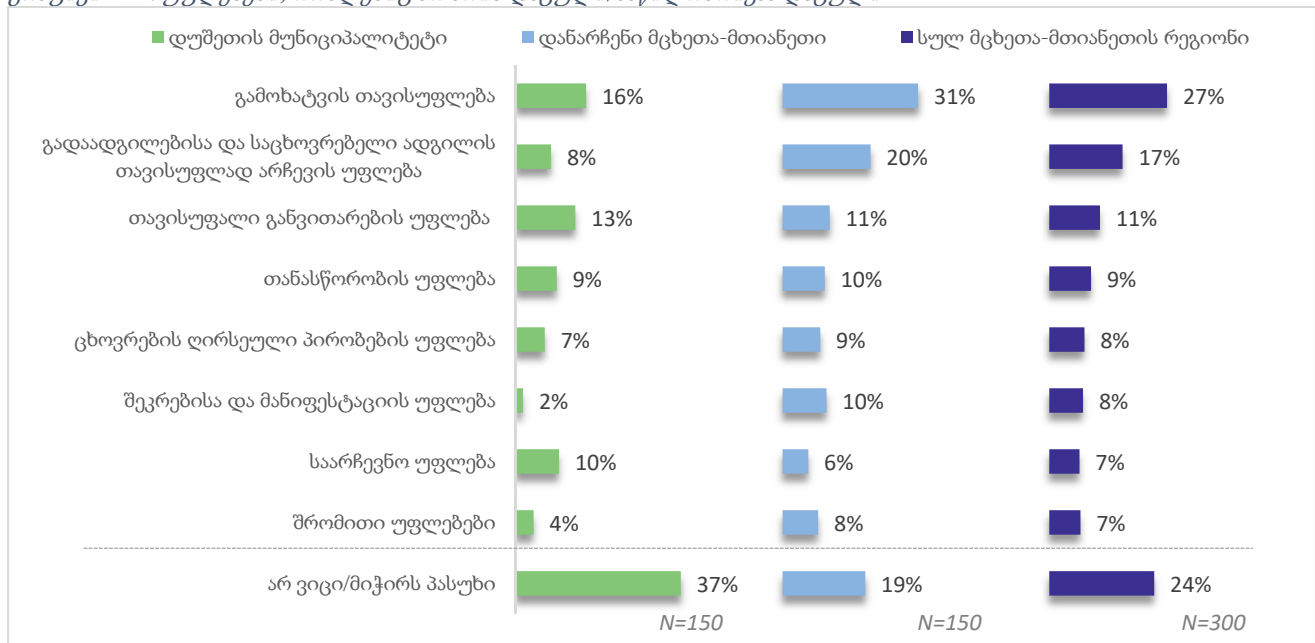
გრაფიკი # 26. განცდა უფლებების დაცულობის თაობაზე

⁶ შენიშვნა: გრაფიკზე წარმოდგენილია მხოლოდ ის უფლებები, რომელთა შესახებ ათიდან სულ მცირე 3 რესპონდენტს მაინც სმენია რეგიონში.

იმ უფლებებზე საუბრისას, რომლებიც არ არის დაცული/ნაწილობრივად დაცული, მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში გამოკითხულთა მეოთხედს უჭირს დაასახელოს კონკრეტული უფლება (24%), ამდენივე კი თვლის, გამოხატვის თავისუფლება (27%) არ არის დაცული/ნაწილობრივად დაცული. გამოკითხულთა 17% ასახელებს გადაადგილებისა და საცხოვრებელი ადგილის თავისუფლად არჩევის უფლებას, 11% კი - თავისუფალი განვითარების უფლებას. აღსანიშნავია, რომ მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში გამოკითხული ქალების ყველაზე დიდი რაოდენობა მიიჩნევს, რომ არ არის დაცული/ნაწილობრივად დაცული მათი გამოხატვის თავისუფლება (33%). კაცების დიდი ნაწილი კი ისეთ უფლებაზე მიუთითებს, როგორიცაა გადაადგილებისა და საცხოვრებელი ადგილის თავისუფლად არჩევის უფლება (26%). ასაკის ჭრილში აღსანიშნავია, რომ სკოლის ასაკის ახალგაზრდების მეოთხედს უჭირს თქვას, მათი რომელიც უფლება არ არის დაცული/ნაწილობრივად დაცული (27%) და ასევე მეხუთედი თვლის, რომ აღნიშნული ეხება გამოხატვის თავისუფლებას (22%). გამოხატვის თავისუფლებას მიიჩნევს არადაცულად/ნაკლებად დაცულად უმრავლესობა 18-23 წლის ასაკობრივ ჯგუფში (31%) და ამავე ასაკობრივ კატეგორიაში გამოკითხულთა მეხუთედს უჭირს დაასახელოს ის უფლება, რომელიც არ არის ან ნაწილობრივად დაცული. უფროსი ასაკის (24-29 წელი) ახალგაზრდების 27%-ს უჭირს აღნიშნულზე პასუხის გაცემა, 24% კი ასევე გამოხატვის თავისუფლებაზე მიუთითებს.

გრაფიკი # 27. უფლებები, რომლებიც არ არის დაცული/ნაწილობრივად დაცული⁷

უფლებებზე საუბრისას თვისებრივი კვლევის მონაწილეებმა აღნიშნეს, რომ დუშეთის მუნიციპალიტეტში ირდევს განათლების უფლება, პირველ რიგში, სოფლის ტიპის დასახლებებში. მთავარი არგუმენტის თანახმად, სოფლებში ინტერნეტზე წვდომა შეზღუდულია. ამასთან, მთელ მუნიციპალიტეტში და განსაკუთრებით სოფლებში სასკოლო განათლება არ არის ხარისხიანი, რის გამოც ახალგაზრდებს რეპეტიტორებთან უწევთ სიარული, უმეტესად დედაქალაქში. რამდენადაც ეს ფინანსურ ხარჯებთანაა დაკავშირებული, ამ სერვისით ბევრი ახალგაზრდა ვერ სარგებლობს. ეს

⁷ შენიშვნა: ჩამონათვალი წარმოდგენილია მხოლოდ ის უფლებები, რომლებიც რესპონდენტთა 7%-მა და მეტმა დაასახელა.

ადგილობრივ დონეზე ახალგაზრდობის საჭიროებებისა და გამოწვევების კვლევა მუნიციპალურ და რეგიონულ დონეზე მცხეთა-მთიანეთის რეგიონი

ყველაფერი კი ერთიანობაში გულისხმობს იმას, რომ ხარისხიანი განათლების უფლება ახალგაზრდებისთვის არ არის უზრუნველყოფილი. საგულისხმოა, რომ რაოდენობრივი კვლევის შედეგებით, განათლების უფლება არ არის დაცული/ნაწილობრივად დაცული გამოკითხული ახალგაზრდების მხოლოდ 4%-ის აზრით, როგორც დუშეთის მუნიციპალიტეტში, ასევე დანარჩენ მცხეთა-მთიანეთსა და მთელ რეგიონში.

2.6. პრობლემები და მისწრაფებები

პრობლემები

კვლევის ფარგლებში ახალგაზრდებმა შეაფასეს სხვადასხვა პრობლემა, მიგრაციისკენ მისწრაფება, ქვეყნის სოციო-ეკონომიკური მდგომარეობა და სხვა საკითხები.

საკუთარ მუნიციპალიტეტში სხვადასხვა სერვისზე ხელმისაწვდომობის პრობლემურობის შეფასებისას აღმოჩნდა, **მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში** ახალგაზრდებისთვის ყველაზე სერიოზულ სამ გამოწვევას **გართობისა და დასვენების ადგილებზე ხელმისაწვდომობა** (6.2 ქულა), **სტაჟირებაზე ხელმისაწვდომობა** (5.7 ქულა) და **უმაღლეს განათლებაზე ხელმისაწვდომობა** (5.6 ქულა) წარმოადგენს.⁸ რეგიონში სამ ყველაზე ნაკლებად პრობლემურ საკითხად კი **სასკოლო განათლებაზე ხელმისაწვდომობა** (1.8 ქულა), **ინტერნეტზე ხელმისაწვდომობა** (2.2 ქულა) და **ტრანსპორტზე ხელმისაწვდომობა** (2.6 ქულა) გამოიკვეთა.

დუშეთის მუნიციპალიტეტში ყველაზე მეტად პრობლემურად იგივე საკითხები გამოვლინდა, რაც მთელ მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში, თუმცა ზემოთ აღნიშნულ საკითხებს ასევე ემატება **რეპროდუქციულ ჯანმრთელობასთან დაკავშირებულ განათლებაზე ხელმისაწვდომობა** (6.1 ქულა) და **პროფესიულ სასწავლებლებზე ხელმისაწვდომობა** (6.1 ქულა). დუშეთის მუნიციპალიტეტში ყველაზე ნაკლებად პრობლემურად **ტრანსპორტზე ხელმისაწვდომობა** (1.8 ქულა) და **სასკოლო განათლებაზე ხელმისაწვდომობა** (1.4 ქულა) დასახელდა.

ცხრილი # 1. საკუთარ მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდობისთვის სხვადასხვა საკითხის პრობლემურად შეფასება (შეფასება 7-ქულიან სკალაზე, სადაც „1“ ნიშნავს - საერთოდ არ არის გამოწვევა/პრობლემა, „7“ ნიშნავს - სერიოზული გამოწვევა/პრობლემა)

მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდობისათვის რამდენად სერიოზული გამოწვევა/პრობლემაა შემდეგი საკითხები	დუშეთი	დანარჩენი მცხეთა-მთიანეთი	რეგიონი
გართობისა და დასვენების ადგილებზე ხელმისაწვდომობა (კინო, თეატრი, სხვ)	6.4	6.2	6.2
სტაჟირებაზე ხელმისაწვდომობა	6.2	5.5	5.7
უმაღლეს განათლებაზე ხელმისაწვდომობა	6.4	5.4	5.6
მეწარმეობის ხელშემწყობ პროგრამებზე ხელმისაწვდომობა	5.9	5.4	5.5
სამუშაო ადგილების სიმწირე	5.9	5.4	5.5
ახალგაზრდობისათვის შეკრების, დასვენებისა თუ სხვადასხვა ღონისძიების მოსაწყობად საჭირო სივრცეებზე ხელმისაწვდომობა	5.4	5.5	5.4

⁸ შენიშვნა: საკითხის პრობლემურობა ფასდებოდა 7-ქულიან სკალაზე, სადაც „1“ ნიშნავდა, რომ საკითხი საერთოდ არ წარმოადგენს გამოწვევას/პრობლემას, „7“ კი - სერიოზული გამოწვევა/პრობლემა

ადგილობრივ დონეზე ახალგაზრდობის საჭიროებებისა და გამოწვევების კვლევა მუნიციპალურ და რეგიონულ დონეზე მცხეთა-მთიანეთის რეგიონი

რეპროდუქციულ ჯანმრთელობასთან დაკავშირებულ განათლებაზე ხელმისაწვდომობა	6.1	5	5.3
ტრენინგებზე/საგანმანათლებლო კურსებზე ხელმისაწვდომობა	5.8	5	5.2
სპორტულ ინფრასტრუქტურაზე (ქუჩის ტრენაჟორი, სპორტული მოედანი) ხელმისაწვდომობა	4.7	5	4.9
პროფესიულ სასწავლებლებზე ხელმისაწვდომობა	6.1	4.1	4.6
არაფორმალურ განათლებაზე ხელმისაწვდომობა	5.3	3.6	4
ჯანდაცვის სერვისებზე ხელმისაწვდომობა	3.3	3.6	3.5
სპორტულ წრეებზე (ფეხბურთი, კალათბურთი, სხვა) ხელმისაწვდომობა	4	3.3	3.5
სახელოვნებო (ცეკვა, ხატვა, მუსიკალური საკრავი) წრეებზე ხელმისაწვდომობა	3.2	3	3.1
კომპიუტერზე ხელმისაწვდომობა	2.7	2.7	2.7
ტრანსპორტზე ხელმისაწვდომობა	1.8	2.9	2.6
ინტერნეტზე ხელმისაწვდომობა	2.3	2.1	2.2
სასკოლო განათლებაზე ხელმისაწვდომობა	1.4	1.9	1.8

კომპიუტერსა და ინტერნეტზე ხელმისაწვდომობა ნაკლებად პრობლემურად გამოიკვეთა როგორც რეგიონში ზოგადად, ასევე დუშეთის მუნიციპალიტეტში. აღმოჩნდა, რომ მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში კვლევის მონაწილეთა უმრავლესობას მიუწვდება ხელი კომპიუტერზე სახლში და/ან მის ფარგლებს გარეთ (69%), მათი წილი კი, ვისაც არ აქვს წვდომა კომპიუტერზე არც სახლში და არც მის გარეთ, 20%-ია. დაახლოებით მსგავსია რეალობა დუშეთის მუნიციპალიტეტშიც.

მართალია, რაოდენობრივი კვლევის ფარგლებში ახალგაზრდებისთვის შეკრების, დასვენებისა თუ სხვა ღონისძიებების მოსაწყობად სივრცეებზე ხელმისაწვდომობა იმაზე ნაკლებ პრობლემურად შეფასდა, ვიდრე, მხოლოდ გართობისა და დასვენების ხელმისაწვდომობა, თუმცა მისი პრობლემურად შეფასების მაჩვენებელიც მაღალია (5.4 ქულა). აღსანიშნავია, რომ ამ ორი ტიპის სივრცეზე ხელმისაწვდომობა განსაკუთრებით პრობლემურად გამოიკვეთა *თვისებრივი კვლევის* ფარგლებში. როგორც დუშეთის მუნიციპალიტეტში ფოკუსური დისკუსიების მონაწილეებთან იყო ხაზგასმული, შეკრებისთვის ადგილების არარსებობა, რომლებიც ხშირად გართობისა და დასვენებისთვის ადგილებსაც გულისხმობს და არა მხოლოდ სივრცეებს დისკუსიების გამართვისა თუ არაფორმალური განათლებისთვის, განსაკუთრებულ გამოწვევას წარმოადგენს. მეტიც, ეს გამოწვევაა როგორც სკოლის, ასევე უფროსი ასაკის ახალგაზრდებისთვის ორივე ტიპის (ქალაქი-სოფელი) დასახლებიდან. გარდა იმისა, რომ ამგვარი სივრცეების არსებობა ხელს შეუწყობს ახალგაზრდების ერთმანეთთან დაკავშირებას და დროის ნაყოფიერად გატარებას, ამგვარი სივრცეები ჩაითვალია ასევე ისეთ სარისკო ქცევასთან გასამკლავებლად მნიშვნელოვან ფაქტორად, როგორიცაა ციფრულ ტექნოლოგიებზე დამოკიდებულება. ის, რომ ამგვარი სივრცის არსებობა მნიშვნელოვანია ხაზგასმული იყო არა მხოლოდ ახალგაზრდების მიერ, არამედ კვლევის მონაწილე ძირითადი ინფორმანტის მიერაც ადგილობრივი თვითმმართველობიდან.

უნდა აღინიშნოს, რომ პრობლემებზე საუბრისას, თვისებრივ კვლევაში მონაწილე ახალგაზრდები უმეტესად სპონტანურად ისეთ პრობლემებზე საუბრობენ, რომლებიც მხოლოდ ან უშუალოდ ახალგაზრდობასთან არ არის დაკავშირებული (მაგ: საგზაო ინფრასტრუქტურის გაუმართაობა, მიუსაფარ ძაღლთა პრობლემები). ასევე, ახალგაზრდები, პირველ რიგში, ქალები, რომელთაც ჰყავთ

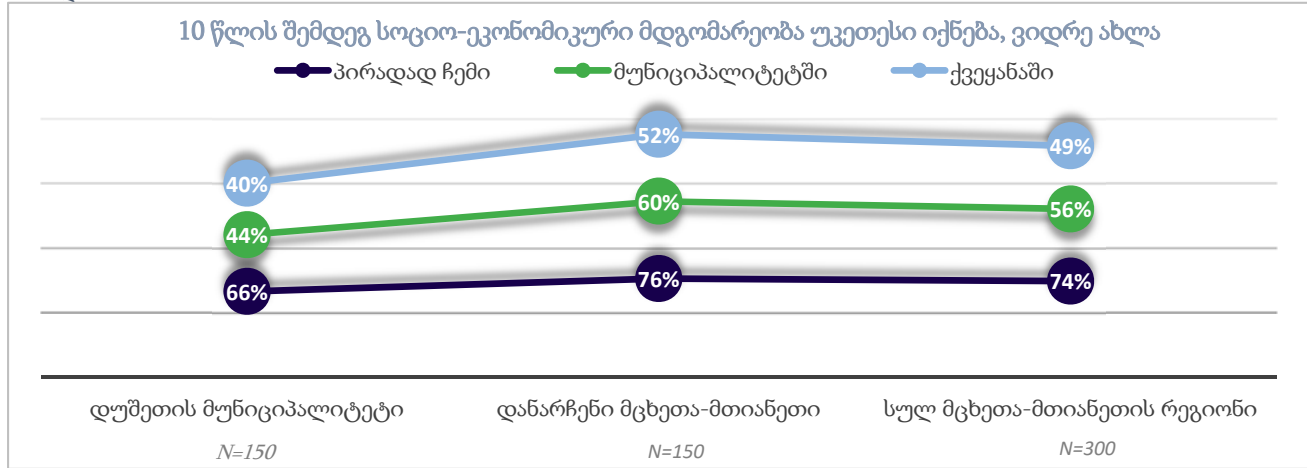
შვილები, აქტივობებზე თუ პრობლემებზე საუბრისას მთავარ აქცენტს ისეთ საკითხებზე აკეთებდნენ, რომლებიც ეხებათ მათ არა როგორც ახალგაზრდებს, არამედ აწუხებთ, როგორც დედებს (მაგ: ბავშვებისთვის გასართობი ცენტრების არარსებობა, შვილებისთვის წრეების არარსებობა და სხვა). ნარატივებში მათთან ვხვდებით ფრაზებს, რომლებიც მათ ამ როლის განსაკუთრებულობას უსვამს ხაზს და მსჯელობისას მთავარ ფოკუსად არა საკუთარ თავს, არამედ შვილებს წარმოადგენს (მაგ: „მე, როგორც ბავშვების დედა...“).

რაოდენობრივი კვლევის ფარგლებში გამოიკვეთა, რომ ტრანსპორტსა და ინტერნეტზე ხელმისაწვდომობა ნაკლებად პრობლემურად ფასდება დუშეთის მუნიციპალიტეტში, ვიდრე სხვა საკითხები (2.3 და 1.8 ქულა, შესაბამისად), თუმცა, თვისებრივი კვლევის ფარგლებში ორივე მათგანის პრობლემურობას გაესვა ხაზი. აღინიშნა, რომ ეს საკითხები განსაკუთრებით აქტუალურია სოფლის ტიპის დასახლებებში მცხოვრები ახალგაზრდებისთვის. დისკუსიის მონაწილეთა შეფასებით, იმ იშვიათ შემთხვევებშიც, როდესაც რაღაც აქტივობები იგეგმება მუნიციპალურ ცენტრში და ახალგაზრდები ინფორმირებულნი არიან მათ შესახებ, ვერ ხერხდება დასწრება სწორედ ტრანსპორტზე ხელმისაწვდომობის არარსებობის ან შეზღუდული ხელმისაწვდომობის გამო. ამასთან, ინტერნეტზე დაბალი ხელმისაწვდომობაც დაბრკოლებებს ქმნის თუნდაც ონლაინ აქტივობებში მონაწილეობის თვალსაზრისითაც.

რაც შეეხება სტაჟირებაზე ხელმისაწვდომობის არარსებობასა და სამუშაო ადგილების სიმწირეს, რაც განსაკუთრებით პრობლემურად გამოვლინდა რაოდენობრივი კვლევის ფარგლებში, ისინი გამოწვევათა რიგში დასახელდა თვისებრივი კვლევის მონაწილე ახალგაზრდების მიერაც.

თუ ვნახავთ მომავალი 10 წლის პერსპექტივაში ქვეყნის, მუნიციპალიტეტისა თუ საკუთარი სოციო-ეკონომიკური მდგომარეობის შეფასებას, უნდა აღინიშნოს, რომ განწყობები როგორც რეგიონის, ასევე სამიზნე მუნიციპალიტეტის შემთხვევაში პოზიტიურია. ათიდან სულ მცირე ოთხ და მეტ ადამიანს აქვს განცდა, რომ 10 წლის შემდეგ სოციო-ეკონომიკური მდგომარეობა როგორც ქვეყანაში, ასევე საკუთარ მუნიციპალიტეტსა თუ პირადად მათი, უკეთესი იქნება, ვიდრე ახლაა. საგულისხმოა, რომ უფრო პოზიტიურია 10 წლის შემდეგ *საკუთარი სოციო-ეკონომიკური მდგომარეობის შეფასებისას დადებითი ცვლილებების დანახვა* (74%), ვიდრე *ქვეყნისა* (49%) თუ *საკუთარი მუნიციპალიტეტისა* (56%). რეგიონის მსგავსად, სამიზნე მუნიციპალიტეტსა და დანარჩენ მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში გამოკითხულთა მეტი წილი მიიჩნევს, რომ მდგომარეობა სამივე დონეზე უკეთესობისკენ შეიცვლება. ასევე, ყველაზე საკუთარი სოციო-ეკონომიკური მდგომარეობის ცვლილების უფრო პოზიტიური შეფასება შეიმჩნევა, ვიდრე ქვეყნისა თუ მუნიციპალიტეტის შემთხვევაში.

გრაფიკი # 28. 10 წლის შემდეგ სოციო-ეკონომიკური მდგომარეობის დადებითი შეფასება ქვეყანაში, მუნიციპალიტეტში, პირადი

რაც შეეხება ამ ეტაპზე საკუთარი ცხოვრებით კმაყოფილებას, ახალგაზრდების უმრავლესობა ამტკიცებს, რომ ცხოვრების ამ ეტაპზე, ყველა ფაქტორის გათვალისწინებით, ისინი საშუალოზე უფრო კმაყოფილები არიან თავიანთი ცხოვრებით. ეს შეფასება მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში საშუალოდ 5 ქულას უტოლდება.⁹ დანარჩენი მცხეთა-მთიანეთის შედეგებიც იდენტურია. დუშეთის მუნიციპალიტეტშიც მსგავსია შეფასება და 4.9 ქულას უტოლდება.

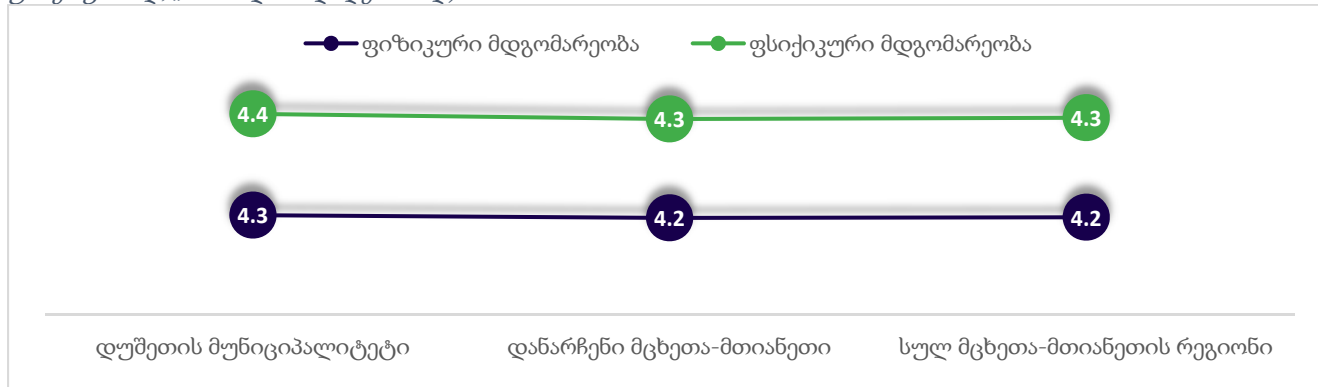
გრაფიკი # 29. ამ ეტაპზე საკუთარი ცხოვრებით კმაყოფილება (შეფასება 7-ქულიან სკალაზე, სადაც „1“ ნიშნავს - „საერთოდ არ ვარ კმაყოფილი“, „7“ ნიშნავს - „ძალიან კმაყოფილი ვარ“)

რაც შეეხება ახალგაზრდების მიერ ამ ეტაპზე საკუთარი ფიზიკური და ფსიქიკური მდგომარეობის შეფასებას, ის დადებითად ფასდება როგორც ზოგადად მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში, ასევე სამიზნე მუნიციპალიტეტსა და დანარჩენ რეგიონში. ყველაზე ორივე მდგომარეობის შეფასება მაქსიმალური 5-დან 4.2 და მეტი ქულით ფასდება.

⁹ შენიშვნა: შეფასება 7-ქულიან სკალაზე, სადაც „1“ ნიშნავდა, რომ რესპონდენტი საერთოდ არ იყო კმაყოფილი საკუთარი ცხოვრებით, „7“ კი ნიშნავდა, რომ ის ძალიან კმაყოფილი იყო საკუთარი ცხოვრებით ამ ეტაპზე.

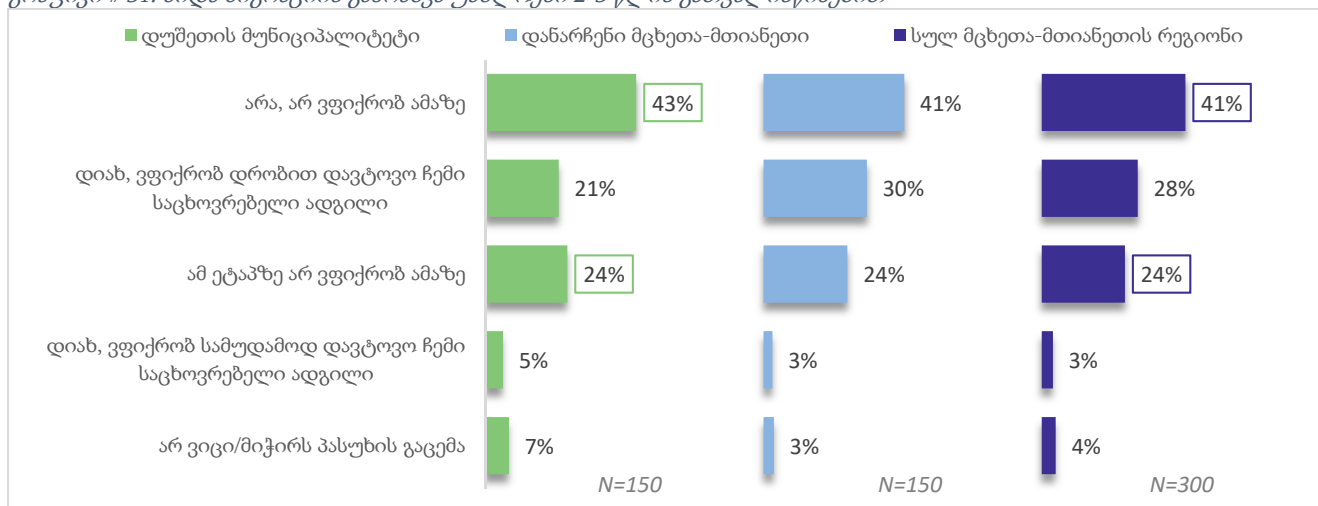
გრაფიკი # 30. ამ ეტაპზე საკუთარი ფიზიკური და ფსიქიკური მდგომარეობის შეფასება (შეფასება „1“ - ძალიან უარყოფითად, „5“ - ძალიან დადებითად)

მიგრაცია

კვლევის ფარგლებში ახალგაზრდებმა შეაფასეს როგორც შიდა, ასევე გარე მიგრაციის განზრახვა უახლოესი 2-3 წლის განმავლობაში. აღმოჩნდა, რომ მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში შიდა მიგრაციის განზრახვა არ აქვს/ამ ეტაპზე არ აქვს კვლევის მონაწილე ახალგაზრდების დიდ ნაწილს (65%). ამგვარი განზრახვის არქონას გამოკითხულთა 41% აფიქსირებს, ამ ეტაპზე კი ამაზე არ ფიქრობს ახალგაზრდების 24%. დროებით საცხოვრებელი ადგილის დატოვების განზრახვაზე რესპონდენტთა მესამედი მიუთითებს (28%). დუშეთის მუნიციპალიტეტში გამოკითხულ ათიდან ოთხ რესპონდენტს არ აქვს შიდა მიგრაციის განზრახვა უახლოესი 2-3 წლის მანძილზე (43%) და აქვე აღსანიშნავია, რომ ამ ეტაპზე არ ფიქრობს გამოკითხულთა მეოთხედი (24%). რაც შეეხება დროებით საცხოვრებელი ადგილის დატოვების განზრახვას, მასზე დუშეთის მუნიციპალიტეტში გამოკითხულთა მეხუთედი მიუთითებს (21%).

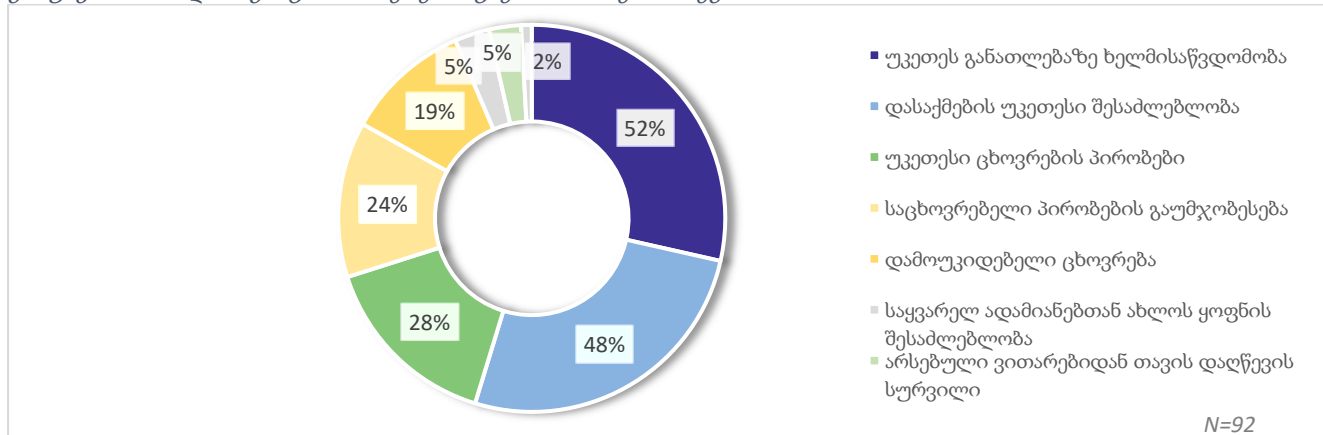
გრაფიკი # 31. შიდა მიგრაციის განზრახვა უახლოესი 2-3 წლის გათვალისწინებით

შიდა მიგრაციის მიზეზებს შორის, მათთან, ვინც მსგავსი განზრახვა დააფიქსირა სამი მთავარი

მიზეზი გამოიკვეთა რეგიონში. კერძოდ, უკეთეს განათლებაზე ხელმისაწვდომობა (52%), დასაქმების უკეთესი შესაძლებლობა (48%) და უკეთესი ცხოვრების პირობები (28%).

გრაფიკი # 32. შიდა მიგრაციის მიზეზები მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში

აღსანიშნავია, რომ გარე მიგრაციაზეც რესპონდენტთა მცირე ნაწილი ფიქრობს *მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში* (17%). დუშეთის მუნიციპალიტეტში გარე მიგრაციის განზრახვას გამოკითხულთა 24% აფიქსირებს, ამასთან 21% დროებით მიგრაციაზე და მხოლოდ 3% სამუდამოდ ქვეყნის დატოვებას ფიქრობს. გარე მიგრაციის/ქვეყნის დატოვების განზრახვა სულ რეგიონში 18%-მა (57 ახალგაზრდა) დააფიქსირა, რომელთათვისაც აღნიშნულის სამ მთავარ მიზეზს *დასაქმების უკეთესი შესაძლებლობა*, *უკეთეს განათლებაზე ხელმისაწვდომობა* და *უკეთესი ცხოვრების პირობები* წარმოადგენს.

დისკრიმინაციის გამოცდილება

კვლევის ფარგლებში ახალგაზრდებმა შეაფასეს, ჰქონიათ თუ არა დისკრიმინაციის გამოცდილება შემდეგი ნიშნებით: *განათლების დონის გამო* (დაწყებითი განათლება, საშუალო განათლება, სხვ), *ეკონომიკური მდგომარეობის გამო* (მდიდარი/ღარიბი), *რელიგიური კუთვნილების გამო*, *ეთნიკური კუთვნილების გამო*, *სქესის გამო* (მდედრობითი-მამრობითი), *ასაკის გამო* (უმცროსი-უფროსი; პატარა-დიდი), *საცხოვრებელი ადგილის გამო* (გარეუბანი-ცენტრი, სოფელი-ქალაქი), *პოლიტიკური შეხედულებების გამო*. კვლევის შედეგების თანახმად, როგორც მთლიანად რეგიონში, ასევე სამიზნე მუნიციპალიტეტში რესპონდენტთა აბსოლუტურ უმრავლესობას მსგავსი გამოცდილება არ ჰქონია. ყველაზე მეტმა რესპონდენტმა მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში იმაზე მიუთითა, რომ ერთხელ მაინც ჰქონია მის მიმართ *ეკონომიკური მდგომარეობის გამო* დისკრიმინაციის შემთხვევა ადგილი და ასეთი რესპონდენტების წილი რეგიონში 13%-ია. ასევე, 10%-10% *განათლების დონისა* და *პოლიტიკური შეხედულების გამო*, 8% კი *საცხოვრებელი ადგილის* მიზეზით დისკრიმინაციის ერთ შემთხვევაზე მაინც მიუთითებს.

აღსანიშნავია, რომ დისკრიმინაციის შესახებ ისაუბრეს *თვისებრივი კვლევის* მონაწილეებმა დუშეთის მუნიციპალიტეტში. გამოიკვეთა, რომ დისკრიმინაციის ფაქტებს სხვადასხვა ნიშნით ჰქონია და აქვს ადგილი. კერძოდ, აღინიშნა დისკრიმინაცია ასაკის გამო („*ბავშვი ხარ და შენ არ უნდა ჩაერიო სხვის საქმეში, რაც არ გეკითხება...*“); დისკრიმინაცია გენდერის ნიშნით, რაც გამოხატვის თავისუფლების

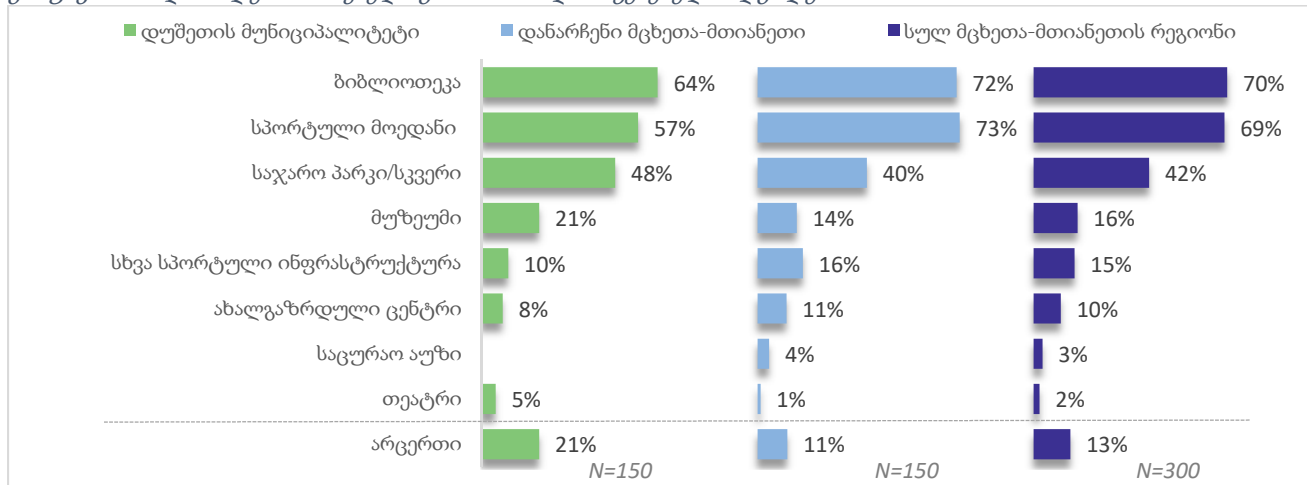
შეზღუდვასთანაა დაკავშირებული („სკოლაში რომ ბიჭს დიდი თმა ჰქონდეს... ეგეთი რაღაც არ უხდება და რატომ უნდა ჰქონდეს. ასეთი რაღაც მასწავლებლებისგან მოდის უმეტესად და გაიძულებენ, რომ შეიჭრა თმები...“); დისკრიმინაცია საცხოვრებელი ადგილის გამო („დაცინვის საგანი ვიყავით, იმიტომ რომ არ იყო ჩვენი [სოფლის] განათლება იმათთან [ქალაქთან] შედარებით უფრო კარგი...“).

2.7. დასვენება და ცხოვრების წესი

გართობა, დასვენების შესაძლებლობები და სპორტული აქტივობები

კვლევის ფარგლებში ახალგაზრდებმა შეაფასეს, თუ რა ადგილებზე მიუწვდებათ ხელი გართობისა და დასვენებისთვის საკუთარ დასახლებაში. როგორც აღმოჩნდა, მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში ყველაზე მაღალია ბიბლიოთეკებზე (70%), სპორტულ მოედნებსა (69%) და საჯარო პარკზე/სკვერზე (42%) ხელმისაწვდომობა. დუშეთის მუნიციპალიტეტშიც მსგავსია სამი ყველაზე ხშირად დასახელებული ხელმისაწვდომი ობიექტების ჩამონათვალი. ასევე, აღსანიშნავია, რომ დუშეთის მუნიციპალიტეტში გამოკითხულთა მეხუთედი ამბობს, რომ მათ დასახლებაში არცერთ მოქმედ გასართობ/დასასვენებელ ადგილზე არ მიუწვდებათ ხელი (21%).

გრაფიკი # 33. დასახლებაში მოქმედი გასართობი/დასასვენებელი ადგილები

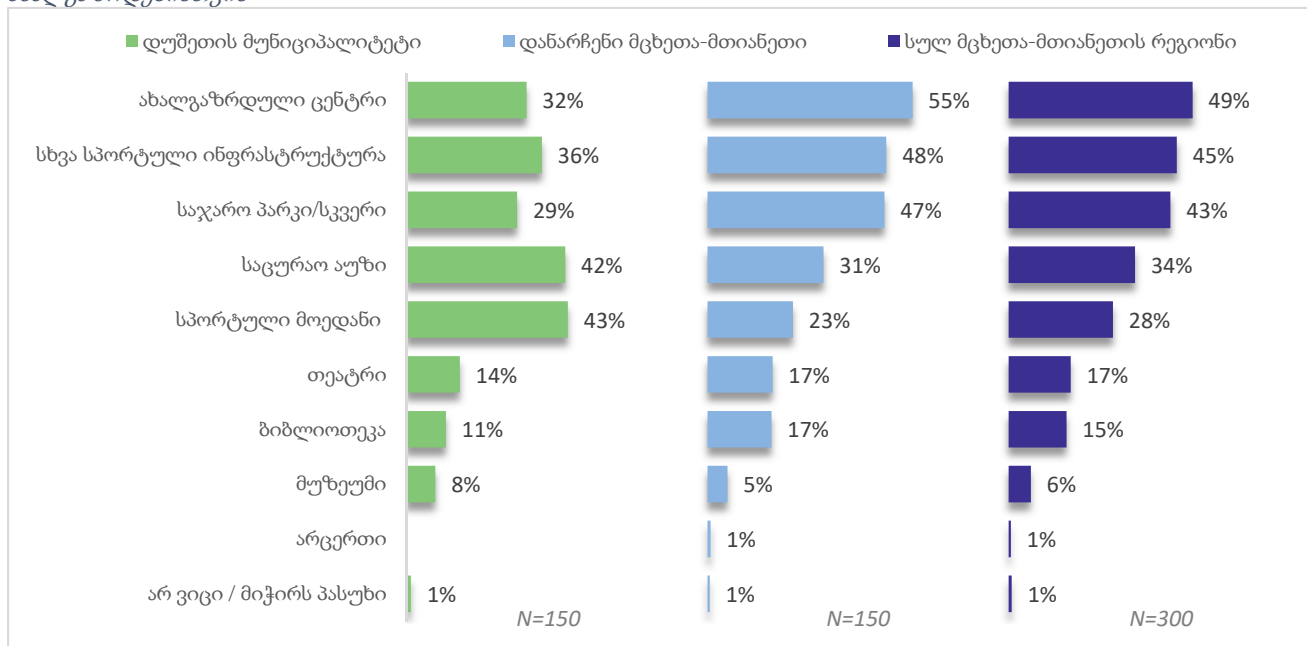

რეგიონში ქალაქის ტიპის დასახლებებში, ძირითადად, სპორტული მოედნის (96%), ბიბლიოთეკისა (96%) და საჯარო პარკის/სკვერის (91%) არსებობაზე მიუთითეს. სოფლის ტიპის დასახლებებში კი - ბიბლიოთეკისა (63%) და სპორტული მოედნის (62%) არსებობაზე. ასევე აღსანიშნავია, რომ არცერთ მოქმედ გასართობ/დასასვენებელ ადგილზე ხელი არ მიუწვდება გამოკითხულთა 17%-ს სოფლებში (ქალაქი - 1%).

გამოკითხულთა უმრავლესობა, როგორც ზოგადად რეგიონში, ასევე სამიზნე მუნიციპალიტეტში, უმეტესწილად მიიჩნევს, რომ მათ დასახლებაში არსებული გასართობი/დასასვენებელი ადგილები კარგ ან საშუალო მდგომარეობაშია. საყურადღებოა ის, რომ დუშეთის მუნიციპალიტეტში ყველაზე ნეგატიური შეფასება აქვს მუზეუმებსა (ცუდ მდგომარეობაშია - 42%) და სხვა სპორტულ ინფრასტრუქტურას (ცუდ მდგომარეობაშია - 40%).

რაც შეეხება იმ ადგილებს, რომელთა გამართული ფუნქციონირებაა პრიორიტეტული დასახლებაში ახალგაზრდებისთვის, აღმოჩნდა, რომ ოთხი ადგილია ყველაზე პრიორიტეტული **მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში**. ესენია: **ახალგაზრდული ცენტრი** (49%), **სხვა სპორტული ინფრასტრუქტურა** (45%), **საჯარო პარკი/სკვერი** (43%) და **საცურაო აუზი** (34%). მცირედით განსხვავებულია პრიორიტეტები **დუშეთის მუნიციპალიტეტში**, სადაც ყველაზე პრიორიტეტულია **სპორტული მოედანი** (43%), **საცურაო აუზი** (42%) და **სხვა სპორტული ინფრასტრუქტურა** (36%). **ახალგაზრდული ცენტრის** პრიორიტეტულობაზე დუშეთის მუნიციპალიტეტში გამოკითხულთა მესამედი მიუთითებს (32%).

გრაფიკი # 34. გასართობი/დასასვენებელი ადგილები, რომელთა გამართული ფუნქციონირებაა პრიორიტეტული ახალგაზრდებისთვის

ასაკის ჯგუფში აღსანიშნავია, რომ 14-17 წლის ახალგაზრდებში თანაბრად პრიორიტეტულად გამოიკვეთა ახალგაზრდული ცენტრის, საჯარო პარკი/სკვერისა და საცურაო აუზის გამართული ფუნქციონირება (თითოეულს 42%-42% ასახელებს). 18-23 წლის ასაკობრივი ჯგუფისთვის ყველაზე პრიორიტეტული ახალგაზრდული ცენტრის გამართული ფუნქციონირებაა (46%). 24-29 წლის ახალგაზრდებისთვის კი, ახალგაზრდულ ცენტრთან (55%) ერთად, თანაბრად პრიორიტეტული სხვა სპორტული ინფრასტრუქტურის (54%) გამართული ფუნქციონირებაა. **დასახლების** ტიპის მიხედვით კი აღმოჩნდა, რომ ქალაქში ყველაზე პრიორიტეტულად საცურაო აუზის გამართული ფუნქციონირებაა განსაკუთრებით პრიორიტეტული (55%), სოფლებში კი - ახალგაზრდული ცენტრი (51%) და საჯარო პარკი/სკვერი (49%).

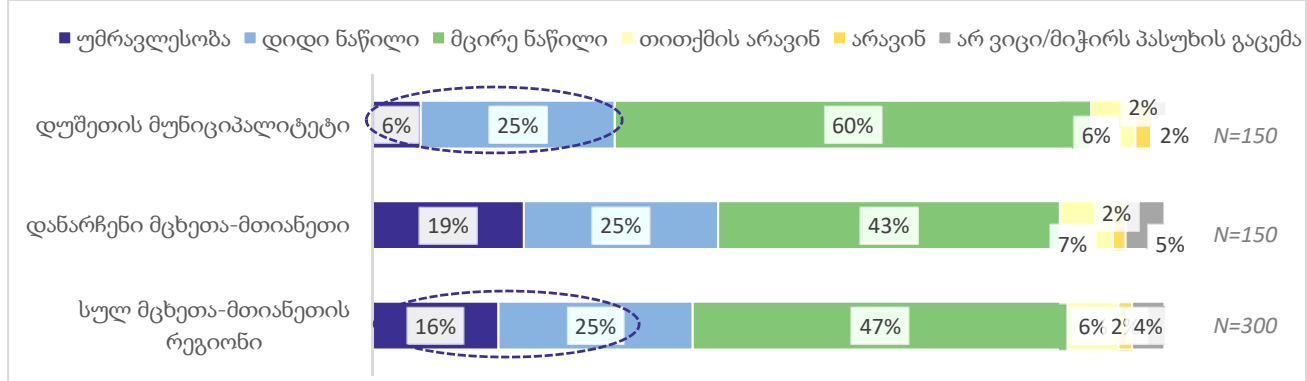
აღსანიშნავია, რომ **თვისებრივმა კვლევამ** ისეთი გასართობი/დასასვენებელი ადგილების არსებობა გამოავლინა განსაკუთრებულად პრიორიტეტულად, როგორებიცაა ახალგაზრდული ცენტრი, გამართული სპორტული ინფრასტრუქტურა და ბიბლიოთეკა. აღსანიშნავია, რომ გარდა გამართული სპორტული ინფრასტრუქტურის სიმწირისა, დუშეთის მუნიციპალიტეტში პრობლემად დასახელდა კვალიფიკური კადრების სიმწირეც, რომლებიც სპორტით დაინტერესებულ ბავშვებს კიდევ უფრო მეტ მოტივაციას გაუჩენდა და აქტიურად ჩართავდა სპორტულ აქტივობებში. შესაბამისად,

გამართულ ინფრასტრუქტურასთან ერთად, კვალიფიციური კადრების მოზიდვაც არსებითია. აქვე აღსანიშნავია, რომ ბიბლიოთეკების არსებობა განახლებული ლიტერატურითა და ინტერნეტზე წვდომით მნიშვნელოვან გასართობ/დასასვენებელ ლოკაციად დასახელდა ახალგაზრდების მიერ როგორც ქალაქის, ასევე სოფლის ტიპის დასახლებებიდან.

გართობისა და დასვენების თვალსაზრისით კვლევამ უჩვენა, რომ ბოლო 1-2 წლის განმავლობაში ყველაზე ხშირად რასაც უთმობდნენ დროს ახალგაზრდები მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში იყო *მუსიკის მოსმენა* (73%), *მეგობრებთან ერთად გართობა* (60%) და *ფილმების ყურება* (47%). ახალგაზრდების 86%-ს *არასდროს უმოგზაურია საქართველოს საზღვრებს გარეთ*, 72% *არასდროს ხატავდა, ცეკვავდა ან უკრავდა მუსიკალურ საკრავზე*. ასევე, გამოკითხულთა 60% არ იყო დაკავებული ფოტოგრაფიით.

მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში გამოკითხულთა 41% მიუთითებს, რომ მათ მუნიციპალიტეტში *სპორტით/ფიზიკური აქტივობით ახალგაზრდების უმრავლესობა/დიდი ნაწილია დაკავებული*. **დუშეთის მუნიციპალიტეტში** იგივეზე ახალგაზრდების 31% მიუთითებს, უმრავლესობა კი ამბობს, რომ სპორტით/ფიზიკური აქტივობით მათ მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდების *მცირე ნაწილია დაკავებული* (60%).

გრაფიკი # 35. საკუთარ მუნიციპალიტეტში სპორტით/ფიზიკური აქტივობით ახალგაზრდების დაკავებულობის შეფასება

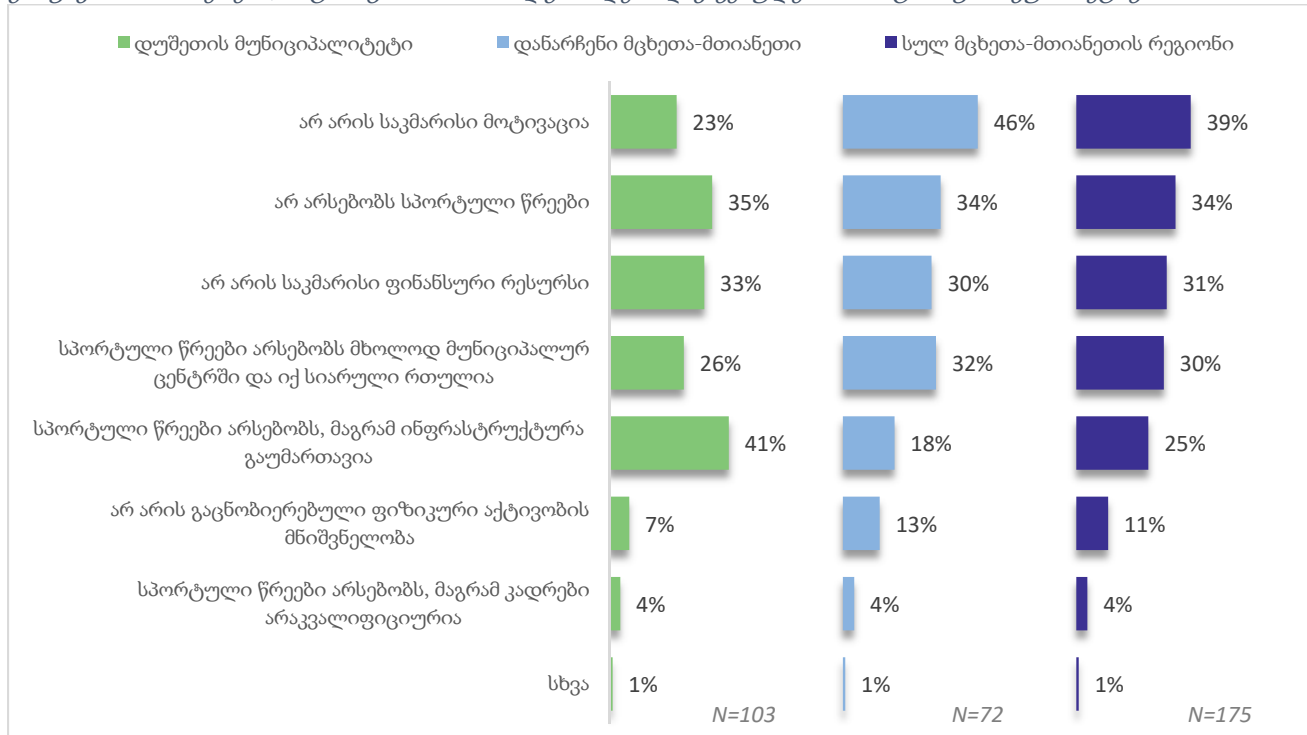

იმ რესპონდენტთაგან, ვინც აღნიშნა, რომ მათ მუნიციპალიტეტში სპორტით/ფიზიკური აქტივობით დაკავებულია ახალგაზრდების უმრავლესობა ან დიდი ნაწილი (41%), ყველაზე მეტმა ისეთ სპორტის სახეობაზე მიუთითა, როგორიცაა *ჭიდაობა* (81%). დასახელდა ასევე ახალგაზრდების დაკავება *ფეხბურთით* (74%), *კალათბურთით* (31%), *რაგბით* (29) და *სპორტის სხვა სახეობებით*.

რაც შეეხება მათ, ვინც განაცხადა, რომ სპორტით/ფიზიკური აქტივობით მათ მუნიციპალიტეტში დაკავებულია ახალგაზრდების მცირე ნაწილი ან არავინ, ამის მთავარ მიზეზად **მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში არასაკმარისი მოტივაცია** (39%) დასახელდა. ასევე მიზეზებს შორის *სპორტული წრეების არარსებობა* (34%) და *საკმარისი ფინანსური რესურსის არარსებობა* (31%) გამოიკვეთა. ამასთან, 30% ამბობს, რომ *სპორტული წრეები არსებობს მხოლოდ მუნიციპალურ ცენტრში და იქ სიარული სირთულეს წარმოადგენს*. **დუშეთის მუნიციპალიტეტში** გამოკითხულთა ყველაზე დიდი ნაწილი მიუთითებს, რომ *სპორტული წრეები არსებობს, მაგრამ ინფრასტრუქტურა გაუმართავია* და სწორედ ეს არის მიზეზი სპორტით/ფიზიკური აქტივობით ნაკლები ახალგაზრდის დაკავებულობის (41%). *სოფლის ტიპის დასახლებებში* დიდწილად პრობლემურად აღინიშნა ის, რომ სპორტული წრეები

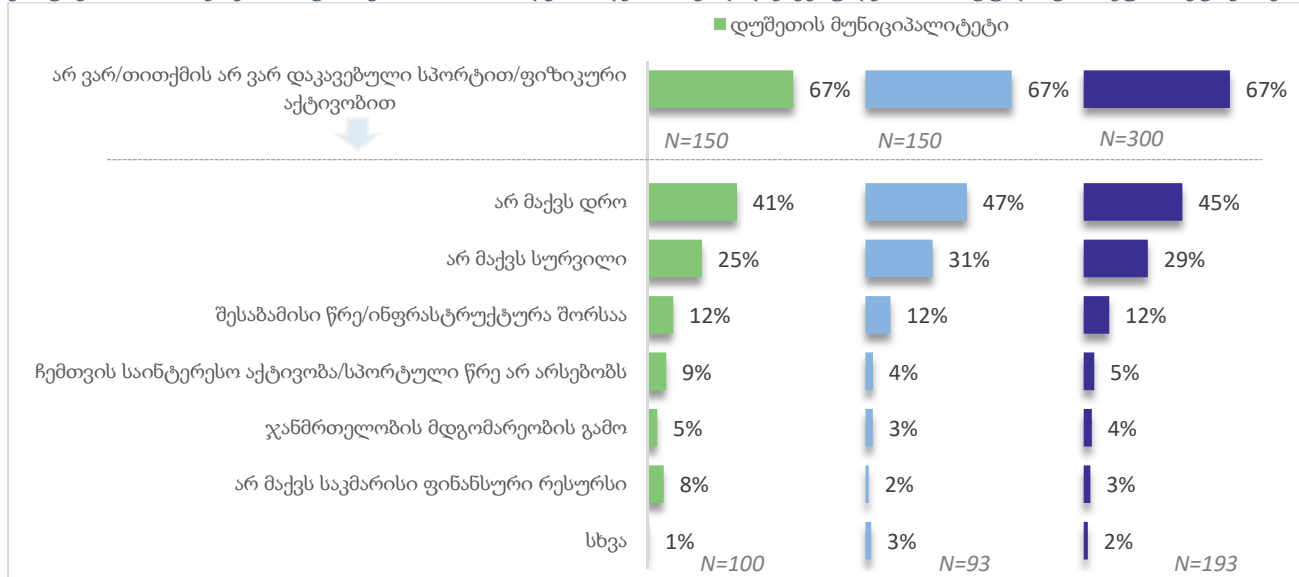
არსებობს მხოლოდ მუნიციპალურ ცენტრში და იქ სიარული რთულია (46%), მაშინ როდესაც ქალაქში მთავარ მიზეზად არასაკმარისი ფინანსური რესურსი გამოიკვეთა (52%).

გრაფიკი # 36. მიზეზები, რატომაც არ არიან ახალგაზრდები დაკავებულები სპორტით/ფიზიკური აქტივობით

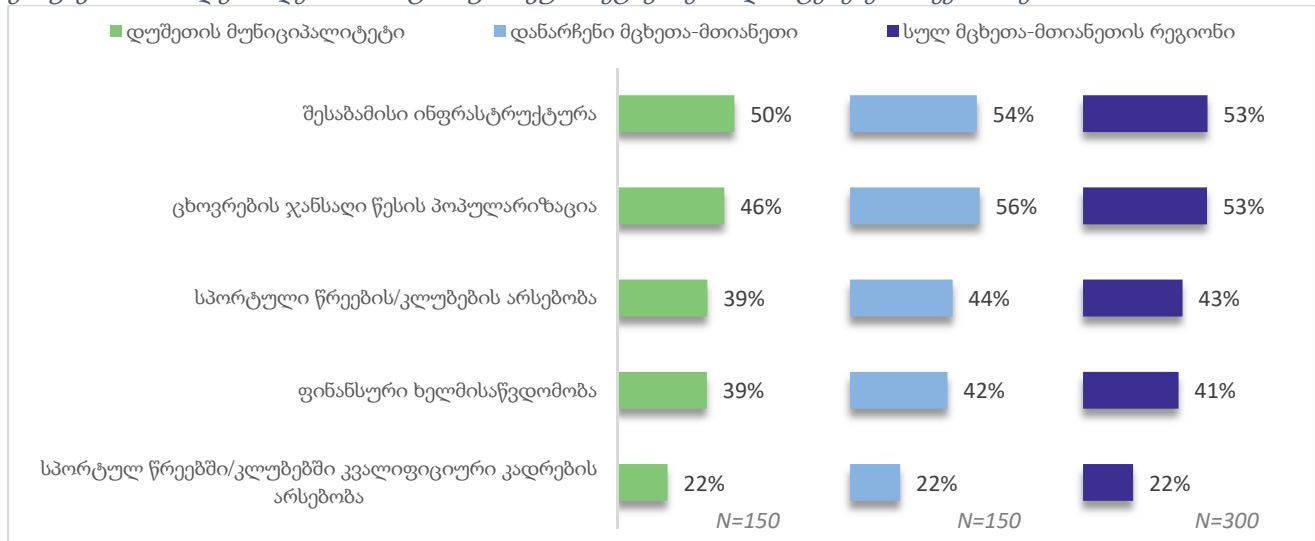
რაც შეეხება უშუალოდ კვლევის მონაწილეთა ფიზიკურ/სპორტულ აქტიურობას, კვლევამ უჩვენა, რომ როგორც ზოგადად მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში, ასევე სამიზნე მუნიციპალიტეტსა და დანარჩენ რეგიონში ახალგაზრდების მესამედია დაკავებული სპორტით/ფიზიკური აქტივობებით სულ მცირე, კვირაში 3 საათი მაინც. ასეთი ახალგაზრდების წილი მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში, დუშეთის მუნიციპალიტეტში და დანარჩენ რეგიონში იდენტურია - 33%. სხვები კი სპორტს/ფიზიკურ აქტივობას დროს საერთოდ ან იმაზე უფრო იშვიათად უთმობენ, ვიდრე თვეში რამდენჯერმეა. იმ მიზეზებზე საუბრისას, რის გამოც თავად არ არიან რესპონდენტები სპორტით/ფიზიკური აქტივობით დაკავებული, მათ მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში ყურადღება გაამახვილეს ორ მთავარ მიზეზზე - დროის არქონასა (45%) და სურვილის არქონაზე (29%). დაახლოებით მსგავსია რეალობა დუშეთის მუნიციპალიტეტშიც.

გრაფიკი # 37. მიზეზები, რატომაც არ არიან ახალგაზრდები თავად დაკავებულები სპორტული/ფიზიკური აქტივობებით

რაც შეეხება იმას, თუ როგორ შეიძლება მეტი ახალგაზრდის დაინტერესება სპორტით/ფიზიკური აქტივობით, კვლევამ უჩვენა, რომ **მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში** რესპონდენტების ნახევარზე მეტი თვლის, რომ ამისთვის მნიშვნელოვანია *შესაბამისი ინფრასტრუქტურა* (53%) და *ცხოვრების ჯანსაღი წესის პოპულარიზაცია* (53%). ეს ორი ფაქტორია მნიშვნელოვანი **დუშეთის მუნიციპალიტეტშიც** რესპონდენტთა ყველაზე დიდი ნაწილისთვის (50% და 46%, შესაბამისად).

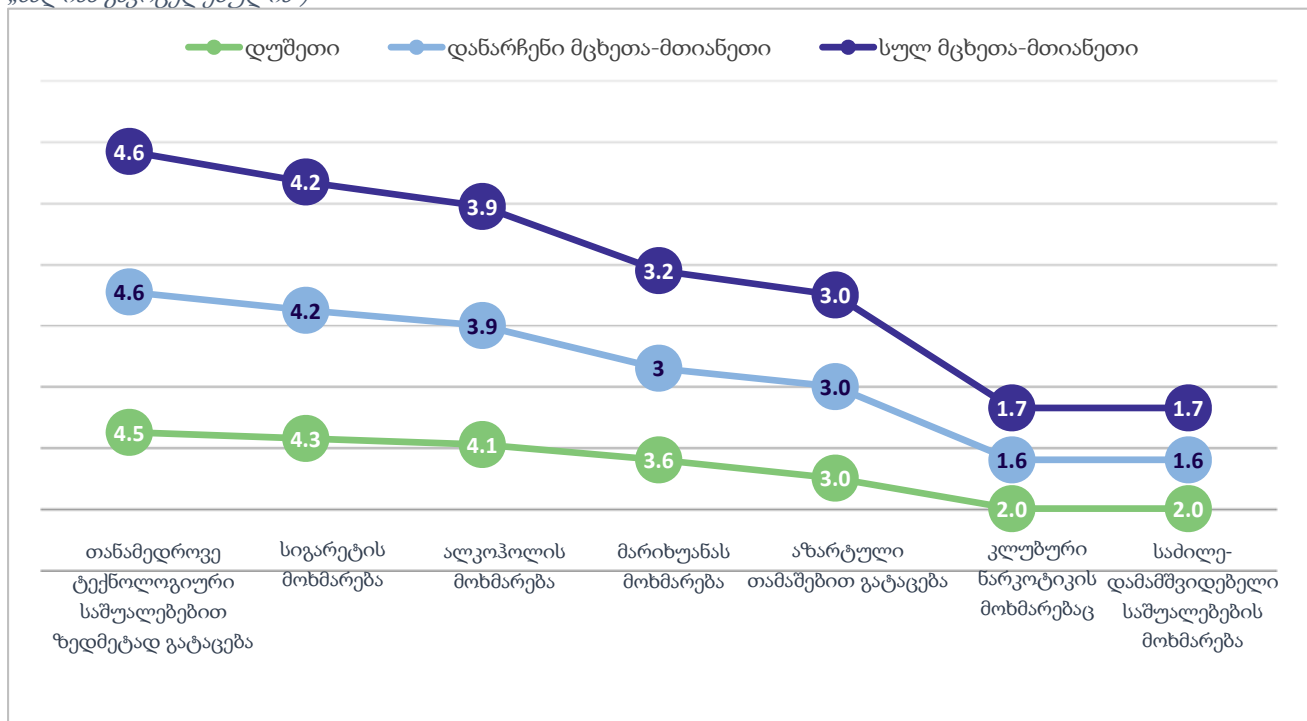
გრაფიკი # 38. ახალგაზრდების სპორტით/ფიზიკური აქტივობების დაინტერესების მექანიზმები

სარისკო ქცევები

კვლევის რესპონდენტებმა ასევე შეაფასეს, თუ რამდენადაა სხვადასხვა სარისკო ქცევა გავრცელებული მათ დასახლებაში. აღმოჩნდა, რომ **მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში** ყველაზე გავრცელებულია ისეთი სარისკო ქცევები, როგორებიცაა *თანამედროვე ტექნოლოგიებით (სოციალური ქსელები, ინტერნეტი) გატაცება* (4.6 ქულა) და *სიგარეტის მოხმარება* (4.2 ქულა).¹⁰ საკმაოდაა ასევე გავრცელებული *ალკოჰოლის მოხმარება* (3.9 ქულა), *მარიხუანას მოხმარება* (3.2 ქულა) და *აზარტული თამაშებით გატაცება* (3 ქულა). რაც შეეხება *კლუბური ნარკოტიკებისა და საძილე-დამამშვიდებელი საშუალებების* მოხმარებას, მათი გავრცელება შედარებით იშვიათია (1.7-1.7 ქულა). **დუშეთის მუნიციპალიტეტშიც** სარისკო ქცევების გავრცელების ინტენსივობა თითქმის მსგავსია, სადაც ყველაზე გავრცელებულია *თანამედროვე ტექნოლოგიური საშუალებების ზედმეტად გატაცება* (4.5 ქულა), ყველაზე ნაკლებად კი - *კლუბური ნარკოტიკებისა და საძილე-დამამშვიდებელი საშუალებების* მოხმარებაა გავრცელებული (2.0-2.0 ქულა).

გრაფიკი # 39. სარისკო ქცევების გავრცელება დასახლებაში (შეფასება „1“ – „საერთოდ არ არის გავრცელებული“, „5“ – „ძალიან გავრცელებულია“)

თვისებრივი კვლევის ფარგლებში ახალგაზრდებმა ისეთი სარისკო ქცევების გავრცელებაზე გაამახვილეს ყურადღება, როგორიცაა ალკოჰოლისა და მარიხუანას მოხმარება. აღნიშნული განსაკუთრებით პრობლემურად 18-23 წლის ახალგაზრდების ჯგუფმა შეაფასა. მათი აზრით, ახალგაზრდები არ არიან დასაქმებულები, არ აქვთ სპორტულ აქტივობებში ჩართვის შესაძლებლობა, არ არის სივრცეები შეკრებებისთვის და აქვთ ბევრი თავისუფალი დრო, ეს ყველაფერი კი მათ

¹⁰ შენიშვნა: შეფასება 5-ქულიან სკალაზე, სადაც „1“ ნიშნავდა, რომ ქცევა საერთოდ არ არის გავრცელებული მათ დასახლებაში, „5“ კი ნიშნავდა, რომ ქცევა ძალიანაა გავრცელებული.

უბიძგებს სარისკო ქცევებისკენ. სწორედ ამიტომ, დასაქმების მიმართულებით შესაბამისი ნაბიჯების გადადგმა, ჯანსაღი ცხოვრების წესის პოპულარიზაცია, სპორტულ ინფრასტრუქტურაზე ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა, ასევე შეკრებებისთვის სივრცეების შექმნა სარისკო ქცევებთან გამკლავების მნიშვნელოვან მექანიზმებად ფასდება კვლევის მონაწილე ახალგაზრდების მიერ.

დისკუსია და რეკომენდაციები

როგორც რაოდენობრივი და თვისებრივი კვლევის შედეგები მოწმობს, დუშეთის მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდობის პოლიტიკის ფარგლებში ახალგაზრდებისთვის აქტივობები ნაკლებადაა შეთავაზებული, მათი ბენეფიციარების რაოდენობა მწირია და იმ აქტივობების შესახებაც, რომლებიც ტარდება, ახალგაზრდების ფართო წრე არ არის ინფორმირებული. ამ თვალსაზრისით გამოიკვეთა, რომ განსაკუთრებული გამოწვევები აქვთ სოფლის ტიპის დასახლებებში მცხოვრებთ, რამდენადაც აქტივობები თუ იგეგმება, ძირითადად მუნიციპალურ ცენტრებში. ინფორმირებასთან ერთად კი, ასევე გამოწვევაა ტრანსპორტზე შეზღუდული წვდომა.

მიუხედავად ახალგაზრდული მიმართულებით განხორციელებული პროგრამებითა თუ ღონისძიებებით მიღწეული შედეგების ნეიტრალური და დადებითი შეფასებისა, ხაზგასასმელია, რომ რეგიონში, ასევე სამიზნე მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდების მეტი წილი არ არის ინფორმირებული ახალგაზრდული პროგრამებისა და სერვისების შესახებ. ასევე დიდი ნაწილი არ მონაწილეობს გადაწყვეტილების მიღების პროცესში და მეტიც, მათ მნიშვნელოვან ნაწილს არც სმენია მსგავსი შესაძლებლობის თაობაზე.

მართალია, ახალგაზრდებისთვის დაგეგმილი/განხორციელებული აქტივობების ინიციატორებად დუშეთის მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდების თანაბარი რაოდენობა მიუთითებს როგორც მუნიციპალიტეტის წარმომადგენლებზე (33%), ასევე თავად ახალგაზრდებზე (30%), მაგრამ თვისებრივი კვლევის ფარგლებში ხაზგასმული იყო, რომ ინიციატორების როლში ახალგაზრდები ნაკლებად გამოდიან და თუ ასეთ ფაქტებს აქვს ადგილი, ეს ეხება აქტიური ახალგაზრდების მცირე ჯგუფს. თუ იმასაც გავითვალისწინებთ, რომ სხვა კითხვაზე პასუხის თანახმად, დუშეთის მუნიციპალიტეტში რესპონდენტთა 37%-მა მუნიციპალიტეტში აქტიური ახალგაზრდების პატარა ჯგუფის არსებობაზე მიუთითა, 27%-მა კი თქვა, რომ ახალგაზრდები არ მონაწილეობენ სამოქალაქო აქტივობაში, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ პროცესებში, მათ შორის, გადაწყვეტილების მიღების პროცესში ახალგაზრდების ჩართულობა დაბალია. აქვე ისიც გასათვალისწინებელია, რომ დანარჩენ მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში, დუშეთის მუნიციპალიტეტის გამოკლებით, უკვე გამოკითხულთა 44% მიუთითებს, რომ თავად მუნიციპალიტეტის წარმომადგენლები არიან ახალგაზრდებისთვის აქტივობების ინიციატორები.

ის, რომ პროცესებში ჩართულობა არ არის მაღალი მოწმობს ისიც, რომ სხვადასხვა სამოქალაქო აქტივობაში მონაწილეობის გამოცდილება, ბოლო 1-2 წლის გათვალისწინებით, არ აქვს გამოკითხულთა დიდ ნაწილს მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში (72%). ეს მაჩვენებელი უფრო მაღალია დუშეთის მუნიციპალიტეტში (82%), ვიდრე დანარჩენ რეგიონში (69%) და ყველგან ამის მთავარი მიზეზი ის არის, რომ არ ჰქონდათ აღნიშნულში მონაწილეობის სურვილი. ის, რომ ახალგაზრდების პროცესებში დაბალი ჩართულობის მიზეზი ნიჰილიზმია, თვისებრივმა კვლევამაც უჩვენა. მან ასევე გამოავლინა, რომ განსაკუთრებული გამოწვევაა დაბალი ცნობიერება და სამოქალაქო აქტივიზმის

მნიშვნელოვნების ნაკლები გააზრება ახალგაზრდების მიერ. ის, რომ სამოქალაქო აქტივიზმი ნაკლებად აქვთ ახალგაზრდებს გაცნობიერებული და ამის გამო არ მონაწილეობენ პროცესებში რაოდენობრივი კვლევის დროსაც გამოიკვეთა. ასე ფიქრობს ყოველი მეორე ახალგაზრდა მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში (48%). აღსანიშნავია, რომ ეს მაჩვენებელი დუშეთის მუნიციპალიტეტში 38%, დანარჩენ მცხეთა-მთიანეთში კი - 52%-ია.

მართალია, ყველაზე სერიოზულ გამოწვევად როგორც დუშეთის მუნიციპალიტეტში, ასევე დანარჩენ რეგიონსა და მთლიანად მცხეთა-მთიანეთში გართობისა და დასვენების ადგილებზე ხელმისაწვდომობის არარსებობა დაასახელეს კვლევის რესპონდენტებმა. თუმცა, პრობლემა, რომელიც მათ მუნიციპალიტეტში მცხოვრები ახალგაზრდებისთვის პირველ რიგში უნდა მოგვარდეს, ყველგან დასაქმების ხელშეწყობას უკავშირდება. ეს მაჩვენებელი უფრო მაღალია დუშეთის მუნიციპალიტეტში (52%), ვიდრე დანარჩენ მცხეთა-მთიანეთში (41%).

პროფესიული უნარ-ჩვევების დახვეწა ის, რაც რესპონდენტთა უმრავლესობის აზრით, დაეხმარებოდა ახალგაზრდებს დასაქმებაში. ამასთან, მნიშვნელოვნად ჩაითვალა სტაჟირებაზე ხელმისაწვდომობის არსებობაც. მასზე დუშეთის მუნიციპალიტეტში 48% უთითებს, დანარჩენ მცხეთა-მთიანეთში კი - 64%. დასაქმების კონტექსტში ასევე საგულისხმოა, რომ მთელ რეგიონში მნიშვნელოვნად ითვლება სკოლის ასაკშივე კარიერული დაგეგმვის სერვისის შეთავაზება მოსწავლეებისთვის, რაზეც ათიდან რვა და მეტი რესპონდენტი მიუთითებს. ამასთან, მნიშვნელოვან ფაქტორად ინგლისური ენის შესწავლა/დახვეწაში მხარდაჭერაც გამოიკვეთა, რაზეც ათიდან ოთხი რესპონდენტი მიუთითებს მთელ რეგიონში.

გასართობი/დასასვენებელი ადგილებიდან ახალგაზრდებისთვის დუშეთის მუნიციპალიტეტში განსაკუთრებით აქტუალურია სპორტული მოედნების (43%), საცურაო აუზისა (42%) და სხვა სპორტული ინფრასტრუქტურის (36%) გამართული ფუნქციონირება. დანარჩენი მცხეთა-მთიანეთისთვის კი, ყველაზე მნიშვნელოვანია ისეთი ადგილებს გამართული ფუნქციონირება, როგორებიცაა ახალგაზრდული ცენტრის (55%), სხვა სპორტული ინფრასტრუქტურისა, გარდა სპორტული მოედნებისა და საცურაო აუზისა (48%) და საჯარო პარკის/სკვერის (45%) ფუნქციონირება. საგულისხმოა, რომ ახალგაზრდული ცენტრის გამართული ფუნქციონირება მნიშვნელოვნად მიიჩნია გამოკითხულთა მესამედმა დუშეთის მუნიციპალიტეტშიც (32%). აღნიშნულზე განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილდა თვისებრივი კვლევის ფარგლებშიც.

ის, რომ სპორტული ინფრასტრუქტურის არსებობა არსებითია, ისევე როგორც ცხოვრების ჯანსაღის წესის პოპულარიზაცია მეტი ახალგაზრდის სპორტით დაინტერესებისთვის ასევე იყო ხაზგასმული თვისებრივი კვლევის ფარგლებში დუშეთის მუნიციპალიტეტში. აღნიშნულს მოწმობს რაოდენობრივი კვლევის შედეგებიც, რომლის თანახმადაც, სპორტით მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდების მცირე ნაწილია დაკავებული (60%), რისი მთავარი მიზეზიც ინფრასტრუქტურის გაუმართაობა (41%) და/ან სპორტული წრეების არარსებობა (35%) სახელდება. ამასთან, გამოკითხულთა დიდი ნაწილი, შესაბამისი ინფრასტრუქტურის არსებობასთან ერთად (50%), ცხოვრების ჯანსაღი წესის პოპულარიზაციას (46%) მიიჩნევს სპორტით მეტი ახალგაზრდის დაინტერესების გზად.

მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში უმრავლესობა თვლის, რომ მათი უფლებები დაცულია (68%), მესამედის შეფასებით კი, მათი უფლებები ნაწილობრივად დაცული (28%). ყველაზე მეტი

რესპონდენტი მიიჩნევს, რომ არ არის დაცული/ნაწილობრივად დაცული მათი გამოხატვის თავისუფლება (27%).

მართალია, გამოკითხულთა უმრავლესობის შეფასებით, მათ დისკრიმინაციის გამოცდილება არ ჰქონიათ. თუმცა, აქვე საგულისხმოა, რომ მცხეთა-მთიანეთის რეგიონში ათიდან ერთი რესპონდენტი მაინც მიუთითებს ეკონომიკური მდგომარეობის (13%), განათლების (10%), პოლიტიკური შეხედულებისა (10%) თუ საცხოვრებელი ადგილის (8%) გამო დისკრიმინაციის გამოცდილებაზე.

უნდა აღინიშნოს, რომ ახალგაზრდების დიდ ნაწილს არც შიდა და არც გარე მიგრაციის განზრახვა არ აქვს როგორც ზოგადად მცხეთა-მთიანეთში (65% და 81%, შესაბამისად), ასევე კონკრეტულად დუშეთის მუნიციპალიტეტში (67% და 74%, შესაბამისად). ყველა ფაქტორის გათვალისწინებით, ცხოვრების ამ ეტაპზე კმაყოფილება კი ახალგაზრდებში საშუალოზე მაღალია, როგორც დუშეთის მუნიციპალიტეტში (4.9 ქულა მაქსიმალური 7-დან), ასევე დანარჩენ მცხეთა-მთიანეთსა (5 ქულა), ასევე მთლიანად რეგიონში (5 ქულა).

რაოდენობრივი და თვისებრივი კვლევის ამ და სხვა შედეგებზე დაყრდნობით შეიძლება დავასკვნათ, რომ დუშეთის მუნიციპალიტეტსა და, შესაძლებელია რეგიონის სხვა მუნიციპალიტეტების ახალგაზრდობის პოლიტიკის ეფექტიანი განხორციელებისთვის სასურველია შემდეგი ნაბიჯების გადადგმა:

- ❑ ახალგაზრდობის პოლიტიკის განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირების გადამზადება და აღჭურვა შესაბამისი ცოდნითა და უნარებით;
- ❑ ახალგაზრდულ საკითხებზე მომუშავე ორგანიზაციების გაძლიერება. პირველ რიგში, მათი ინფორმირება აქტივობებისთვის ფინანსური რესურსების მოძიების შესაძლებლობებსა და, ასევე, ამ რესურსების მოპოვებისთვის აუცილებელი ცოდნისა და უნარების შეძენაში მხარდაჭერა;
- ❑ შეკრებებისთვის, დისკუსიების გამართვისა და სხვადასხვა ღონისძიების ორგანიზებისთვის სივრცეების შექმნა, სადაც ახალგაზრდები მიიღებენ არაფორმალურ განათლებას. ახალგაზრდულ ცენტრთან ერთად, მნიშვნელოვანია არსებობდეს მსგავსი სივრცეები სოფლის ტიპის დასახლებებშიც. რამდენიმე მეზობელი სოფლისთვის შესაძლებელია მოეწყოს ერთი, საერთო სივრცე, სადაც ტრანსპორტირება ნაკლებ პრობლემებთან იქნება დაკავშირებული;
- ❑ არაფორმალურ განათლებასა თუ სხვადასხვა ტრენინგ/საგანმანათლებლო კურსზე ხელმისაწვდომობის გასაზრდელად შესაძლებელია აქტივობათა ნაწილი დაიგეგმოს ონლაინ სივრცეშიც, რაც ნაკლები ფინანსური რესურსით, მეტი ახალგაზრდის აქტივობებში ჩართვას გახდის შესაძლებელს;
- ❑ სასურველია აქტიური თანამშრომლობა სკოლებთან ცნობიერების ამაღლებისკენ მიმართული აქტივობების დაგეგმვა-განხორციელებისთვის, რომლის მთავარი ფოკუსიც სამოქალაქო აქტივიზმის მნიშვნელოვნების, მისი ფორმებისა და გამოყენების შესაძლებლობების შესახებ ახალგაზრდების ინფორმირება იქნება;

- ❑ უფროსი ასაკის ახალგაზრდებისთვის მნიშვნელოვანია პროფესიული უნარების შეძენა-დახვეწაში მხარდაჭერა; ასევე ინგლისური ენის კურსებსა და მეწარმეობის ხელშეწყობ პროგრამებზე ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა, რამაც დადებითი გავლენა შეიძლება მოახდინოს ახალგაზრდების დასაქმებაზე;
- ❑ სპორტი და ფიზიკური აქტივობით მეტი ახალგაზრდის დაინტერესებისთვის, სპორტული ინფრასტრუქტურის მოწესრიგება-უზრუნველყოფასთან ერთად, აუცილებელია ჯანსაღი ცხოვრების წესის პოპულარიზაცია, რაც სარისკო ქცევებთან გამკლავებაზეც მოახდენს დადებით გავლენას.